

PREOT ACHIM GIANI
Prof. ACHIM DANIELA

MONOGRAFIA SATULUI DUD

Arad, 2016

CUPRINS

Introducere

Capitolul I- Cadrul natural și așezarea geografică

1.1 Elementele cadrului natural.

1.2 Geologia.

Capitolul II – Populația.

2.1 Numărul locuitorilor.

2.2 Structura populației pe principalele grupe de vârste.

Capitolul III-Etnografia și Folclorul.

3.1 Obiceiuri ce marchează etape din viața omului .

3.2 Obiceiuri populare de peste an.

3.3 Ocupații principale.

3.4 Portul popular.

Capitolul IV- Istoria satului.

4.1 Dovezi arheologice.

4.2 Evoluția zonei după retragerea romană până în secolul al XII-lea.

4.3 Evoluția satului Dud de la atestarea documentară până la sfârșitul secolului al XVIII- lea.

4.4 Satul Dud în perioada Medievală.

4.5 Satul Dud în perioada Epocii Moderne.

4.6 Agricultură.

Capitolul V- Biserica ortodoxă a satului.

5.1 Participarea la viața liturgică.

5.2 Tabele cu eroii dispăruți și decedați în cele două războaie mondiale.

5.3 Muzeul etnografic al Bisericii ortodoxe Dud.

5.4 Școala.

Capitolul VI- Personalități de seamă ale satului.

6.1 Echipa de fotbal .

6.2 Poezie religioasă.

Capitolul VII – Concluzii.

INTRODUCERE

“Eu cred că veșnicia s-a născut la sat”
Lucian Blaga.

Când poetul și filozoful Lucian Blaga afirma că “ veșnicia s-a născut la sat”¹ se referea la trăinicia și frumusețea artei populare, născută din sufletul țaranului roman, din imaginația lui atât de originală și fără îndoială din puritatea ființei sale.

Ca o mărturie peste timp această lucrare încearcă să redea generațiilor prezente și viitoare despre acest minunat “ plai de baladă și legendă”², despre dragostea și credința care au avut și au un rol aparte prin creația strămoșilor noștri.

Așezat într-un spațiu binecuvântat de Dumnezeu și într-un cadru natural plin de farmec generațiile trecute și prezente au dus cu ele frumusețea sufletului și a credinței în Dumnezeu.

Oricare locuitor al satului, din orice timp a simțit și simte azi că este dudan și cu multă nostalgie toți ne aducem aminte de frumoșii ani ai copilăriei și adolescenței care ne-au făcut să simțim frumusețea sufletului sensibil românesc.

Monografia reprezintă un arc peste timp, prin care generațiile viitoare își pot cunoaște trecutul și prezentul, pentru a putea să își prefigureze viitorul. Datorită poziției sale geografice satul a fost martor ocular și a trăit toate momentele istoriei zbuciumate ale României și Europei.

¹ Lucian Blaga, Poezii; Editura Eminescu, București-1998; p. 71.

² Alexandru Vlahuță, România pitorească; București-1951, p.14.

CAPITOLUL I

I. CADRUL NATURAL SI AȘEZAREA GEOGRAFICĂ

Privind harta României aici unde se află minunata și străvechea Țară a Zarandului, întâlnim printre alte minunate așezări și localitatea Dud, din comuna Târnova.

Situat în partea de vest a României, în județul Arad, satul Dud este asezat la o distanță de 5 km de comuna Târnova, la 18 km de orașul Ineu și la aproximativ 19 km de Vârful Highiș³ 798 m, Vârful Drocea⁴ 836 m cel mai înalt vârf din masivul Munților Zarandului.

Satul Dud este străbătut de drumul județean DJ 708 A: șoseaua Arad- Șiria- Mâsca- Măderat- Târnova- Dud- Tauț- Nadăș.

Axa principală a localității respectiv traseul drumului județean 708 A este desfășurat pe direcția vest – est printr-un drum principal asfaltat pe o lungime de un 1,00 km.

În cadrul județului Arad, satul Dud este așezat aproximativ în partea centrală, fiind delimitat de următoarele coordonate geografice :

- în latitudine : paralela 46 17”55 nord.
- în longitudine : meridianul 21 51” 27 est.

Localitatea Dud se învecinează în partea de est cu comuna Tauț la o distanță de 9 km, la sud, cu satul Drauț, la vest cu comuna Târnova, iar la nord cu comuna Șilindia la o distanță de 12 km.

Relieful este variat, “ cel mai vechi “ ⁵, întâlnim aici câmpia și dealurile Drauțului, Chiciora, Băilor, Vârful de Dud. Câmpia, zona arabilă, cuprinde Rât (Fânațe), Agoave, Răchițele, Ghiurnița, Velujuc, Iugurile, Pustea din jos, Dumbrava, Hârtic, Drăuceni , Sărăstae și pășunea satului.

³ Harta județului Arad, Editura Cartografică, Cluj-Napoca, 2010.

⁴ Conf. univ. dr. Constanța Trufaș, prof. univ. George Erdeli; Atlasul Geografic al Lumii; Ed. Cartografia; Budapesta- 2007, p. 8.

⁵ Gheorghe Posea, Relieful României, Editura Științifică, București- 1974, p.21.

Dudul este străbătut la intrarea în sat partea de vest de pârâul Serăstrău ⁶ și la ieșirea din sat în partea de est pe marginea satului de pârâul Dudița.

În partea de sud-est la aproximativ 3 km este așezat dealul Chiciora de piatră unde încă din vechime se exploata piatra pentru construcția fundației caselor din sat, a drumurilor și a fântânilor de apă. Tot aici, la o distanță considerabilă de sat, pe Valea Lugoșului, se află o exploatare minieră, mina de cupru și argint⁷,” abandonată înainte de sfârșitul primului război mondial.”⁸

Relieful este format din dealuri domoale, câmpie cu văi largi, bine conturate.

Clima este temperat continentală, cu ierni blânde și precipitații suficiente tot timpul anului.

Bogăția solului din deal o constituie pădurile de fag, stejar, cer, salcâm, fânețele și pășunile naturale.

În concluzie, se poate spune despre cadrul natural și geografic care delimitează așezarea satului Dud că este caracterizat de un relief de deal domol și câmpie, cu văi și înălțimi de 70- 482m Chiciora.

⁶ Arhiva Primăriei Comunei Tărnova, Plan Urbanistic General , p. 12.

⁷ Arhivele Naționale Arad – Serviciul Județean – fond Prefectura Județului Arad, actele vicecomitelui, Dosar 3163 / 1913, p. 7.

⁸ Vasile Boroneanț, Gheorghe Pascu Hurezan, P. Hügel; Cercetări privind exploatarea minieră din partea de S-V a Masivului Hîghiș, Comunicare științifică la Aniversarea a 125 ani a Muzeului Banatului, 24 sept.1997; Analele Banatului 6, 1998, p. 381-389.

1.1 ELEMENTELE CADRULUI NATURAL.

Relieful satului Dud este variat, cuprinde mai multe forme: munții, dealurile și câmpiile.

Unitățile geomorfologice sunt reprezentate de Munții Zarandului, Dealurile Piemontane , Terassele văilor Serăstrău , Dudița și zona de Câmpie.

1.Munții Highiș și Drocea reprezintă o parte componentă a Munților Zărandului și formează o cumpănă de ape între bazinul Crișului Alb și bazinul hidrografic al râului Mureș.

Mozaicul petrografic al zonei este evidențiat de intruziunile vechi, de formațiunile flișului cretacic și de rocile vulcanice neogene.

2.Dealurile piemontane sunt rezultatul unui proces lung de modelare, începând din faza rhodanică până în zilele noastre, asupra unui piemont de acumulare.

Versanții au înclinări moderate și profilul bine echilibrat, fără rupturi bruște de pantă accentuate.

Văile formate de acest sector prezintă o dizpoziție asimetrică a teraselor datorită înclinării stratelor.

3.Câmpia prezintă o dezvoltare largă sub aspect tabular, având o adâncire redusă a văilor .

1.2 GEOLOGIA.

Din punct de vedere geologic satul Dud este situat în Depresiunea Panonică care cuprinde formațiuni de la paleozoic – la cuaternar sub formă de nisipuri și argile.

În Munții Highiș – Drocea această formațiune formează zona centrală unde se găsesc cuarțite, calcare cristaline și este străbătută de roci granitice, Granitele de Highiș.

Permianul are o dezvoltare redusă în Munții Highiș fiind reprezentată de șisturi argiloase și roci granitice.

Triasicul ocupă o suprafață restrânsă în masivul Highiș fiind reprezentat prin conglomerate, dolomite, calcare.

Activitatea vulcanică de neogen s-a soldat cu punerea în loc a unor andezite ,aglomerate la suprafață caolinizate și betonizate.

Panonianul – depozitele panoniene sunt semnalate spre nord de masivul Highiș – Drocea și formează zona colinară.

CAPITOLUL II

POPULAȚIA

2.1 NUMĂRUL LOCUIITORILOR.

La recensământul din data de 7 – 14 ianuarie 1992, localitatea Dud avea 546 locuitori făcând parte din categoria localităților mai mici ale țării. O mențiune scrisă privind populația acestei mici așezări aparține istoricului maghiar Marki Sandor, care în lucrarea sa de bază intitulată „Monografia Așezărilor din Județul Arad “ editată în 1892 menționează faptul că la anul 1746 în satul Dud trăiau un număr de 34 familii.

În Enciclopedia Română din 1904 satul Dud este menționat la anul 1870 faptul că are 472 de familii cu 962 de suflete.

Conscripția Bisericii ortodoxe din localitatea Dud amintește în anul 1902 că satul avea un număr de 146 de locuințe cu 1261 locuitori.

La 1910 localitatea Dud avea un număr de 149 de case cu 1780 de suflete.

În preajma Primului Război Mondial respectiv la anul 1914 , populația satului număra 1790 de suflete.

Dacă analizăm cu atenție scăderea numerică a populației în perioada 1910 – 1948, se observă modificări importante care conduc la concluzii interesante, astfel numai în decursul a 38 de ani populația Comunei Dud a scăzut vertiginos cu 297 de locuitori.

Consecințele celui de-al doilea război mondial, dar și greutățile economice prin care a trecut țara și localitatea Dud ne explică aceste fenomene demografice apărute care au dus la scăderea numerică a populației aproape la jumătate. La această scădere demografică a populației a mai contribuit în mod hotărâtor migrația continuă a unor localnici către centrele puternic industrializate din orașele Arad – Grădiște, Sânleani, Livada, Arad – Micalaca, Pâncota , Ineu și Hunedoara .

Drept urmare a unor măsuri legislative și economice de după 1989 natalitatea a scăzut vertiginos în ritm alert în privința noilor născuți vii.

Anul	Numărul locuitorilor	Număr de case	Scăderea % față de Recensământul din 1910
1870	962	112	
1902	1261	146	+ 20 %
1910	1780	149	+ 30 %
1930	1414	152	- 20 %
1948	1483	162	+ 5 %
1956	1256	167	- 10 %
1977	798	204	- 40 %
1992	546	236	- 20%
2015	597	297 ⁹	+ 5 %

Astfel în perioada 1956 – 1992 se poate observa o scădere numerică deosebită a populației localității aproape la jumătate.

Mortalitatea infantilă este în general redusă. Ridicată este însă mortalitatea generală care afectează populația adultă, se înregistrează anual între 8 și 10 decese.

Sporul natural are indici scăzuți, este în general destul de firav.

Actualmente în localitatea Dud există un număr de 96 de copii cu vârsta de la 6 luni – la 16 ani.

⁹ Arhiva Primăriei Comuna Târnova, Recensământul Populației și al Locuințelor 2011, p. 1 – 2.

Situația natalității¹⁰ în perioada 1995 – 2006.

Anul	Număr noi născuți	Băieți	Fete
1995	2	2	-
1996	1	-	1
1997	4	2	2
1998	6	4	2
1999	1	-	1
2000	6	3	3
2001	5	3	2
2002	5	3	2
2003	4	3	1
2004	1	-	1
2005	4	2	2
2006	7	5	2

Situația mortalității¹¹ în perioada 1910 – 2000.

Anul	Număr decedați
1910	67
1920	45
1930	33
1940	24
1950	23
1960	14
1970	19
1980	19
1990	8
2000	11

¹⁰ Arhiva Parohiei Ortodoxe Dud , Registru matricol botezați 1961 – 2015, p. 30 – 37.

¹¹ Arhiva Evidenței Populației Comuna Târnova, Registru matricol decedați 1910 – 1950, p. 17.

2.2 STRUCTURA POPULAȚIEI PE PRINCIPALELE GRUPE DE VÂRSTĂ.

Localitatea	Total locuitori 1992	Total locuitori 2000	Total locuitori 2015
DUD	546	521	597

Datele recensământului din anul 1992 sunt destul de clare ne prezintă o ușoară creștere a elementului feminin. Din totalul populației localității Dud de 546 de locuitori, 288 sunt femei și 258 sunt bărbați.

Localitatea Dud 1992	Total locuitori	Masculin	Feminin
	546	258	288
0 – 4 ani	30	16	14
5 - 9 ani	28	10	18
10 – 14 ani	26	15	11
15 – 19 ani	28	15	13
20 – 24 ani	27	16	11
25 – 29 ani	17	8	9
30 – 34 ani	17	8	9
35 – 39 ani	28	17	11
40 – 44 ani	22	8	14
45 – 49 ani	23	10	13
50 – 54 ani	42	16	26
55 – 59 ani	61	30	31
60 – 64 ani	67	30	37
65 – 69 ani	44	21	23
70 – 74 ani	25	7	18
75 – 79 ani	27	13	14
80 – 84 ani	26	13	13
85 și peste	8	5	3

Din datele recensământului desfășurat în 20 octombrie 2011, rezultatele sunt concludente ne prezintă o ușoară creștere a elementului feminin în localitatea Dud .

Localitatea Dud 2011	Total locuitori	Masculin	Feminin
	675	316	359
0 – 4 ani	45	19	26
5 – 9 ani	46	25	21
10 – 14 ani	53	22	31
15 – 19 ani	52	22	30
20 – 24 ani	48	27	21
25 – 29 ani	42	20	22
30 – 34 ani	36	16	20
35 – 39 ani	42	23	19
40 – 44 ani	59	33	26
45 – 49 ani	27	16	11
50 – 54 ani	38	16	22
55 – 59 ani	31	20	11
60 – 64 ani	30	11	19
65 – 69 ani	29	9	20
70 – 74 ani	35	13	22
75 – 79 ani	41	17	24
80 – 84 ani	16	5	11
85 și peste	5	2	3

CAPITOLUL III

III. ETNOGRAFIA ȘI FOLCLORUL

Cuvântul de etnografie provine etimologic din limba greacă, de la *ethnos* = popor și *graphein* = a descrie.

Etnografia este știința care studiază felul de trai, viața materială și spirituală a popoarelor, “istoria formării acestora, originea, răspândirea teritorială și legăturile cultural istorice reciproce ale popoarelor”¹²

În partea de vest a Depresiunii Zarandului, ocupațiile locuitorilor au fost agricultura și creșterea animalelor. Acest lucru este descris în conscripțiile din secolul al XVIII-lea și în prima jumătate a secolului al XIX-lea, care atestă, în ținutul Zarandului, folosirea în comun, de către mai multe sate a pășunilor “moștenite din vechea formă a obștei teritoriale românești”¹³. Păstoritul local se caracterizează prin pășunatul în turmă, în timpul verii, pe hotarul satului, fără deplasări mari, iar în timpul iernii prin furajarea animalelor în cadrul gospodăriilor. În această zonă a țării noastre s-au păstrat unelte agricole arhaice, plugul de lemn, grapa cu dinți din lemn, “îmblăciul”.

Un tip de așezare în această zonă de deal sunt satele vechi de-a lungul văilor. Așa sunt satele: Iacobini, Mădrigești și Dud.

Casele vechi țărănești specifice satului Dud au pereții din bârne rotunde încheiate drept, “groșește”, în coadă de rândunică, așezate pe o temelie din bolovani de râu, sau piatră de codru, cu talpa de gorun. Ele se încadrează în peisajul satului prin formele țuguiate, datorită șarpantei înalte, în patru ape. Scheletul de lemn al acoperișului, era numit “hăizașu” și avea învelitoare din paie.

Specificul așezărilor din Țara Zarandului îl constituie “tipul de sate împrăștiate”¹⁴.

¹² Academia Republicii Populare Române, Dicționar Enciclopedic Român; Vol. II, D- J; București- 1964, p. 305.

¹³ Dr. Gheorghe Ciuhandu, Conscripțiile publicate în “Românii din Câmpia Aradului de acum două veacuri, “Arad- 1940, p. 135.

¹⁴ Traian Mager, Ținutul Hălmagiului, Arad- 1938, p. 117- 176.

Casa țărănească de la Dud a fost cea mai impunătoare construcție din sânul gospodăriei tradiționale, fiind construită de-a lungul intravilanului.

Forma cea mai răspândită de casă este cea cu tindă și cameră de locuit. Intrarea în casă se face prin târnațul îngrădit cu stâlpi, numiți „săgeți” și cu scânduri, numite „lotbe”. Mulți gospodari amenajau târnațul încastrând în șoși de la construcția casei niște bare transversale pe care se băteau scânduri perpendiculare pe vatră puțin distanțate și jiluite având în lateral tăieturi în diferite forme, astfel încât împrejmuirea să aibă un caracter estetic. La intrare „târnațul” „avea portiță confecționată din scânduri și leături numită „roștei”, iar intrarea în casă se făcea pe scăriță de lemn sau pe pietre mai mari. În tindă se găsește vatra cu „băbură”, prin care fumul ajunge direct în pod, de unde se strecoară prin paiete acoperișului. Înăuntru în interiorul casei se află cuptorul, două paturi, „lavițe” cu spătar, masa, lada de zestre, ca elemente de bază ale casei vechi țărănești de la Dud.

Interiorul caselor țărănești „atinge un înalt grad de realizare artistică în satele

din jurul Ineului”¹⁵Pereții interiori ai casei țărănești sunt văruiți cu var alb ceea ce ne arată că este un loc curat, bine îngrijit, iar ei sunt împodobiți cu ștergare țesute în război cu motive populare deosebite ce sunt petrecute după farfurii sau icoane vechi pictate pe sticlă, lemn, alcătuind împreună un ansamblu decorativ de fină calitate cromatică.

Icoanele vechi din casele țărănești din satul Dud pictate pe lemn sau sticlă ne duc cu gândul într-o lume a sfințeniei, a Lui Dumnezeu. Icoana este de fapt o fereastră deschisă spre cer, prin care creștinul adevărat se află mai aproape de Dumnezeu.

Marele istoric Nicolae Iorga spunea referindu-se la icoane că valoarea acestor creații artistice românești,” în icoanele vechi pictate pe sticlă din Transilvania se amestecă sufletul adevărat al poporului”¹⁶.

¹⁵ Romulus Vuia, Studii de etnografie și folclor, Editura Minerva, București- 1975, p. 177.

¹⁶ Florian Dudaș, Zărandul – chipuri și fapte din trecut, Editura Albatros, București – 1981, p. 51.

Un mare gânditor creștin spunea că în vechime icoanele au fost biblia neștiutorilor de carte.

Patul vechi țărănesc de la Dud era construit din două margini terminale din scândură ce se numeau răstalnițe care erau unite între ele cu un pod de scândură. Deasupra peste scândură era așezată salteaua sau “strujacul”care era umplut cu paie sau pănuși de porumb. El este apoi ornamentat peste “strujac”cu mai multe lepedee țesute de lână, bumbac și cânepă suprapuse lăsând să se vadă câte un lat de palmă din fiecare piesă.Pe pat se mai aflau șase sau nouă perne suprapuse, având dantele la capăt, care lasă să se întrevadă culorile roșu, galben și albastru ale tocurilor pernelor.

Ansamblul este completat cu una sau două “lavițe “, peste care este așternută, o “poneavă”care pune o pată de culoare și o ladă cu “spinare “, pentru haine, încrustată cu motive geometrice populare.

În toate zonele etnografice ale Aradului se disting câteva aspecte ale artei, arta prelucrării lemnului, cu frumoasele lăzi de zestre încrustate, brodatul, ceramica, portul popular.

Lada de zestre este cel mai important element al mobilierului tradițional simplu țărănesc este așezată în capătul laviței și în ea se păstrează hainele de sărbătoare, podoabele populare, salba de galbeni, mărgelile, actul casei, banii și tot ce este de valoare în casă. Aproape dispărută azi din gospodăriile moderne, lada de zestre stă încă la loc de cinste în casele bunicilor, aducându-ne nouă tuturor amintiri dintr-un alt timp, despre alți oameni, despre o lume arhaică a satului. Prezente în toate casele țărănești pînă aproape de a doua jumătate a secolului trecut lada de zestre a ajuns astăzi să fie extrem de rar întâlnită. O mai găsim încă în casele bătrânilor și la loc de cinste, în muzeele de etnografie.

Ea era plină de taine, pentru că odată deschisă, trezea amintiri, ducea cu gândul la întâmplări de demult, la oameni care au fost și nu mai sunt, la o lume pe care, dacă aveai noroc, o puteai descoperi doar din poveștile spuse de bătrâni, în nopțile de iarnă. Conținutul lăzii era martorul unei alte lumi, dar și decorul deosebit al acesteia, uneori pictat sau încrustat în lemn prin motivele geometrice realizate cu măiestrie, pe unele motivul popular al mai multor semicercuri apropiate ce simbolizează nedeplinul, curcubeul sau jumătatea ,cercuri ce simbolizau deplinul, împlinirea sau perfecțiunea, altele pe capac aveau romburi sau motivul vârfului de săgeată, meșterii care

produceau aceste obiecte populare atât de prețuite se întreceau în a sculpta sau picta lada într-un mod cu totul aparte.¹⁷

Lada de zestre era cumpărată de părinții miresei sau de familiile care aveau fete de măritat de la meșterii lădari din Nadăș, Hășmaș, Groșeni, Nermiș și umplută de tânăra fată cu valuri de pânză țesute în casă la războiul de țesut, din bumbac sau din cânepă, scoarțe, preșuri, ștergare, traiste și alte lucruri de trebuință la casa omului. Toate acestea erau țesute de fata ce urma să se mărite. De bogăția zestrei depindea succesul unei căsătorii. Fata cu zestre mare era “întrebată” de flăcăii harnici, iar cea cu zestre puțină sau fără risca să rămână nemăritată, de râsul babelor. Chiar între fetele din aceeași familie exista o competiție, unele erau mai harnice și lucrau mai mult, altele, mai puțin. În funcție de hărnicie, mama le împărțea lucrurile pe care urmau să le ia atunci când se mutau la casa soacrei.

Leagănul pentru copii era scund ca înălțime avea aproximativ 50 cm era întâlnit și în casele tradiționale țărănești din zona etnografică a Ineu,

¹⁷ Informație culeasă prin cercetarea în teren.

fiind confecționat de obicei din lemn de fag, în centrul de lădărit de la Hășmaș.

Lavițele sau tălpile așezate de-a lungul peretelui interior al casei țărănești erau confecționate din scânduri groase de lemn de brad, stejar și ele reprezintă cele mai vechi piese de mobilier tradițional românesc.

Puțin mai târziu apar lavițele cu spătar înfrumusețat, decorative, executate în tehnica traforajului erau folosite ca bancă de odihnă dar uneori și ca loc de dormit.

În general unele sunt lipsite de decorațiuni, altele aveau decorațiuni mai simple pe spătar, picioarele în număr de patru, confecționate din lemn rotund și înfipte cu o pană de lemn în șezutul laviței. Din a doua jumătate a secolului al XIX-lea ele sunt înlocuite în Transilvania cu bănci lungi cu spătar.

Scaunele au numeroase forme. Cele mai simple, nu au spătar și șezutul este confecționat dintr-un trunchi de arbore, în care pătrund cele trei sau patru picioare rotunde.

Mesele sunt simple, confecționate dintr-o singură placă de lemn masiv, în care pătrund picioarele și era așezată între cele 2 paturi din încăperea tradițională țărănească. Alături de acestea se mai întâlnesc mesele rezemate pe un cadru cu picioare. Ele erau așezate între cele două paturi din încăperea țărănească.

Cel mai vechi tip de masă aflat în zonă avea picioarele așezate cruciș fixate cu o stinghie și avea deasupra o tablă din lemn dintr-o singură bucată.

Blidarele sunt polițe fixate în perete, confecționate din lemn de fag, deschise, decorate cu crestături, obținute prin decuparea scândurilor.

Cuptorul de încălzit “al casei țărănești tradiționale”¹⁸ de la Dud se afla în casă, era construit din cărămidă sau piatră, lut și avea coș servind la încălzirea încăperilor.

Perpendicular pe lungimea casei uneori deplasat față de aceasta se ridica grajdul numit „iștălău” care împărțea gospodăria în două părți distincte : ocolul = curtea, spre uliță și ogreada = grădina.

În cazul în care curtea se întindea pe o suprafață mai mare aici aproape de grajd uneori lipite de acesta erau construite cotețele pentru hoare = păsări și cocinile pentru porci.

Grajdul avea la mijlocul său un loc în care se punea cocia (carul) de lemn cu care de fapt se ducea fânul, lemnele de foc, știuleți de porumb.

Grădina de zarzavaturi, gospodăria era împrejmuită în vechime cu garduri de nuiele de carpen, împletite în jurul unor pari rari din stobori (pari) neciopliți, ascuțiți și legați printr-o cunună de nuiele de răchită sau din bâte mai groase de rujă (floarea soarelui), în cazul celor nevoiași, cei mai înstăriți făceau garduri din scânduri așezate în palisadă ornamentate prin decuparea unor figuri geometrice.

Gardul împrejmuitoare, mai ales cel din uliță vorbea despre starea materială a gospodarului. Poarta era susținută de stâlpi de lemn, sculptați cu motive ornamentale simple, construită din scânduri.

În ocol erau de obicei plantați unul, doi sau mai mulți pomi fructiferi de preferință frăgari (duzi), pruni, caiși sau meri.

În fața casei se făcea o bancă din lemn, laviță pe care în serile de vară fetele își așteptau drăguții sau unde se adunau seara vecinii să-și spună păsurile sau să glumească până ce oboseala unei zile încărcate cu multă alergătură îi trimitea în așternuturi. Acestea erau elementele constitutive ale unei gospodării țărănești din zona etnografică Ineu care au persistat multă vreme, până la mijlocul secolului XX.

Folclorul este “totalitatea operelor artistice, literare, muzicale, create și răspândite de popor, în primul rând de țărani”.¹⁹

Arta populară românească face parte din istoria neamului nostru, este un document scris într-un limbaj propriu de către creatorii anonimi de-a

¹⁸ Paul Stahl, Planurile caselor românești țărănești; Muzeul Brukental Studii și comunicări; 9, Sibiu-1958,p. 10.

¹⁹ Dicționarul limbii române pentru elevi, Editura Didactică și Pedagogică, București-1983, p. 317.

lungul timpului, ea făcând legătura între om și natură, reprezentând unitatea în întreg spațiul românesc a stilului specific.

În folclor aflăm că prin cântare și poezie populară drumul spre Dumnezeu este mai scurt și mai luminat, are veșnicie “miraculoasa memorie a poporului românesc numită tradiție” cum spunea marele poet și filozof Lucian Blaga.

Ovid Densușianu este singurul nostru folclorist care a încercat să dea o definiție clară a folclorului românesc și afirma că folclorul este mai mult decât “poezie tradițională”²⁰, el este “viața, chipul de a gândi și simți al țaranului”²¹. Privitor la folclor, el mai spunea: “că nu există popor mai înzestrat ca al nostru din punct de vedere al folclorului.”²²

Folclorul însemnează știința poporului, sau cunoștințe ale poporului, care alcătuiesc comoara spirituală, obiceiurile, tradițiile, moștenite de la “oameni buni și bătrâni.”²³ El este alcătuit din:

- a) cântece, bocete, balade, povești, legende, tradiții, ghicitori.
- b) credințe și superstiții.
- c) obiceiuri la diferite sărbători, obiceiuri la naștere, nuntă, moarte.
- d) jocuri de copii.
- e) medicina poporului (plante de leac).
- f) felul poporului de a judeca, “obiceiul pamântului”.

Folclorul reprezintă actul de identitate al poporului roman.

Mircea Eliade afirma că folclorul național este o adevărată substanță a creștinismului popular sau cosmic al Bisericii Ortodoxe Române. Ființa creștină a națiunii române s-a cristalizat în gândirea teologică populară, care este folclorică prin definiție.

3.1 OBICEIURI CE MARCHEAZA ETAPE DIN VIATA OMULUI **Datini sau obiceiuri.**

Încă de la începuturile sale, poporul român a avut obiceiurile sale și se poate spune câte sate sunt atâtea obiceiuri.

²⁰ Ovid Densușianu, Folclorist, în Anuarul Arhivei de Folclor V, 1942, p.1-6.

²¹ Ibidem, p.3

²² Ovid Densușianu, Graiul nostru, vol.I, p. 6.

²³ Acad. Ștefan Pascu, O impresionantă lume a obștii românești, Rev. Magazin istoric, Anul XX, nr. 5 (230), 1986, p. 27.

Viața omului este presărată cu bucuriile și necazurile ei, cu împlinirile și eșecurile ei, stă sub semnul unei triade a vieții, începutul, mijlocul și sfârșitul vieții.

Obiceiurile legate de evenimentele mai importante din viața omului au un caracter individual și au o încărcătură deosebită, scopul lor este de a-i oferi omului sprijin în momentele de schimbare a statutului existențial.²⁴

Toate obiceiurile au vechimi diferite.

Folcloristul Mihai Pop²⁵ afirmă că cele mai vechi obiceiuri sunt cele legate de înmormântare.

Obiceiurile de la naștere ocupă o poziție de mijloc, acestea sau dezvoltat în epoca matriarhatului.

Obiceiurile de la nuntă par a fi mai noi după Mihai Pop, originea lor este legată de apariția familiei.

Obiceiuri la naștere:

Nașterea copilului reprezintă un semn bun pentru familie și societate.

O dată ce familia a fost întemeiată, aceasta își dorea urmași care să le moștenească numele, munca și mai mult să ducă neamul mai departe.

În vechime nașterea copiilor avea loc acasă. Femeia care năștea era asistată de o moașă și de femei din familie. La naștere, moașa rezolva actele sacre și profane menite să aducă pe lume noul născut, să-l integreze în familie și în spița neamului patern.

Astăzi, pentru lumea satului, moașa a rămas o legendă, locul și rolul său au fost luate de cele cu școală, doar prin satele de munte mai auzi vorbindu-se de femei care se pricep la nașteri. Moașa mai are astăzi un rol simbolic, acela de a duce copilul la botez, la biserică și a-l da nașei. Moașa copilului mergea la Biserică pentru a aduce într-o cană de sticlă apă sfințită pentru copil pe care o acoperea cu un ștergar alb și din aceasta se puneau puțin în apa de baie a copilului până la botez. Copilul era vizitat de rude și vecini care îl cinsteau cu hăinuțe și bani, puneau bani sub perina copilului spunând: "De la mine puțin, de la Dumnezeu mai mult". Scutecele noului născut nu se lăsau să stea pe sârmă afară până după asfințitul soarelui, pentru

²⁴ Constantin Eretescu, Folclorul literar al românilor, privire contemporană, Editura Compania, București – 2004, p. 81.

²⁵ Mihai Pop, Obiceiuri în legătură cu momentele mai importante din viața omului, Istoria literaturii române, vol. I, ediția a 2 a, Editura Academiei RSR, București – 1970, p. 34.

că se spunea în popor că copilul nu va fi sănătos. Apa de la scaldatul copilului se arunca pe gard, ca să nu se umple copilul de bube.

Înainte de Botez nașul și nașa cumpărau o lumânare mare frumoasă împodobită cu flori de culoare roz și panglică roză dacă era fată, sau o lumânare cu flori și panglică albastră și tricolor dacă era băiat și un costum complet de haine pentru copilul pe care îl încreștinau.

Botezul este un ritual creștin, legat de instituția nașiei, care avea un caracter inițiativ este cuplat pe elemente rituale așa numita preistorie a botezului²⁶.

Preluarea de către nașă a noului născut de la moașă se făcea cu cuvintele “îți iau un păgân să mă duc să-l fac creștin”²⁷ este capătul de pod ce se va stabili între naș și fin.

În ziua în care copilul avea să fie botezat, copilul era îmbrăcat de nașă și moașă în haine noi, după care împreună cu părinții copilului, nașa, moașa, nașul, bunicii și rudeniile, mergeau cu toții la Biserică la slujba de Botez a copilului, nașa ținea copilașul în brațe iar moașa o ajuta, nașul ținea lumânarea și spunea Simbolul de credință. Nașul, creștin matur, se obligă să îndrume existența spirituală creștină a finului și menținerea laică în rândul comunității spirituale.

În cadrul ceremonialului de botez, prima caracterul inițiativ generat de ritualul de trecere pe care îl presupunea și era structurat pe două paliere: creștinarea și numirea noului născut, care echivala cu luminarea sa în termenii integrării în noua condiție de membru al bisericii lui Hristos. La terminarea slujbei de Botez toți participanții se întorceau la casa părinților copilului botezat unde se așezau cu toții la masă erau serviți cu mâncare și băutură se bucurau cu toții în familie de acest mare eveniment din viața lor.

Lumânarea cea mare de la Botezul copilului era ținută în fereastră până ce copilul avea un an după care era dusă la Biserică.

Obiceiuri la nuntă:

Nunta este considerată de către specialiștii domeniului prin proporțiile pe care le ia, drept cea mai însemnată dintre manifestările artistice

²⁶ Mircea Eliade, Nașteri mistice, Editura Humanitas, București – 1995, p. 157

²⁷ Elena, D. O. Sevastros, Literatura populară, Editura Minerva, vol. II, București – 1990, p. 203.

populare. Aici muzica și dansul, poezia și jocul se îmbină într-o deplină armonie²⁸.

Într-un interesant studiu privitor la nuntă folcloristul Ovidiu Bârlea afirma: “nunțile românești dezvăluie un ceremonial pe cât de pitoresc pe atât de complex încât pe alocuri depășește în amploare toate celelalte obiceiuri ale omului și ale ciclului familial “. ²⁹

Spectacolul nunții reprezintă un amestec în care momentele solemne, sacre și profane se topesc în cele de petrecere, joc și voie bună.

În satul Dud datina veche a satului era ca tinerii să se căsătorească când au împlinit băieții vârsta de 18 ani, iar fetele vârsta de 16 ani. Cel care voia să pețescă o fată trimitea mai întâi un neam, un unchi sau o mătușă să întrebe pe părinții fetei dacă vor fi primiți în casă. În ziua în care se făcea pețirea fetei , părinții fetei și băiatului făceau un târg și spuneau cât pământ îi vor da ca zestre fetei, într-un cuvânt bătrânii se înțelegeau. Înainte de ziua hotărâtă pentru cununia religioasă, se făcea cununia la starea civilă.

În ziua cununiei religioase, neamurile miresei se adunau la ea acasă, iar a mirelui la el acasă, mai întâi merg după naș sau cumătru, după ce vin cu el între cântece și jocuri de muzică închină nașul un pahar de țuică după care pleacă pe cale. Înainte de plecare își ridică pălăriile iar nașul spune un Tatăl nostru după ce au venit oaspeții zic Amin și Doamne ajută, apoi pleacă toți muzica, mirele, nașul, nașa, rudeniile mirelui tot alaiul spre casa miresei, ajungând aici vornicul miresei îi întreabă pe cine caută și ce vreau.

Vornicul mirelui răspunde și intră mai întâi în curtea miresei, nașul,nașa, mirele și toate rudeniile sale și muzicanții. După un scurt dialog mireasa iese din casă și alaiul de nuntă în sunetul muzicii se pregătește de plecare la biserică. Ajungând la biserică sunetul muzicii încetează iar o femeie spune următoarele:

*Rămâi maică
Rămâi taică
Rămâi maică sănătoasă,
Ca și o pară frumoasă.
Rămâi taică sănătos*

²⁸ Ion Șeulean, Poezia populară de nuntă, Editura Minerva, București – 1985, p. 57.

²⁹ Bârlea Ovidiu , Folclorul românesc, vol. I, Editura Meridiane, București – 1981, p. 434.

*Ca și un măruț frumos.
Rămâneți surori și frați,
Ca și grâul de curați.*

*Nu te supăra mireasă,
Că lăsa-și p-a voștri acasă,
Că altă casă îi căpăta
Unde noroc îi afla.*

Înainte de intrarea în biserică se strigau următoarele :

*Părinte Sfinția ta
Mai cununat-ai ori ba,
O pereche ca asta ,
Să-i cununi părinte bine,
Să nu-i mai despartă nimeni,
Nici muierile cu gura ,
Nici domni cu procuratura.*

Intră în Biserică mirele și mireasa, nașii, părinții, nuntașii se așează la locul pregătit pentru Taina Cununiei, mirele are grijă să nu fie călcat pe picior , pentru că se crede că mireasa va porunci în casă, iar el va trebui să fie supus .

În lumea satului, căsătoria este concepută ca un eveniment important, realizată prin voința liber consimțită a celor doi mire și mireasă.

Momentul nunții este trăit sub puternica influență a sentimentului religios are o însemnătate deosebită în pecetluirea unirii celor doi tineri, sentiment izvorât din taina cununiei. Căsătoria este înțeleasă la poporul român drept ca un act care se petrece din voința și determinarea divină.

De la Cununie toți nuntașii mirele, mireasa, nașii se întorc la locul unde s-a pregătit masa de petrecere a nuntașilor, care vor fi serviți cu mâncare și băutură.

*Noi mergem la cununie,
Dumnezeu cu noi să fie,
De la cununie înapoi ,*

*Dumnezeu fie cu noi,
De la cununie acasă,
Dumnezeu cu noi la masă.*

*Câtă-i satu nost,
Așa nuntă n-o mai fost
Numai una în Palestina,
Când s-o măritat regina.*

*Miresuță pup de flori,
Ia-ți gândul de la feciori,
Și ți-l pune la bărbat,
Că cu el te-ai cununat.”³⁰*

Cântecele, jocul și voia bună sunt prezente permanent în mijlocul celor aflați la masa bucuriei, a nunții. Mirele își joacă mireasa după care și ceilalți invitați încep să joace la nuntă. Trecând de miezul nopții cântecele și jocul continuă până spre dimineață când fiecare pereche prezentă cinstește pe miri, în vechime mirii erau cinștiți cu plăcinte bune, pânze și haine, iar acum în vremurile mai noi cu bani sau daruri, după care toți nuntașii se întorc la casele lor.

Înainte de cinstirea mirilor, cumătrul zice:

*Cumătra-i cu cot cu dungă,
Cumătrul îi cu bani în pungă,
Scoate cumătre banii,
Și îți cinstește finii.*

Nunta este o taină la care omul participă liber, conștient în ceasul de amiază al vieții.

Obiceiuri la înmormântare:

Moartea sau „marea trecere” trebuie făcută după anumite ritualuri, menite să pregătească sufletul să se desprindă de lumea celor vii și să se integreze „lumii de dincolo”.

³⁰ Informație culeasă de la Oprean Maria, Sat Dud nr. 80, Județul Arad.

În credința populară se credea că moartea este de două feluri : “moarte bună”, când este la sfârșitul unei vieți modelată creștinește, iar momentul este pregătit din timp, cel care moare are timp de “spovedanie și împărtășanie” și “moarte rea”, mai ales a celor care se sinucid. La Dud moartea este privită ca un lucru firesc: “toți cu o moarte suntem datori”, conform credinței populare omul își continuă existența pe lumea cealaltă.

În formele tradiționale de viață, poporul credea că moartea este prevestită de unele semne : anumite vise, urlatul câinilor, căderea stelelor. De aceea se obișnuia întocmirea unui testament oral “a lăsa cu limbă de moarte.”³¹

Moartea este o realitate biologică, sociologică și existențială. Ea întrerupe echilibrul vieții sociale și este o ultimă provocare care conferă sens existenței umane.

În concepția lui Emil Cioran moartea este „agonia triumfală”³², care n-are sens decât la oamenii care au iubit pasional viața. La marele filozof Lucian Blaga, moartea apare ca „o taină înfricoșătoare a vieții”.

Când unul dintre creștini a decedat după ce s-a răcit trupul, este spălat și îmbrăcat în haine curate și așezat pe o laviță până se aduce copârșaul. După ce mortul e așezat în copârșău, specific satului Dud se pune pe pieptul mortului o lumânare în formă de spirală făcută din ceară curată de albine, obicei străvechi, turta de ceară spiralată care se numește toiagul mortului, coloana fără de sfârșit pe care urcăm spre cer, este sursa de energie, veriga de energie a nemuririi specifică numai geto-dacilor, păstrată cu sfințenie de români.

Lumânarea spiralată de pe pieptul mortului semnifică intrarea și ieșirea din viață, „păzește și luminează cărarea fără sfârșit”,³³ fiindcă infinită este existența energiilor, filozofia de viață a geto-dacilor.

Lumânarea aceasta în formă spiralată era făcută din ceară curată de albine de către o femeie bătrână din sat „iertată” și se numea „fuștilă”.

Se trimitea după preot ca să facă dezlegarea sufletului. În seara următoare se face priveghiul, slujba de stâlp se adună neamurile, vecinii și alți oameni, care după slujbă stau de vorbă, în vechime se juca jocul colopului specific satului Dud.

³¹ Simion Florea Marian, *Înmormântarea la români*, Editura Saeculum, București – 2000, p. 201.

³² Emil Cioran, *Lacrimi și sfinți*, Editura Humanitas, București – 1992, p. 19.

³³ Ioan Ghinoiu, *Lumea de aici, lumea de dincolo*, Editura Fundației Culturale Române, București-1999, p.21.

În ziua înmormântării sunt trimiși de dimineață la ora șapte, cinci sau șapte bărbați să facă groapa, iar la amiază se merge la biserică după prapori iar preotul vine la timpul hotărât de dinainte cu familia la slujba înmormântării. Serviciul funebral se face în curtea casei iar după aceasta sfințirea casei. După ce a ieșit preotul și cântărețul din casă o femeie dezleagă toate legăturile mortului de la mâini și picioare și aruncă bobii de grâu sau porumb prin casă. Sfârșindu-se slujba înmormântării, mortul cu copârșăul se așează în căruță , în vechime era trasă de doi sau patru boi, pe car se așeza o pânză țărănească frumoasă țesută cu motive populare peste care se așează sicriul mortului, acum în timpurile mai noi căruța este trasă de cai, sau mortul este dus pe ultimul drum cu mașina mortuară la groapă. La fiecare încrucișare de stradă se stă pe loc și se face stâlp, preotul citește o Sfântă Evanghelie, apoi se merge mai departe. Înainte de plecarea din loc o femeie în vechime turna apă înaintea carului mortuar în forma crucii. Rar era mortul la care să nu bocească femeile. Bocirea se făcea prin următoarele cuvinte :

*O sărac Onuțu meu,
Cum te luă Dumnezeu.
Ia uită-te, dragă uită
Uită-te-n ocolul tău
Uită-te la casa ta
Cum rămâne singurea,
Uită-te la pruncii tăi
Cum rămân ca vai de ei
Onuțule nu ți jale
De dragi mărhuțele tale.*

Ajungând la cimitir lângă mormânt preotul spune ectenia morților, apoi optușul, încheierea, pecetluirea mormântului după care se dă celui care a început primul săparea gropii de pomană un colac o cana și o găină , sau în cazul oamenilor mai bogați un berbec în viață. Participanții la slujba înmormântării erau invitați de către preot în numele familiei la pomana obișnuită care se dă de obicei la casa mortului, unde aceștia erau serviți cu mâncare și băutură.

În vechime bătrânii satului spuneau că era obiceiul ca în carul mortului să urce câteva neamuri și de acolo se boceau, iar carul era dus de patru boi care aveau în fiecare corn legată o ștergură țesută cu motive

populare. La urmă mortul se astupa cu pământ și se punea la cap o cruce de lemn înaltă pe care era sculptat în vechime motivul popular al soarelui obicei străvechi, sau cruce din piatră sau marmură pe care era scris numele răposatului.

Cu prilejul slujbei de parastas, pomenirea morților la șase săptămâni șase luni, un an se obișnuia ca la sfârșitul slujbei parastasului să se cânte în biserică acele cântări ce se numeau în popor jalnice care vorbeau despre viața celui decedat, plecat dintre noi, alcătuite de cântăreții mai bătrâni.

Una dintre ele glăsuiește așa:

*Acum ceasul mi-a venit
Și lumea am părăsit
Acum lumea părăsesc
Și de voi mă despărțesc.*

*Nainte ce plec la drum
Am multe ca să vă spun
Să vă spun viața mea
Cum a fost de tristă ea.*

*Când cu soțul ne-am luat
Nu prea mult cu el am stat
El a plecat în armată
Eu am rămas supărată.*

*La un timp m-am bolnăvit
Iar soțul când a auzit
Foarte rău s-a necăjit
Să mă vadă a venit.*

*După ce l-a liberat
Doamne cum s-a bucurat
Văzând că m-am făcut bine
La amândoi ne-a părut bine.
Binele n-a ținut mult
Că alt necaz ne-a venit*

*Un necaz cu soțul meu
Doamne cum ne-a fost de greu.*

*Cred la mulți le-a părut rău
Dar mie mi-a fost mai greu
Cu soțul ce-am îndurat
De când de necaz o dat.*

*Căci mila ce ai avut
Astăzi intră în mormânt
În zadar vei lăcrima
De azi nu-I mai soața ta.³⁴*

3.2 OBICEIURI POPULARE LA SĂRBĂTORI MAI ÎNSEMNATE

1. Botezul Domnului 6 ianuarie. În ajunul Bobotezei când preotul umblă cu sfințirea caselor, fetele și feciorii își pun curelele sub preșul de la intrarea în casă peste care trece preotul, apoi le iau și se încing cu ele, iar noaptea sunt cu grijă la vis și fata sau feciorul pe care îl vor visa se crede în popor că aceea va fi soția sau soțul. Se mai spune în popor că dacă se vor spăla fetele cu fire de busuioc din care sfințește preotul casele vor fi frumoase.

2. Întâmpinarea Domnului 2 februarie.

Se credea că dacă în ziua de Stretenie, ursul își vede umbra și se întoarce la loc va urma o vreme neplăcută timp de trei săptămâni, iar dacă nu își va vedea umbra urmează un timp frumos.

3. Buna vestire 25 martie.

În popor se credea cum va fi ziua de buna vestire așa va fi primăvara întreagă.

4. Învierea Domnului .

Lângă crucea de piatră din afara gardului bisericii în ajun de înviere feciorii făceau un foc de tabără aproape de cruce până la slujba de înviere, oamenii satului se îmbrăcau în costume populare și în ziua de Paști veneau la biserică și afară în curtea bisericii se ciocneau ouăle.

³⁴ Informație culeasă de la cântărețul bisericesc Preda Nica, Sat Dud nr.425, Județul Arad.

Tot în ziua de Paști după masa un fecior și o fată juni începeau jocul, jucau numai ei singuri la început 2 Ardelene și un Mânățel.

Luni în ziua a doua de Paști oamenii mergeau la cimitir iar femeile își duceau coșurile în cap cu mâncare acoperite cu șterguri populare, preotul trecea pe la fiecare mormânt și făcea pomenirea morților, se duceau colaci mari, câni de pământ sau ulcioare de apă, răchie în sticle, lumânări după care se așeza o față de masă jos pe pământ se dădea de pomană colaci mari, câni de pământ, sticlă, lumânări se servea răchie și prăjituri.

5.Nășterea Sf.Ioan Botezătorul 24 iunie.

La această sărbătoare se pun cununi din flori galbene numite sânziene la porțile caselor, împodobite cu alte flori. Se fac cununi pentru fiecare membru al casei și se aruncă pe casă, crezându-se, că a cărui cunună cade mai întâi jos, acela va muri curând.

6.Schimbarea la Față 6 august.

La această sărbătoare se aduc struguri la biserică pentru sfințire și se impart mai apoi creștinilor.

7.Nășterea Domnului 25 decembrie.

Sărbătorile de iarnă aveau pentru lumea satului tradițional o importanță deosebită. Ele reprezentau o perioadă de maximă trăire spirituală în cadrul căreia de desfășura un spectaculos, ritual de înnoire a timpului calendaristic “. ³⁵Obiceiuri cum ar fi jocuri cu măști, colindatul , mersul cu lumea antrenau întreaga lume a satului.

Aceste datini din străbuni au ajuns transmise din generație în generație , până în zilele noastre, când din păcate , asistăm la o alterare a lor.

Preocuparea pentru a ține pasul cu noile cuceriri ale științei și tehnicii, pentru a-și asigura un trai îmbelșugat, specific omului secolului XX, a pătruns și în lumea satului tradițional românesc ceea ce a dus inevitabil la o părsire a unora din vechile obiceiuri.

Începutul colidatului avea loc de la data de 14 noiembrie când începea postul Crăciunului. Este momentul din care la șezători, acasă sau la biserică se învățau colinde. Colindele se învățau acasă în familie , de la bătrâni, părinți și la școală, la biserică și în șezători.

La Dud, în postul Crăciunului , se colinda mult în fiecare casă colindau părinții cu pruncii mai ales în toată seara.

³⁵ Ion Ghinoiu,, Obiceiuri populare de peste an – Dicționar , Editura Fundației Culturale Române , București – 1997 , p. 170.

În această perioadă a anului o mare importanță o aveau șezătorile. Ele începeau după ce munca câmpului era gata și dădea frigul. Aveau caracter lucrativ se făcea clacă la cânepă care trebuia toarsă în întregime până la venirea sărbătorilor, ele erau și un prilej de întâlnire și distracție între feciorii și fetele satului.

Furatul fusului este întâlnit în toate șezătorile. Un fecior fura fusul de la o fată, pe care nu îl mai dă înapoi decât în schimbul unui sărut.

Ținute în această perioadă a anului, șezătorile erau un prilej de a colinda. Tineretul de atunci nu a avut radio, televizor nu a fost nimic sau distrat ei așa unul cu altul.

În ajunul Crăciunului este obiceiul satului de a umbla copii a pizăra strigând :

*Sor, sor, sor
Bună dimineața la Moș Ajun
Că-i mai bună a lui Crăciun
Că-i cu miei și cu purcei
Fuge baba după ei
C-o bătăuță de tului.*

Începutul colindatului îl făceau în dimineața zilei de ajun copii mici de vârstă preșcolară și până la 12 ani care se numeau pizărași nume care venea de la colacul primit ca dar din partea celor pe care îi colindau. Ei mergeau pe la fiecare casă.

În seara de ajun copiii umblă cu steaua, iar feciorii umblă cu colinda. Tot în seara de ajunul Crăciunului specific satului Dud este mersul cu lumea un obicei străvechi păstrat de bătrânii satului din generație în generație, o piesă de dialog ce începea cu o colindă și apoi continua cu un dialog între personajele imaginare care erau : Dumnezeu, diavolul, îngerul, Adam, Eva, cioban I, cioban II, o persoană cu fluierul și una cu duba.

Textul acestei piese este următorul:

Îngerul bate cu sabia în poartă și întreabă primiți cu lumea.

Colindă:

*Slobozi-ne gazdă în casă
Că afară ploaie și varsă
Și mai pică picurele
De pe garduri și nuiete.*

Dumnezeu: *Eu la început am făcut cerul și pământul.*

Dracul : *Și io.*

Dumnezeu : *Și văzând că acesta trebuie stăpânit de cineva a făcut un om după chipul și asemănarea mea și i-a dat numele de Adam.*

Dracul : *Și io.*

Dumnezeu: *Și văzând că acest om nu poate trăi singur am dat un somn greu peste dânsul, am luat o coastă din el am făcut o femeie și i-am dat numele de Eva.*

Dracul: *Napoi țupai, Napoi țupai, să știi Evă ce știi eu.*

Eva: *Ce știi tu ? Ce știi tu ?*

Dracul: *Ști de ce Dumnezeu a poruncit să nu mâncați din pomul oprit al binelui și răului căci se teme că ve-ți ajunge mai mari și mai tari decât Dânsul. De aceea i-a și gustă drăguță din mărul acesta să vezi ce bun și dulce este.*

Eva : *Ah ce bun și dulce e mai dulce decât mierea.*

Eva: *Vezi dragă Adame de ce Dumnezeu ne-a poruncit să nu mâncăm din pomul oprit pentru cunoașterea binelui și răului, căci se teme că vom ajunge mai mari și mai tari decât Dânsul. De aceea gustă dragă Adame din mărul acesta să vezi ce bun și dulce este.*

Îngerul: *De la Dumnezeu cerului și pământului am primit poruncă să vă scot din rai. Tu Adame cu sudoarea feței tale să îți câștigi pâinea cea de toate zilele și tu Evă să naști fii cu dureri și să fi supusă bărbatului tău, iar tu diavole să te târăști pe pământ să mănânci pulberea pământului și nicicând să mai calci în împărăția cerului că de vei călca cu moartea vei plăti.*

Cioban I: *I-a să te aud măi frate cu stăpânul ce-ai de-a face.*

Cioban II: *Stăpâne, stăpâne te rugăm cu plecăciune să ne dai dacă mai ai niște zeamă de castron ,numită hitrom-hatrom să ungem această înghițitoare că tare ne mai doare. Un cardaboș gros cât un sac să-l vâr ici în stomac, un cârnaț lung cât un dulău să-l învârt aici pe lângă brâu, o oieguță cu răchie să ne fie de omenie, un păhărel de vin cu toți să ne veselim, o hârtie să nu fie cumva ruptă.*

Rămâi gazdă sănătoasă de nașterea lui Hristos ³⁶.

Colinda : *Veniți astăzi credincioșii*

Colinda : *Adam dacă așa văzând*

³⁶ Informație culeasă de la Oprean Gheorghe Cosmin, Sat Dud nr. 80, Județul Arad.

*A ieșit din rai plângând
Cu sapa în pământ săpând
Eva din furcă torcând.*

În ajunul praznicului Nașterii Domnului seara colinzile vechi răsunau în satul Dud, în trecut bătrânii le cântau cu drag dar azi unele nu se mai cântă. Colinzile sunt de fapt un obicei străvechi al bătrânilor ³⁷. Ele aduc oamenilor bucuria Nașterii lui Iisus. Acestea sunt :

1. Dimineața lui Crăciun

*Preumblu-se un domn p-afară
Dimineața lui Crăciun
Dintr-o șură întralta
Nimerim la niște curți
Și din grai așa grăia :
Zi bun prânzu jupuneasă !
Dacă-ți bun vină prânzește
Că n-am venit să prânzesc,
Și-am venit să-ți povestesc.
De cei vigu de un șinic
Și stă-n culme necroit
Necroit nesăbăit?
Ști Doamne că l-am plătit
În sfintele biserici
Cu prinoase, tare groasă*

³⁷ Grigore Leșe, în emisiunea Postului de Televiziune Realitatea TV. din data de 1 Decembrie 2014, ora 00. 15.

*Cu făclii mândre aprinsă
Înaintea altariului,
Unde cântau diecii
Dieci mici, cu cărți în brânci.*

2. Florile-s dalbe

*Preumblă-să maica sfântă
Florile-s dalbe
Cu sumnă verde încinsă
Ea la plop că-să ducea
Și din graiu așa grăia :
Stai tu plop de a clătina
Să nasc eu pe fiul sfânt
Plopu tare clătina
Maica Sfântă-l blăstăma
Fireai tu plop blăstămat
De mine, de Dumnezeu,
Mai tare de fiul meu.*

*Maica Sfântă să ducea
La eslile cailor
Și din grai așa grăia:
Stați voi cai de-a rompăni
Să nasc eu pe fiul sfânt.*

*Caii mai tare rompăneau
Maica Sfântă îi blăstăma
Fireați voi cai blăstămați
De mine, de Dumnezeu,
Mai tare de fiul meu.*

*Maica Sfântă să ducea
La eslile boilor
Și din graiu așa grăia
Stați voi boi de-a rumega
Să nasc eu pe fiul sfânt.*

*Boii stăteau și suflau
Maica Sfântă atunci năștea
Și pe boi îi alduia :
Fireați voi boi alduiți
De mine, de Dumnezeu
Mai tare de fiul meu
Florile-s dalbe ³⁸.*

3. Lerui Doamne

*Crescut- or și or răsărit
Lerui Doamne
Doi pomi nalți înrămurați
La tulpină alăturați
La vârfuri asămănați
La mijlocul pomilor
Sunt două turturele
Făcând două cuiburele
Una face cuibul său
Alta face-n feredeu
Undă să scaldă Dumnezeu
Dumnezeu cu soțul său
Tot să scaldă și să întreabă
Cei mai bun pe- acest pământ
Și nu-i bun ca boul bun
El revarsă brazda neagră*

³⁸ Informație culeasă de la cântărețul bisericesc Sabău Toader, Sat Dud nr. 300, Județul Arad.

*Și răsare grâu roșel
Iar să scaldă și se întreabă
Cei mai bun pe- acest pământ ?*

*Și nu- i bun ca calul bun
El te duce și te aduce
Și te scapă din nevoi
Din nevoi de la război.
Iar se scaldă și se întreabă
Cei mai bun pe acest pământ
Și nu- i bun ca oaia bună
Că cu lâna te încălzește
Cu laptele te îndulcește
Cu carnea te hărănește
Și pe gazdă înveselește.*

3.3 OCUPAȚII PRINCIPALE

În vechime meșteșugurile tradiționale românești ale satului Dud au fost :

1.Olăritul este o ocupație străveche ce se practica din cele mai vechi timpuri mărturie stând frumoasele vase de ceramică din epoca neolitică. Este o muncă grea, obositoare ce presupune un efort fizic deosebit, forță și îndemânare. Bărbații scoteau lutul și îl aduceau în gospodărie, apoi îl frământau cu mâinile și picioarele amestecându-l cu apă până se obținea o pastă, care era prelucrată la roata olarului.

Locuința țărănească de la Dud cuprindea o varietate de vase de lut, oale, ulcioare, căni, oale pentru lapte, sarmale, oale mari în care se pregătea mâncarea la sărbători.

Tot aici la marginea satului Dud în vechime a existat fabrica de țiglă, cărămidă, cahle de teracotă și de ceramică nesmălțuită.

2.Fierăria .

Apariția fierărilor a luat amploare încă din sec. XVI- XVII, fiind încurajată și de așezarea satului. În atelierul sătesc de fierărie se făceau obiectele metalice necesare locuitorilor. Aici se lucra fierăria de căruță, se făceau potcoave, unelte pentru agricultură, secera, furca, harșăul pentru tăiat fân, dar și feroneria pentru casă vătraie, cârlige de paie, cuțite, topoare, încuietori. Bătrânii satului își amintesc cu drag că în satul Dud a fost un fierar, covaci, bun, puternic și calm la vorbă, priceput la potcovit caii, între anii 1895- 1928, care s-a numit Tuca Ioan. Au mai fost fierari, covaci ai satului Dud : Drăucian Nicolae (Pipa), Lupșa Filimon, Tomuța Onuț (Goamba), Mihăeș Gherasim (Floaca), Sabău Nicolae (Hoara), Berar Teodor (Benga), Eross Iosif.

Fierarul Drăucian Nicolae (Pipa).

Mama acestuia a decedat când acesta avea 6 luni iar tatăl său Drăucian Toma a căzut la datorie pe câmpul de luptă în Primul Război Mondial 1918, el fiind crescut de bunica lui Ana Preda, Onița lui Venti.

El a fost cel care potcovea caii din sat, a făcut toată fierăria de la căruțe, făcea cuțite și topoare, într- un cuvânt a fost un om harnic și modest.

A decedat în anul 1984.

3. Rotăria.

Rotarii erau meșterii de la sate, care construiau căruțe, care sau piesele de schimb pentru căruțele țărănești. Ei lucrau piesele necesare în gospodăria proprie din esențe de lemn rezistente. Roatele carului țărănesc erau confecționate din lemn de ulm iar cercurile de pe roți erau metalice. Meșterii rotari ai satului Dud au fost : Titzer Mihai (Bognariu), Hetco Ilie (Lia).

4. Pâinea .

Pâinea de casă, cuptor în vechime femeile făceau pâinea acasă cu aluat sau “cumnău” aluat făcut cu drojdie și uscat. Fiecare familie avea acasă un cuptor pentru copt pâinea. Ea se făcea săptămânal și era coaptă cu lemne în cuptor. Zilele de post erau ținute de bătrânii satului cu sfîntenie.

Se punea cumnăul, aluatul la înmuiat în apă caldă de cu seara iar dimineața se făcea “maiaua” cu un pic de făină și apă caldă. “Cumnăul” se făcea într-un vas numit troc pentru mai multă vreme și era pus la uscat și se folosea când era nevoie. El se usca sus la grinda casei pe un coș mic de nuiel. Se lăsa la dospit 1 oră și se frământa cu făină și apă. După aceasta se lăsa la acrit 1 oră iar mai apoi se făcea pâinea care se punea în tipsii de tablă și se cocea în cuptorul ars cu tuleii sau lemne, băte de rujă.

Când pâinea era coaptă se scotea pe masă se uda puțin cu apă fiecare pâine și se acoperea mai apoi cu o față de masă.

Întotdeauna când pâinea se începea pentru a mânca la masă se făcea pe ea cu cuțitul de trei ori semnul crucii după care se tăia din ea și se mânca. Străbunii noștri , bătrânii satului aveau o credință puternică în Dumnezeu și totul în jurul lor însăși viața era privită prin prisma credinței.

5.Prelucrarea lemnului .

Este un meșteșug deosebit în arta tradițională românească.

Lemnul a fost un material sensibil în care meșterul popular al satului a pus multă îndemânare, suflet și simț artistic. El este folosit divers, decorarea lui, realizându-se cu unelte simple topor, dalta, barda, briceag. Din lemn se construiau casele țărănești, bisericile, mobilierul tradițional țărănesc, porțile, căruțele, lavițele, troițele, crucile înalte de lemn de salcâm, stejar, gorun de la căpătâiul răposaților în mijlocul cărora se încrusta motivul soarelui specific satului Dud. Pe grinda caselor vechi de la Dud se mai păstra nuiua pentru copii care făceau năzbâtii, chibritele , briciul de barbierit, cartea de rugăciune și chitanțele de impozit. În casele mai vechi de demult nu existau decât 1- 2 cărți de rugăciuni iar cântărețul bisericesc Preda Nica avea o carte calendar cu data Sfințelor Paști pe 100 de ani. Vălaiele de adăpat animalele erau făcute din lemn gros de păr care era scobit cu dalta sau ciocanul de vișulit.

Unul din înțelepții creștini din vechime spunea :”Mai demult potirele erau din lemn și credința de aur iar astăzi potirele sunt din aur și credința de lemn”.

Tâmplarii buni ai satului Dud au fost : Pristavu Gheorghe (Lungu), Handra Traian (Cocu), Țurlea Onu, Tomuța Iosif (Cap de fier), Martin Ispas.

6.Prelucrarea pietrei.

Piatra a fost scoasă încă din vechime din Chiciora cu dalta și ranga manual și era folosită la construcția fundației caselor, a fântânilor și a drumurilor. Ea a fost transportată mai demult cu căruțele la Târnova, Chier, Moroda, Iermata. Toamna unul dintre locuitorii satului Dud, Moț Ilie (Highea) meșter harnic, priceput la munca cu piatra scotea piatră din Chiciora , cubici de piatră de 4m lungime , 2m lățime și 1m înălțime iar în mijloc avea piatră mărunță și pe margini piatră mare. Meșterii pietrari ai satului Dud au

mai fost : Petcuț Gheorghe (Giorgeș), Sida Gheorghe (Julari), Petcuț Matei (Cena), Mani Todor .

7. Albinăritul .

Încă din cele mai vechi timpuri , oamenii satului s-au ocupat și cu albinăritul dar văzând că mierea nu are un preț bun ca în vechime, unii au părăsit această ocupație, care nu a cerut cheltuieli prea mari și muncă multă dar în schimb ea aducea un venit destul de bun. Astăzi se mai ocupă de aceasta câțiva oameni bătrâni dar și tineri din sat cu creșterea albinelor. Stuparii vechi și buni ai satului Dud au fost : Drăucian Neța – cântărețul bisericesc, Necșa Pascu – sâmbătarul, Stoia Onuț.

8. Țesutul.

Tehnica țesutului în războiul de țesut țăranesc presupunea multă muncă, migală și atenție. Cânepa era semănată cu mâna în cel mai bun pământ al satului, cam 2 arii de familie. Ea era de două feluri : cănepa de vară și cănepă de toamnă . Cânepa de vară avea un spic deosebit se culegea vara fiind smuls fiecare fir se făcea mănuașă din 50 de fire și se lega în snopi. Mai întâi cănepa se culegea de pe camp, se topea la baltă, se scotea apoi și se bătea cu melițoiul un ciocan de lemn, de răsuna tot satul, se punea la uscat după care era dusă acasă cu carul, se melița prin pieptene de fier firele, se scotea fuiorul, se torcea cu fusul fuiorul, firele erau puse la urzit și apoi în războiul de țesut de unde se scotea pânza iar aceasta se înmuia în apă, vara se punea la înălbit într-o albie de râu. Cânepa de toamnă la fel se proceda și cu aceasta, se scotea sămânța care era necesară pentru semănat în anul viitor. Din cănepă se confecționa “strujacul” umplut cu paie sau pănuși de porumb, “poneava”, cearceaful, “procovițe” covorașe populare, cămașa și pantalonii costumului popular, saci pentru cereale și o “poneavă” mare pentru car de pus în ea cerealele.

Într-o iarnă, anotimp dedicat activităților casnice, fetele reușeau să țese în războiul de țesut cam câte trei, patru vălătuci de pânză, lungi de 15-20 de metri. Peste ladă se așezau straturi mari cu pânză de sac, țesute în casă, traiste, șterguri, perne mari și perne mici, câte 2-3 plapume, făcute în casă. Din pânza de bumbac, tinerele gospodine urmau să croiască ițari, cămăși și poale, componentele costumului bărbătesc, pe atunci la mare cinste. Era multă muncă, povestesc bătrânii satului Dud, până te vedeai cu o haină pe tine. Sacii din pânză erau mai trainici, rezistenți și aveau o altă mare calitate, păstrau mult mai bine cerealele.

“Toate țesăturile populare, ștergarele, prosoapele”³⁹ pot fi clasificate în :

- țesături pentru vestimentație : prosop, ștergar, învelitoare de cap, ștergar de brațe.
- țesături decorative pentru împodobirea locuinței : prosop de perete, prosop la icoană, prosop la grindă, prosop decorativ de haine.
- țesături de uz casnic : mână șterguri, ștergărel pe coșul de Paști.
- țesături decorative de ceremonii și ritualuri : prosoape de nuntă, prosoape de nuni, prosopul miresei, prosopul mirelui, ștergar la spălatul mâinilor, ștergărele de înmormântare, ștergărel de pomană.

Materialele principale pe care le-au folosit țesătoarele pentru realizarea ștergarelor a fost bumbacul, o fibră generoasă, care dă strălucire și finețe. Pentru efecte estetice deosebite s-au folosit firele răsucite, în culoarea lor naturală divers colorate.

³⁹ Marinescu M., Arta populară românească, Țesături decorative, Cluj-Napoca- 1975, p.17.

1. Ponievile de lână aveau funcția principală decorarea patului, țesute în două ițe, cu urzeală de cânepă și betială de lână, ornamentul predominant fiind cel geometric iar culorile folosite erau destul de reduse, predominând în general roșu.

2. Ștergarele au fost realizate în tehnica de lucru tradițională, folosind războiul de țesut tradițional cu două ițe și se întrebuițau la decorarea pereților.

De obicei toate tipurile de șterguri au la cele două capete cipcă = dantelă. Pe lângă decorarea interiorului, aceste țesături se mai utilizau și pentru acoperirea coșurilor cu care femeile mergeau la piață sau la biserică, sau ca accesoriu vestimentar pentru tinerele fete, adaptate costumului lor popular.

Prosoapele sau ștergarele populare, țărănești din satul Dud sunt țesute cu măiestrie și cu multă răbdare de către femei în războiul de țesut din cânepă albă, cu motive populare dese, deosebite care impresionează prin decorul lor. Pe unele ștergare țărănești s-au țesut într-un mod ales modelul de trandafiri de culoare roșu deschis cu frunze roșii care au în fața lor spre

marginea terminală semicercuri țesute continuu cu rând de cruciulițe, iar înspre partea de mijloc a prosopului linii punctate de culoarea roșu deschis. Alte prosoape populare au țesute pe ele motivul popular cu linii simple subțiri de culoarea albastru închis, verde, negru, iar altele motivul popular al liniei curbe, al funiei, sau trandafiri de culoare albastră cu frunze, încadrat de semicercuri din cruciulițe mici de culoarea albastră.

3. Mășărițele acopereau mesele, tehnica lor de țesut, de ornamentare precum și cromatica fiind în general aceeași ca și la șterguri. O deosebită frumusețe prezintă mășărițele care au suprafața alcătuită din vrăste alternative de bumbac și misir de culoare gălbuie și decorul concentrat la cele două capete sub formă de table compacte cu motive geometrice deosebite.

3.4 PORTUL POPULAR

*Portul nostru românesc vine din vremuri străvechi,
din fondul de îndărănică tenacitate a dacilor, ce
ne-au fost strămoși.*

Portul popular este o mărturie vie a continuității istorice și a unității spirituale a locuitorilor de pe aceste meleaguri. Croiul și “ornamentația simplă sunt în concordanță cu viața aspră a românilor”⁴⁰ din aceste părți, în trecutul istoric.

⁴⁰ Nicolae Dunăre, *Arta populară din Munții Apuseni*, Editura Meridiane, București- 1981, p.66.

El este moștenit de la daci, sau într-un context mai larg de la popoarele trace⁴¹, piesele portului popular s-au transmis până astăzi românilor.

În satul nostru Dud, portul popular se purta cu unele diferențieri, în funcție de poziția socială, de vârsta persoanelor, precum și în context : în zile de muncă sau sărbătoare.

Costumul popular românesc “reprezintă veșnicia și individualitatea unui popor” spunea Ionel Folea.

Portul popular vechi al copilului din familia țărănescă de la Dud.

Băieții, până la vârsta de șapte ani purtau cămașă lungă, confecționată din pânză de tramă, ornamentația ei fiind foarte simplă. Mai târziu cămașa primește puțină broderie la mâneci cu floricele și frunze mici sau frunză de viță de vie de culoarea roșie, iar marginea terminală a cămeșii a fost împodobită cu broderie fină de culoare roșie, izmenele au croiul larg având și ele broderie ornamentală roșie la marginile terminale. La sărbători băieții purtau laibere de satin. Iarna purtau cojoace din blană de miel și țundră, iar în picioare opincuțe din piele.

Fetele aveau pieptănătura diferită, în funcție de vârstă : până la vârsta de patru ani, părul era împletit în patru plete, numite chici, două de o parte și de alta a capului, de la vârsta de nouă ani părul se împletea în trei chici cărarea se lăsa pe partea stângă, de la ceafă, în stânga se împletea o codiță, în partea dreaptă a capului se împletea alta ce se continua cu chica mare atârând la spate. Cămașa lungă a fetelor era asemănătoare cu a băieților. Îmbrăcăminte de iarnă era la fel ca și a băieților.

Portul popular femeiesc se caracterizează printr-o mai mare bogăție ornamentală. Era compus din : spătoi, poale, catrință, cârpa de încins.

Costumul vechi popular femeiesc se caracteriza prin simplitate ornamentală.

Spătoiul sau cămașa veche era confecționată din pânză de cânepă de culoare albă, avea un mic guleraș de un centimetru pe gât, cu gura în față, se încheia la gât cu o ciotorea, care se termina la capete cu ciucuri de aceeași culoare ca și broderia cămășii, sau cu nasturi mici colorați, mânecile erau largi la capăt terminate în pumnare brodate.

Cămașa românească ne amintește de tipul dacic. Este alcătuită din doi lați, unul în față și altul în spate, fiecare mânecă fiind formată dintr-un lat.

⁴¹ Ana Pascu, Să înțelegem Portul popular, în Rev. Chemarea Credinței, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, Anul VI, Nr.33, Septembrie- Octombrie 2014, p.30.

Costumul vechi popular femeiesc se caracteriza prin monocromie deseori materialul brodat fiind folosit în culoarea lui naturală.

Cămașa sau ia înglobează în ea multă muncă și pasiune. Florile de pe ea reflectă de fapt florile câmpului și pe om în totalitatea sa.

“Poalele se confecționau din opt lați încrețiți la brîu cu crețele late după diferite motive”:⁴² romburi sau cârlige. Ele se strâng la brâu cu ajutorul pumnotei, o panglică lată, în spate, brodată simplu cu ață.

Zadia sau cărpa de încins era bogat ornamentată cu motive numite local furchița, stâlpul și ruița. Femeile tinere purtau cărpe de încins viu colorate roșu, iar femeile mai în vârstă de culoare negru. De sărbători, în unele sate se purtau cărpe de încins confecționate după modelul poalelor, jos se termina cu dantelă cu colți. Altele cărpe de încins aveau în câmpul ornamental două linii tricolore, roșu- galben- albastru dovadă a continuității motivului tricolorului întâlnit la unele costume populare din deceniul al III-lea.

Tinerele fete purtau părul împletit în chici, în două chici împletite, la zilele de lucru și într-o chică la zilele de sărbătoare. Femeile căsătorite poartă și astăzi concii care se face din două chici împletite, înfășurate în jurul unui piaptăn fixat în partea dinspre ceafă a capului. Un tip de concii este “conciul cu indreaau”.

Cot sau cărpa de cap, baticul. În vechime femeile purtau cărpa de cap din cânepă, țesute în două ițe, vrâstate cu ață roșie, albastră sau neagră având o formă triunghiulară.

Fetele înainte de măritat aveau pe cap o coroniță în formă de cerc împodobită cu flori și la gât purtau o salbă de bani de argint. Iarna femeile se îmbrăcau cu șube albe, bogat ornamentate pe piept, la buzunare, la manșetă și în mijlocul spatelui cu șinioare și părușene din postav roșu și negru. În picioare se purtau opinci din piele cu curea sau cizme roșii.

Portul popular bărbătesc. Bărbații daci purtau : cămașă cu despăcături în părțile laterale, ȋtari strâmți sau încrețiți, cioareci, curea cu cataramă dreptunghiulară sau ușor rotunjită, glugă, suman strâmt, opinci și căciulă. Până în perioada interbelică, bătrânii purtau părul lung, cu breton având cărare pe mijlocul capului și lăsat liber pe spate.

Clopul, pălăria. Vara bărbații purtau cloape tip cuib din postav de culoare neagră închis cu boruri nu prea late și cu panglică. Borul era îndoit la

⁴² Medeleanu Horia, Considerații estetice și istorice asupra portului popular din subzona Ineu, Ziridava, XI, Arad- 1979, p. 972.

spate, unde bătrânii purtau pipa, iar vârful era turtit. Mai târziu se purtau cloape de formă cilindrică sau pălării înalte ușor țuguiate. Pe panglică se purtau de către feciorii care fuseseră la recrutare panglici tricolore. Alt tip de pălărie este cea de paie cu panglică maro sau neagră. Culoarea pălăriei este aleasă în funcție de vârsta purtătorului, tinerii poartă culori deschise, iar bătrânii pălării de culoare neagră.

Cușma sau căciula de oaie țuguiață cu vârful încovoiat s-a păstrat din cele mai vechi timpuri până azi. Forma căciulii, precum și felul de a o purta seamănă cu tipul dacic. Culoarea căciulii poate fi diferită, neagră, albă sau brumărie.

Cămașa bărbătească la început s-a caracterizat prin simplitatea croiului, a ornamentației. Cămășile de tip vechi “cu ciotorea” erau croite din patru lați de pânză din cânepă, tramă. Aveau gulerul pe gât, îngust ca de un deget, gura cu tiv, era în față și nu avea nasturi. La nivelul gulerului, cămașa se încheia cu o ciotoare.

Izmenele erau cusute din patru lați și se terminau cu tiv brodat cu ață albă. Erau confecționate din cânepă albă și se caracterizau prin simplitate ornamentală iar croiul era larg și simplu.

Laibărul negru, zobon, vestă din postav negru sau barșon “lins”era bogat ornamentat cu șinioare și încârnituri, cusături în zig zag, făcute cu ață tricoloră și avea bumbi metalici.

Iarna bărbații purtau cioarecii, pantaloni din lână și șuba de albul pănurei pe care exista o ornamentație deosebită din bucăți de postav negru sau roșu tăiate mărunț în formă de romb sau cerc ce formau șiruri ornamentale de culoare roșie.

Costumul popular era confecționat din pânză și se spăla în “pârlău”, un ciubăr mare în care intra 80 de litri de apă. “Pârlăul” era așezat lângă gard iar în el se puneau hainele murdare de spălat rând pe rând până acesta se umplea pe o bucată de material se puneau cenușă iar peste cenușă se turna apă fiartă până ciubărul era umplut. A doua zi hainele erau duse cu carul cu boii sau cu roaba la vale unde se spălau cu apă bine și se băteau cu maiul .

În picioare se purtau opinci din piele, legate cu “nojite”din curea sau cizme de piele de culoare neagră.

Oprean Gheorghe și soția

Piese de bază ale portului popular din această parte a țării își au originea în vechiul port al dacilor, “figurați pe celebrele monumente antice Columna lui Traian și Monumentul de la Adamclisi”.⁴⁴

Toate aceste trei aspecte, arhitectura, ceramica și portul, vin să ne convingă, ca și alte mărturii, prin rezultatele arheologiei cu cercetările etnografice despre continuitatea poporului român pe aceste meleaguri și unitatea sa cu românii de pretutindenea.

⁴⁴ Prof. univ. dr. doc. Radu Vulpe, Cronica în piatră de la Adamclisi, în Revista Magazin istoric, Anul VII, Nr.12, Decembrie- 1973, p.6- 9.

Constantin Daicoviciu, Monumente inedite din Dacia, în Publicațiile Institutului de Studii Clasice, Anuar 1928- 1932, partea I, Cartea Românească, Cluj- 1932, p.124.

CAPITOLUL IV

ISTORIA SATULUI

*„Istoria este cea dintâi carte a unei națiuni pentru că în ea se vede trecutul, prezentul și viitorul”.*⁴⁵ Nicolae Bălcescu

Zona de câmpie și dealuri, resursele subsolului, întreg teritoriul județului Arad a oferit, încă din cele mai vechi timpuri, condiții de viață prielnice comunităților umane, asigurând dezvoltarea culturii și civilizației. Cele mai vechi mărturii privitoare la existența unor așezări omenești pe teritoriul județului nostru datează din preistorie și au fost identificate în hotarul localităților actuale.

Neoliticul “este o epocă de mari schimbări în cultura materială și spirituală a comunităților omenești”⁴⁶ de pe teritoriul țării noastre, inclusiv a celor din zona arădeană.

Termenul de neolitic provine din limba greacă de la cuvintele neos = nou și lithos = piatră. În această epocă “omul descoperă o tehnică mai avansată de șlefuirea pietrei, topoarele de piatră vor fi acum perforate și fixate în cozi de lemn”⁴⁷ apar meșteșuguri noi: torsul, țesutul și olăritul. Ceramica neolitică, cunoaște o plastică ornamentală bogată este atestată, prin numeroase descoperiri arheologice.

⁴⁵ G. H. Georgescu Buzău, Nicolae Bălcescu, Editura de Stat pentru literatură, București- 1956, p. 70, sau Dan Falcan , Bălcescu, iacobinul român, în Rev. Historia, An XIV, Nr. 145, Februarie 2014, p. 12.

⁴⁶ Nicolae Vlasa, Neoliticul Transilvaniei, Cluj- Napoca- 1976, p, 20- 27.

⁴⁷ Miron Constantinescu, Constantin Daicoviciu, Hadrian Daicoviciu, Ștefan Pascu, Istoria României, Editura Didactică, București – 1969, p. 18.

4.1 DOVEZI ARHEOLOGICE

Civilizația neolitică este ilustrată, prin culturile materiale, prin tipurile de arme și unelte, ornamentarea ceramicii, permite aprecierea existenței unei experiențe umane.

În județul Arad civilizația neolitică cunoaște trei faze și perioada de trecere la epoca metalelor”este reprezentată prin culturile : Criș, Vinca – Turdaș, Tisa, Baden, Cernavodă III și Coțofeni”⁴⁸. Din neoliticul inferior și mijlociu, cultura Vinca- Turdaș este semnalată în localitățile : Chesinț, Lipova, Ghioroc, Miniș, Dud.

Așezarea veche a satului Dud pe „Valea Lugoșului” a fost descoperită în anul 1971 în locul numit de localnici “între văi”. Materialele arheologice descoperite aici cu prilejul unor lucrări agricole, movila pe care se găsea în vechime așezarea satului a fost tăiată de un șanț de irigare. Uneltele descoperite după săpături aici sunt din silex de culoarea alburie cu pete maro, cafeniu cu vinișoare negre, cafeniu cu pete negricioase. Tipurile de unelte sunt: răzuitoare, fragmente de lamă triunghiulară asimetrică și așchii. Fragmentele de ceramică descoperite aici este o ceramică fină de tip pastă amestecată cu nisip fin, netezirea interioară este bună. Culoarea exterioară a ceramicii este gălbuie iar în interior este neagră.

Ceramica de uz comun este nisipoasă, arderea slabă, suprafața exterioară de culoarea pronunțată roșie cărămizie. Pe ceramica fină există o ornamentație simplă formată din linii trase cu un instrument de os.

La ceramica de uz comun ornamentele sunt compuse din proeminente aplicate și încrestate, “creastă de cocoș”, sau brâuri crestate ușor vizibile. Formele aparente sunt: bol scund cu peretele curbat, fragmente de vase mari cu toartă sub formă de “cioc de pasăre”.⁴⁹Fundurile vaselor sunt concave, ornamentele ușor incizate, lipsa unor alte elemente încadrează această așezare veche a satului Dud pe Valea Lugoșului din perioada neolitică între culturile Vinca- Turdaș ⁵⁰.

⁴⁸ Mircea Rusu, în Studii și cercetări de istorie veche, 1, 1964, p. 125.

⁴⁹ Eugen Pădureanu, Dud, Banatica, Nr. 2, 1973, p. 400- 401.

⁵⁰ Idem, p. 401.

Cele mai vechi urme ale prezenței umane, în Munții Zarandului, au fost descoperite la Dud și ele au fost atribuite Culturii Vinca-Turdaș din Neoliticul inferior și mijlociu.⁵¹

⁵¹ Mircea Barbu, Eduard Ivanof, Istoria veche, în Aradul permanentă în istoria patriei, Arad, 1978, p.45.

Prin procesul de întemeiere a așezărilor umane din această perioadă de tranziție către Epoca bronzului, se exploatau cele mai diverse terenuri, văi și înălțimi. O așezare simplă, a fost descoperită prin vestigii aflate la suprafața locului, în punctul cel mai înalt al dealului Chiciora, de lângă satul Dud.⁵²

Unul dintre arheologii de la Muzeul Brukental din Sibiu, Dragoș Diaconescu amintea în scrierea sa că pe Valea Lugoșului în apropierea satului Dud a fost descoperită o așezare de tip terasă veche unde s-au găsit ceramică neolitică veche și material litic.

Același arheolog mai afirma că lângă satul Dud a existat și o așezare veche de deal la Cioaca – Chiciora unde s-au făcut cercetări de suprafață, un sondaj stratigrafic nefinalizat, găsindu-se aici la suprafață cioburi de ceramică veche din perioada neolitică⁵³.

În primavara anului 2012 pe lângă cursul pârâului Dudița aproape de Chiciora dintre văi localnicii satului Dud au găsit două ciocane de piatră

⁵² Dan Băcuceș, Noi date cu privire la așezarea aparținând perioadei de tranziție la epoca bronzului de la Dud, în *Ziridava*, XIX – XX, Arad – 1996, p. 7 – 8.

⁵³ Arheolog Dr. Dragoș Diaconescu, Teza de doctorat – *Cultura Tiszapolgar în România*, Editura Altip, Alba-Iulia – 2009, p.101 – 102.

ascuțite care au avut rol de a tăia și fragmente de ceramică veche. Ceramica este nisipoasă, fină de culoare galben maronie având incizate pe unele bucăți puncte uniforme în lanț, altele linii în formă de vârf de săgeată, sau linii ce se intersectează. Aceste lucruri descoperite ne dovedesc destul de clar că vatra veche a satului Dud a existat din neolitic pe “Valea Lugoșului pe locul între văi” din cele mai vechi timpuri și populația ce a trăit acolo în acele vremuri a dus o intensă viață spirituală și materială.

Odată cu civilizația daco-geților, numărul localităților în care au fost descoperite mărturii privind prezența dacilor pe teritoriul județului nostru, este impresionant, încât aproape că nu există localitate mai mare sau mai mică în hotarul căreia să nu fi fost identificate asemenea mărturii, arheologice, numismatice sau epigrafice.

Prezența dacilor și apoi a daco-romanilor în zona noastră este confirmată de o serie de izvoare scrise, datorate lui Herodot, Strabon, Pliniu cel Bătrân, Ptolemeu care confirmă existența așezărilor în care aceștia viețuiau.

Istoricul Herodot binecunoscut ca fiind “părintele istoriei” în opera sa “Istoriei” afirmă că geto-dacii “sunt de neam tracic”⁵⁴. “Geții se cred nemuritori și sunt cei mai viteji și mai drepți dintre traci”⁵⁵. Neamul tracilor în viziunea sa:”este cel mai mare, dacă ar avea o singură conducere și ar fi uniți ar fi de neînfrânt”⁵⁶.

Ptolemeu, în “Geografia” sa indică “cele mai însemnate orașe din Dacia”,⁵⁷ menționând 44 de localități, dând și poziția lor geografică. Între aceste orașe, al 18 lea, din cele 44, este Ziridava, situată în zona Aradului. Alături de așezările mari, orașe sau “polisuri” cum le numește Ptolemeu, au existat și așezări mai mici, a căror prezență o confirmă mărturiile arheologice, dar denumirea lor nu o cunoaștem.

Mircea Eliade sugerează originea numelui dacilor, aceștia se numeau “lupi” sau “cei ce seamănă cu lupii”. De altfel, lupii erau modelul luptătorului exemplar, geto-dacii imitau comportamentul și aspectul exterior al lupului, deci nu este deplasat ca “numele dacilor să provină, de la epitetul ritual

⁵⁴ Constantin Preda, Geto-dacii, Rev. Magazin istoric, Anul X, Nr.1, Ianuarie – 1976, p.17.

⁵⁵ Herodot sec. V a. Chr., Istoriei, IV, 93- 96 II R, p. 47-51.

⁵⁶ Idem, Op. cit., p. 50.

⁵⁷ Ptolemeu, Geografia, III, 84, p.27.

al unei confrerii războinice”⁵⁸. În sprijinul acestei ipoteze, care arată originea numelui dacilor, un argument puternic este stindardul cu cap de lup pe care-l aveau dacii.

Din informațiile scriitorilor antici Strabon⁵⁹- contemporan cu marele rege dac- și Iordanes (Getica) rezultă că “Burebista “⁶⁰a realizat unificarea triburilor geto-dace ajutat de marele preot Deceneu și astfel a creat cel dintâi “stat dac centralizat “ din istorie.

Burebista – de origine get, a ajuns în fruntea geților pe care i-a disciplinat prin exerciții, cumpătare și porunci severe ⁶¹.

La succesele politice și militare “a regelui Burebista “⁶²o importantă contribuție a adus sfetnicul său apropiat, marele preot Deceneu .

Preotul Deceneu venit de la “sanctuarul sacru“⁶³al lui “ Zalmoxis”⁶⁴de pe muntele Kogaion⁶⁵ din țara dacilor de la Sarmisegetusa Regia, a fost un adevărat vizionar care a prevăzut iminența primejdiei romane și a înțeles că geto- dacii vor putea s-o prevină numai prin unire.

Deceneu - marele preot “ era get de cea mai pură spiță “⁶⁶. El îndruma poporul prin : credința în dreptate și adevăr, cinstirea suferinței, nemurirea sufletului, sobrietatea și într-ajutorarea aproapelui.. Considera că viitorul și strălucirea poporului său depind în primul rând de educația morală și că numai pe această bază, se poate clădi un edificiu statal și social trainic.

Renumitul istoric Vasile Pârvan a descris această lume a străbunilor, trăind în simplitatea și înțelepciunea aceluiași” om și profet Zalmoxe, care a rânduit cu legi nescrise lumea geto-dacilor”⁶⁷. Zalmoxe a rânduit ca înțelepciunea dacului să fie legată de pământul său, nu rătăcind pe alte pământuri, deoarece pământul i-a spus că trupul și sufletul omului una sunt, și

⁵⁸ Mircea Eliade, Dacii și lupii, în De la Zalmoxis la Genghis- Han, Editura Humanitas, București- 1995, p.11-29.

⁵⁹ Strabon, Geografia, VII; 3, p. 11.

⁶⁰ Dr. Ion Horațiu Crișan, Civilizația dacă sub domnia marelui rege Burebista, Rev. Magazin istoric, Anul XI, Nr. 9, Septembrie- 1977, p. 2.

⁶¹ Prof. univ. doctor docent Radu Vulpe, Burebista geniu militar sau politic , Rev. Magazin istoric, Anul III, Nr. 4, Aprilie – 1969, p. 2.

⁶² Dinu C. Giurescu, Istoria ilustrată a Românilor, Editura Sport- Turism, București- 1981, p.46.

⁶³ Mircea Eliade, Sacrul și Profanul, Editura Humanitas, București- 1992, p. 21.

⁶⁴ Ioan Marius Grec, Zalmoxis, Realitatea și mit în religia geto- dacilor, Editura Institutului European, Iași- 2009, p. 118- 119.

⁶⁵ Andrei Vartic, Kogaionon-ul Mit și Realitate, Rev. Dacia magazin, Anul XI, Nr.89, mai 2013, p.10.

⁶⁶ Prof. univ. dr. Ioan Coman, Cine a fost Deceneu, în Rev. Magazin istoric, Anul XV, Nr. 10, Octombrie- 1981, p.16.

⁶⁷ Vasile Pârvan, Idealul uman și valorile vieții , Editura Albatros, București- 1983, p.101.

că ele se bucură deodată de lucrurile ce aparțin acestei lumi, socotind după cuviință cât și ce trebuie să prețuim din această viață. Dacii lui Zalmoxe iubeau cu înțelepciunea devenită putere omenească, pământul și apele, iubeau surâsul omenesc ori vitejia în luptă. Iubeau cu aceeași deschidere și simplitate lumina soarelui făcător de roade, cum iubeau lemnele codrilor lor străbuni, acolo unde innurile traco-geto-dacilor vesteau lumii țăriile sufletești ale unui popor, mulțumit în ale sale și cu ale sale.

Cunoașterea lui Zalmoxis impune posterității un stat teocratic, bine organizat și deosebit de cult.⁶⁸

“Regele dac Decebal”⁶⁹ 87- 106 e.n., inteligent, energic și hotărât, se luptă⁷⁰ în două războaie cu romanii⁷¹ care îi ocupă țara și cetatea regală de la Sarmisegetusa dacică, el se retrage în munți cu câțiva luptători este ajuns din urmă de călăreții romani și pentru a nu fi prins își curmă viața preferând moartea în locul unei captivități rușinoase. Statul dac este desființat pe o mare parte a sa se creează provincia Dacia romană.

În ținuturile dacilor au rămas pe loc femeile și copiii adică “aproape trei sferturi din populație așa încât provincia Dacia a fost în continuare dens locuită de oamenii pământului”⁷² care prin înaintașii lor, se aflau aici de cel puțin două milenii.

Viața dacilor din zona Aradului a continuat și după Ziridava, sub influența din ce în ce mai activă a Imperiului Roman, ale cărui hotare s-au statornicit pentru o vreme pe Mureș.

Dovezi despre această continuitate ne-au fost oferite de numeroase așezări, necropole, noi descoperiri arheologice.

⁶⁸ Preot cercetător Dumitru Bălașa, Dacii de-a lungul mileniilor, Editura Cuget Românesc, 2009, p.66.

⁶⁹ Prof. univ. dr. docent Dumitru Berciu, Un simbol al neînfricării Regele – erou Decebal, în Rev. Magazin istoric, Anul XXI, Nr.6, Iunie- 1987, p.15.

⁷⁰ Ion Popescu – Puțuri, Decebal și epoca sa , în Rev. Magazin istoric , Anul XXI, Nr. 4 , Aprilie – 1987, p.7.

⁷¹ Ion Horațiu Crișan, Decebal – nume și renume, în Rev. Magazin istoric, Anul XXI, Nr.6, Iunie- 1987,p.20.

⁷² Dr. Gheorghe Bichir, Oamenii pământului nu și-au părăsit țara, în Rev. Magazin istoric, Anul X, Nr. 9, Septembrie- 1976, p.10.

4.2 EVOLUȚIA ZONEI DUPA RETRAGEREA ROMANĂ PÂNĂ ÎN SECOLUL AL XII – LEA

Dacii din zona Aradului vor participa activ la refacerea lumii dacogetice, după anul 271, când romanii încep retragerea aureliană. Chiar dacă dacii care au locuit în zona satelor de pe Crișul Alb, cum este zona Ineului și a satelor din jur nu au făcut parte din Dacia romană, ei făcând parte din zona dacilor liberi, aceștia au fost romanizați prin schimburile economice, monedele romane și schimburi culturale. La formarea populației daco-romane și a celei proto-românești a contribuție majoră a avut-o și păstoritul transhumant.

Vreme de câteva sute de ani, după retragerea aureliană, sursele istorice pomenesc în spațiul carpato-dunărean, populația locală dar și diferite populații migratoare, deoarece acestea aveau o organizare politică și militară pe care documentele le găseau demne de consemnat.

Cu siguranță că această zonă de deal a satului vechi Dud de sus pe “Valea Lugoșului pe locul dintre văi “a avut un rol important în istoria geto-dacilor deoarece dealul Chiciora de la întretăierea văi fiind o zonă mai înaltă, a fost în vechime o cetate dacică “dava” în formă de potcoavă cu stăpâni ei, fiindcă de aici se poate vedea toată valea Dudiței până sus spre pădure și în jos spre partea de câmpie, prezintă o mare vedere de ansamblu a intrărilor și ieșirilor de pe văi.

Toate aceste mărturii ale istoriei ne arată destul de clar că oamenii pământului nu și-au părăsit pământul unde s-au născut și au crescut pentru că au iubit aceste locuri.

Așezat de milenii în vatra strămoșească, poporul nostru românesc și-a făurit în decursul istoriei sale, forme de organizare, a căror permanență și evoluție se înscrie ca o mărturie semnificativă a vechimii și unității sale în vatra strămoșească. Micile comunități rurale s-au organizat în obști sătești, în care cuvântul hotărâtor îl aveau înțelepții obștii, cunoscuți mai târziu în documente sub numele de “oameni buni și bătrâni”. Din aceștia au fost aleși juzi, numiți ulterior cnezi. Cu timpul, obștile subordonate cnezilor au primit denumirea de cnezate, iar uniunile de obști au început să fie cunoscute ca voievo-date.

Voievodatul Transilvaniei.

Voievodatele din interiorul arcului carpatic și în Banat sunt atestate în sec. IX- X de către Cronica notarului anonim *Gesta Hungarorum* consemnează existența a trei formațiuni politice românești, conduse de Glad, Gelu și Menumorut. Aceste voievodate se întindeau pe un anumit teritoriu:

1. Voievodatul din Banat, cuprins între Mureș și Dunăre,” țara ducelui Glad, având cetatea de reședință la Cuvin”⁷³.

2. Voievodatul din centrul Transilvaniei, așezat între porțile Meseșului și marginea sud-estică a podișului Transilvaniei, unde stăpânea românul Gelu.

3. Voievodatul din Crișana, cuprins” între Tisa, Mureș și Someș peste care stăpânea ducele bihorean Menumorut în cetatea Biharea”⁷⁴.

Vreme de peste opt veacuri, din sec. XI și până în sec. XIX,” o suită de peste 3000 cnezi, voievozi, crainici au participat și influențat evoluția istorică a Transilvaniei”⁷⁵.

Izvorul hagiografic “Viața Sfântului Gerard “⁷⁶menționează în această perioadă existența a două voievodate :

-unul în Banat condus de Ahtum, urmașul lui Glad.

-altul în centrul Transilvaniei pe locul voievodatului lui Gelu, condus de Gyula.

Cuvântul de Transilvania provine din limba latină de cancelarie, este atestat documentar la 1075 “*Terra ultra silvam*”, nume compus din *terra* ce înseamnă pământ, dar și” un teritoriu bine definit din punct de vedere administrativ, politic și social “⁷⁷, *ultra* însemnând dincolo și *silva* ce înseamnă pădure, expresia însemnând teritoriul de dincolo de pădure.

Voievodatele românești, s-au confruntat cu expansiunea maghiară care devine sistematică din” a doua jumătate a secolului al XI-lea”⁷⁸.

⁷³ G. Popa- Lisseanu, Izvoarele istoriei românilor, vol. I, p. 64- 65.

sau Erwin Bader, Fortificațiile medievale ale Transilvaniei, în Rev. Magazin istoric, Anul XX, Nr.4, Aprilie-1986, p.21.

⁷⁴ Ștefan Pascu, Voievodatul Transilvaniei, vol. I, Editura Dacia, Cluj- Napoca- 1971, p.28.

⁷⁵ Acad. Ștefan Pascu, Cnezi și voievozi ai Transilvaniei, în Rev. Magazin istoric, Anul XX, Nr.6, Iunie-1986, p.9.

⁷⁶ Eugen Gluck, Unele informații provenite din cronicile medievale referitoare la zona Aradului, secolul VIII-X, în Rev. Ziridava, Nr. VI, Arad – 1976, p. 73 – 109.

⁷⁷ Ștefan Gorovei, Sensuri profunde ale unei noțiuni istorice Descălecatul, în Rev. Magazin istoric, Anul XIX, Nr.6, Iunie 1985, p.11.

⁷⁸ Ion Negoiu, Transilvania , 1541- 1593: principat sau voievodat, în Rev. Magazin istoric, Anul VII, Nr. 3, Martie – 1973, p.28.

Sfârșitul sec. XII-lea și începutul sec. al XIII-lea marchează etapa cuceririi teritoriului intracarpatic de către regalitatea maghiară. O dovadă a acestui proces este ”înființarea de noi comitate instituții administrative politice aduse de cuceritori peste vechile țări, voievodate și cnezate românești “⁷⁹. Transilvania era organizată politic ca voievodat având în frunte un voievod. “Voievodul Roland Borș 1288- 1294 “⁸⁰formal recunoștea autoritatea regală, dar se comporta ca un adevărat suveran , numind comiți și acordând privilegii.

În sec.XII între anii 1113- 1176, regalitatea maghiară încearcă înlocuirea voievodului cu un principe. Astfel documentele vremii menționează “între 1111- 1113 pe Mercurius ca principe al Transilvaniei”.⁸¹

Datorită unor frământări sociale regalitatea maghiară revine la vechea formă de conducere voievodatul. În anul 1176 este menționat de izvoarele istorice Leustachius Voyvoda ca voievod al Transilvaniei.

Călugărul Rogerius, în lucrarea sa “Carmen Miserabile”menționează că locuitorii erau organizați în cnezate, conduse de cnezi. El spunea privitor la invazia tătarilor, că țara era organizată în districte de 1000 de sate, conduse de către un han ⁸².

Din anul 1241, populația românească din Câmpia Aradului reînvie vechea organizație cnezială și încearcă să se înțeleagă cu invadatorii ⁸³.

⁷⁹ Dr.Ioan Aurel Pop, Istoria României, Transilvania, volumul I, Editura George Barițiu, Cluj-Napoca-1997,p. 451- 452.

⁸⁰ Acad. Ștefan Pascu, Op. cit., p.51.

⁸¹ Sergiu Columbeanu, Țări cneji și Voievozi, în Rev. Magazin istoric, Anul VII, Nr. 8, August – 1973, p. 52.

⁸² Ioan Hațegan, Ligia Boldea, Cronologia Banatului, Banatul între 954 – 1552, Repere cronologice, Editura Banatul, Timișoara – 2005, vol. II., p. 41.

⁸³ Andrei Caciora , Eugen Gluck, Cnezate și voievodate românești arădene, în Studii privind istoria Aradului, Editura Politică, București – 1980, p. 156.

4.3 EVOLUȚIA SATULUI DUD DE LA ATESTAREA DOCUMENTARĂ PÂNĂ LA SFÂRȘITUL SECOLULUI AL XVIII – LEA

Pentru prima dată în istorie satul Dud din comitatul Zarand este pomenit în documentele vremii la anul 1169.⁸⁴ În anul 1169 “satul Dud avea șaisprezece case”.⁸⁵

Numele satului de Dud a fost dat în urmă cu 500 de ani de la mulțimea de pomi duzi, frăgari existenți în apropierea satului vechi de pe Valea Lugojudului. Mai demult în vechime datorită pădurilor existente oamenii satului au făcut doage pentru butoaie pe care le-au dus și le-au vândut la târgurile de la Gyula și Arad.

La 1387 satul Dud era divizat, a aparținut lui Losonczy Laslo, iar din anul 1488 a aparținut lui Erdohegyi Balazshoz, în stăpânirea lui Doczy Imre a ajuns în anul 1552 documentele menționând “Dudul Unguresc-Magyardud”,⁸⁶ ceea ce presupune și existența unui alt Dud. Pe la mijlocul sec.al XVI-lea încă un Dud își face intrarea documentară în istorie Dudul de Câmpie- Melewdud “⁸⁷iar la 1561 documentele menționează patru sate cu numele Dud : Dudul Unguresc- Magyardud, Szekes- Dud, Dudul Argilos Agyagos- Dud ⁸⁸ și Dudul de Sus, Felso- Dud ⁸⁹. Adăugând la toate aceste patru și Dudul de Câmpie, “se poate admite existența celor cinci sate cu numele Dud”.⁹⁰

Comitatul Aradului ⁹¹, la fel ca întreaga zonă la sfârșitul secolului al XIV-lea și prima jumătate a secolului al XV-lea, a fost zguduit de mai multe răscoale țărănești cum ar fi cea de la sfârșitul anului 1399 și începutul lui 1400, când în Comitatul Aradului și în părțile învecinate se răzvrătesc

⁸⁴ Documente Românești Cancelarie, a I, p. 358.

⁸⁵ Ion Ionescu, Eugen Stănescu, D. Prodan, Academia R. P. R., Documente privind Istoria României veacul XI, XII, C. Transilvaniei, vol. I 1075- 1250, București- 1951, p. 5.

⁸⁶ Marki Sandor , Arad Varmegye, Arad Szabad Kiralyi Varos, vol. II, Editura Arad – 1895, p. 228.

⁸⁷ Coriolan Suci, Dicționar istoric al localităților din Transilvania, Editura Academiei R. S. R., București- 1966, p.211.

⁸⁸ Kozma Pal, Zarand – varmegye, foldirati, statistikai es torteneti leirasa, Kolozsvartt, 1848, p. 16 – 28.

⁸⁹ Alexandru Roz, Kovach Geza, Dicționarul istoric al localităților din județul Arad, Editura Universității Vasile Goldiș, Arad – 1997, p. 104.

⁹⁰ Ștefan Pascu, Voievodatul Transilvaniei , Vol. II , Editura Dacia , Cluj – Napoca - 1978, p. 92.

⁹¹ Sandor Marki, Arad Varmegye es Arad Szabad Kiraly Varos Neprayzi Leirasa, Vol. I, p. 59 – 60.

românii și sârbii, ei atacă clerul, nobilii și orășenii bogați. Împotriva lor se coalizează nobilimea din comitatele Aradului și voievodatului Transilvaniei. Capii răscoalei și familiile lor au fost uciși, iar casele lor “ date pradă focului”⁹². În jurul anului 1437, în timpul răscoalei de la Bobâlna, întreaga zonă a Țării Zarandului a fost cuprinsă de flacăra răscoalei și toți iobagii români au avut de suferit din zonele răsculate.

Un cnezat al Cladovei exista în comitatul Arad al cărui centru putea fi la Șoimoș, unde între 1439- 1535 sunt menționați mai mulți cnezi.

Exista, poate și un cnezat al Ineului, “care în ultimul deceniu al sec.XV poate fi considerat chiar voievodat”,⁹³ deoarece documentele vremii , menționează trei voievozi cu reședința în această zonă. În comitatul Zarandului exista un întins domeniu urbarial al cetății Șiria de la anul 1525. “Urbariul acestei cetăți din anul 1525 ne oferă numeroase date despre acest domeniu”⁹⁴. Din raportul statistic al vremii aflăm numeroase date privitoare la cele două categorii principale ale țărănimii: iobagi și jeleri, ceea ce ne arată că acest domeniu avea în componența sa 120 de așezări între care se afla și satul Dud. Conscriptia ne arată că aici” în acest domeniu întins al cetății Șiria trăiau 1836 de familii de iobagi, 202 familii de jeleri și alți oameni liberi”⁹⁵.

Bătălia de la Mohacs 1526, transformă Ungaria în pașalîc turcesc cu sediul la Buda, iar “o parte din Banat, în al doilea pașalîc mai mic, cu centrul la Timișoara 1552”⁹⁶.

Transilvania și câteva comitate din vestul voievodatului numite Partium și o parte din Banat, se proclamă principat autonom, sub suzeranitatea Porții și cu plata unui tribut.

La anul 1566 cetățile din Comitatul Arad au fost ocupate de turci, tot din acest an domeniile cetăților Ineu și Șiria cu partea deluroasă și montană, toate satele din jur vor forma un sangeac al Ineului .

În anul 1601” satul Dud, Magyar-Dud a aparținut lui Toldy”⁹⁷.

Între anii 1595-1601 ținuturile Zarandului și Aradului au intrat sub stăpânirea lui Mihai Viteazul. După victoria lui Mihai Viteazul la Călugăreni

⁹² Pascu Ștefan, Bobâlna, Editura Științifică, București-1963, p. 61.

⁹³ Academician Ștefan Pascu, O impresionantă lume a obștii românești, în Rev. Magazin istoric, Anul XX, Nr.8, August- 1986, p. 32.

⁹⁴ D. Prodan, Urbariul cetății Șiria din 1525, în Anuarul Institutului de istorie din Cluj- 1960, p.40.

⁹⁵ Ștefan Pascu, Voievodatul Transilvaniei, vol. III, Editura Dacia, Cluj- Napoca- 1986, p.87.

⁹⁶ Dinu C. Giurescu, Istoria ilustrată a Românilor, Editura Sport- Turism, București- 1981, p.143.

⁹⁷ Marki Sandor, Op. cit., vol.II, p. 161.

21 octombrie 1595 garnizoana otomană de la Ineu fuge, iar o zi mai târziu cetatea este ocupată de Gheorghe Borbely, omul lui Mihai Viteazul.

La 25 august 1607 Rackozy Zsigmond 1595- 1620” a dăruit întreaga moșie a satului Dud unui viteaz care se numea Zoldy Demeter”⁹⁸din zona Ineului.

În anul 1652” satul Dud, a aparținut lui Nikodim”.⁹⁹

Prin Pacea de la Karlovitz 1699, Poarta otomană recunoaște trecerea Transilvaniei sub stăpânirea Imperiului Habsburgic.

Iobăgia 1732 domnul de pământ din satul Dud, era stăpân, moșier, asupra întregii întinderi de pământ ce-l posedea, lucrat și nelucrat, pe care-l munceau iobagii, iar acestora li se dădea la cerință anumite teritorii- sesiuni “coloniale” pe care le munceau pentru ei, plătind după ele domnului de pământ, comitatului și armatei anumite dăjdii în bani, în produse naturale și cu brațele. Primeau pământurile cele mai rele, sau chiar nelucrate, altele li se dădeau locuri păduroase și măracinoase, pe care trebuiau să le “lăzuiască”sau să le curețe, spre a le face productive. După ce terenurile erau defrișate, curățate și făcute utile pentru agricultură, erau din nou schimbate, de către domnul de pământ, încât se lărgea proprietatea stăpânilor de pământ, în paguba iobagilor. Asemenea proceduri samavolnice ale domnilor îi descurajau pe iobagi, încât nici ei nu se străduiau să se ridice prea mult peste măsura trebuințelor sale de traiul zilnic.

După aproape 150 de ani de stăpânire otomană, către sfârșitul sec.XVII-lea, Transilvania și odată cu ea și satul Dud intră sub stăpânirea austriacă.

Printre primele conscripții fiscale ale administrației habsburgice din sec.XVIII – lea au fost realizate în Comitatul Zarandului între anii 1715 – 1720 ele au descris starea materială a locuitorilor , suprafața terenului cultivat și numele capilor de familie din fiecare localitate.

Conscripția anului 1715 din Districtul Zarandului¹⁰⁰ menționa faptul că satul Dud¹⁰¹ este atestat documentar în anul 1169, avea un număr de 9 capi de familie, arături în cubuli de pojon 25, fânețe în zile de coasă 12.

⁹⁸ Idem, p.161.

⁹⁹ Ibidem, p. 162.

¹⁰⁰ Kovach Geza, *Eltunt telepulesek Arad megyeben*, Arad – 2005, p. 24 – 31.

¹⁰¹ Magyar Orzagos Leveltar, Budapest, Conscriptio, 1715.

Tabel urbarial satul Dud anul 1715.

Nr. Crt.	Numele și prenumele	Arături în cubuli de Pojon	Fânețe în zi de coasă
1.	Andra Blas	2	1
2.	Josana Lup	3	1
3.	Nistor Mihaly	4	2
4.	Maga Juon	3	2
5.	Oprian Petrul	3	1
6.	Vucsan Petrul	1/2	1
7.	Gyukit Mikola	5	3
8.	Borza Vrats	2	0
9.	Niag Ursz	1	1
	Summa	25	12

Conscripția din anul 1720 privind Districtul Zarandului amintea faptul că satul Dud avea un număr de 7 capi de familie, arături în cubuli de pojon 55, fânețe în zile de coasă 23.

Tabel urbarial satul Dud anul 1720.

Nr, Crt.	Numele și prenumele	Arături în cubuli de Pojon	Fânețe în zi de coasă
1.	Multyan Preda	9	4
2.	Joszan Lup	8	3
3.	Mocz Gyorgy	6	2
4.	Muntyan Mark	11	5
5.	Duchi Tamas	8	3
6.	Morcza Vrad	8	3
7.	Maris Gabriela	5	3
	Summa	55	23

Tabel urbarial satul Dud anul 1746.

Nomina et cognomina Incolerum	Hospite	Filii a 16	Fratres indivisi	Boves	Vaccae
Jude Joszana Mihaly					
Komen Luka	1			2	2
Nyeksa Lasc	1		1	2	
Vasity Mark	1			2	2
Berar Ursz	1	1		4	2
Vracs Janos	1	1		2	2
Gurban Pask	1	1		2	
Dudan Gyorgy	1			2	1
Berar Joon	1			2	1
Was Togyer				2	2
Koman Petro	1			2	1
Vacsan Ursz	1		2	2	4
Vacsan Joon	1	1		4	2
Bulzan Simeon	1		1	6	2
Tomucza Pask	1		1	2	1
Draucsan Gyorgy	1		1	3	2
Draucsan Flore	1			2	
Petro Nicora	1			2	1
Maucz Jovan	1		1	3	2
Halmacsan Petro	1			2	
Barcoros Joon	1		1	2	2
Kriznic Joon	1			4	1
Macsan Flore	1		1	3	1
Martin Blagul	1			2	1
Vacsan Pask	1			4	2
Breda Joon	1			2	2
Kosztza David	1				
Toda Simeon	1			1	
Summa	25	4	9	68	34

Prin actul de danie din 11 decembrie 1732 semnat de către Carol al VI-lea mai multe localități erau date în stăpânirea ducelui Rinaldo de Modena, acestea intrau în componența domeniului : Pâncota, Măderat, Șiria, Seleuș, Moroda, Agriș, Arăneag, Drauț, Târnova, Dud, Chier. Datorită faptului că în timpul războaielor de succesiune austriacă 1740- 1746 nepotul ducelui Rinaldo s-a aflat în tabăra adversă habsburgilor , în 1760 uriașul domeniu intră în posesia camerei regale și va rămâne așa până în anul 1821.

Între anii 1743-1746, “cele 160 de localități ale județului Arad se împărțeau în 4 districte “¹⁰²după cum urmează : întâi au luat ființă districtele Totvărădiei și Minișului, la care în anul 1746 s-au mai adăugat districtele Zarandului și Ineului.

Satul Dud încă de la înființarea districtelor a făcut parte de prima dată din districtul Zarandului așa după cum ne arată seria I-a a conscripției de la anul 1746. În anul 1756 iobagii de pe domeniul ducelui Rinaldo de Modena, din care făcea parte și satul Dud sau ridicat la luptă împotriva sarcinilor feudale care erau tot mai greu de împlinit, dar au fost înfrânți de armată.

Situația grea a iobagilor români a fost sesizată și de împăratul Iosif al II-lea 1770- 1790” cu ocazia unei vizite făcute în Transilvania în anul 1773”.¹⁰³El reproșează nobilimii starea rea în care au fost aduși țăranii de aici. Cu toate aceste discuții privind starea rea a lucrurilor aflate aici în Transilvania, sarcinile feudale ale fiecărei sesii iobăgești cresc în continuare.

Răscoala de la 1784 din Transilvania condusă de Horia, Cloșca și Crișan a pornit împotriva asupririi grofilor și abuzurilor administrației.

“Începe în ziua de 2 noiembrie 1784 “¹⁰⁴când cetele răsculaților atacă Hălmagiul, apoi” înaintează treptat pe valea Crișului Alb cuprinzând toată zona. La ea au participat iobagi români, maghiari de pe domeniile nobililor și statului, mineri din Munții Apuseni, meșteșugari și preoți¹⁰⁵. Răsculaților li se alătură țăranii din satele ocupate, ajung la Ineu unde întâmpină rezistența armatei. De aici se îndreaptă spre sud, ocupă localitățile Pâncota, Șiria ridicând la luptă toți țăranii iobagi din satele înconjurătoare¹⁰⁶ ,având intenția

¹⁰² Dr. Gheorghe Ciuhandu, Op. cit., p. 32- 33.

¹⁰³ Valeriu Buduru, Împăratul Iosif II și românii transilvăneni, în Rev. Magazin istoric, Anul XII, Nr. 5, Mai-1978, p. 2.

¹⁰⁴ Nicolae Densușianu, Revoluțiunea lui Horea, București – 1884, p. 17.

¹⁰⁵ Paul A. Shapiro, Columbia University, 1784- 1785 Cea mai puternică Răscoală din Imperiul Habsburgic, în Rev. Magazin istoric , Anul X, Nr. 4, Aprilie- 1976, p. 24.

¹⁰⁶ Marki Sandor, Op. cit., vol. II, 1895, p. 438.

de a ataca Aradul.¹⁰⁷ Răscoala a fost înfrântă de către armata austriacă iar conducătorii au fost omorâți în chinuri. Tradiția locală veche afirma că în fosta închisoare domenială din Pâncota au fost închiși pentru prima dată Horea și Crișan.

Iobăgimea din Transilvania a dat luptei sociale un caracter național¹⁰⁸, prin mulțimea răsculaților de la 1784. Răscoala a impresionat toată Europa, prin proporțiile ei, dar și prin supliciul roții aplicat capilor ei.

HOREA REX DACIAE acest titlu dat eroului martir de la Alba-Iulia va reverbera în acțiunea revoluționară de mai târziu.

La ordinul împăratului Iosif al II – lea, administrația habsburgică a realizat un recensământ numit conscripția iosefină .

Conscripția iosefină a fost realizată în scop cadastral, a urmărit încasarea impozitelor și este o importantă sursă de informații demografice și economice privitoare la numărul populației din Transilvania .

Lucrările conscripției au început în anul 1769, cu ridicări topografice pentru toate localitățile din Transilvania sau realizat hărți cadastrale militare în care erau trecute toate așezările omenești, începînd cu orașele și pînă la cele mai mici sate, cătune.

Toate aceste documente ale conscripției hărțile militare, dicționarul localităților sunt o importantă sursă de informații cartografice, statistice și istorice care ne arată destul de clar componența populației din Transilvania și sunt un document de atestare a continuității românismului pe aceste meleaguri.

Astfel în această conscripție iosefină din 1787 satul Dud apare cu un număr de 31 de case, limba vorbită era valachica = limba română și populația era de religie graeci ritus ortodocși.

“ Iobagii români și maghiari fugiți de pe domeniile nobiliare au luat drumul codrului”¹⁰⁹și sunt cunoscuți în documentele vremii de cancelarie sub numele de lotrones, lotrii. Ei se cunoșteau și la adăpostul întunericului sau ziua atacau domeniile imperiale, luând banii și lucrurile proprietarilor, pe care mai apoi le împărțeau săracilor.

¹⁰⁷ Arhiva Episcopiei Aradului, an. 1785, pachet I, documentul din 17 Aprilie 1785, limba română .

¹⁰⁸ Prof. Dr. Cornelia Bodea, De la conștiința de neam, la conștiința națională , în Rev. Magazin istoric , Anul XXV, Nr. 12, Decembrie – 1991, p. 5.

¹⁰⁹ D. Prodan, Problema iobăgiei în Transilvania 1700- 1848, Edit. Științifică , București- 1989, p. 14-15.

În ținutul Zarandului lotria se manifestă după anul 1750 ca o formă de protest social împotriva stăpânirii habsburgice ¹¹⁰, care se desfășoară într-un cadru deosebit oferit de codrii seculari și munți ¹¹¹.

Haiducia apare “pomenită documentar în Transilvania încă din prima jumătate a sec.al XIII-lea”¹¹². Ea a fost o formă de protest a țărănimii, păstorilor și a dezertorilor împotriva exploatării și opresiunii sociale.

Moara hidraulică românească este de tradiție daco-romană, moara cu ax vertical și roata orizontală. În evoluția morii poziția axului și a roții se schimbă axul este orizontal și roata verticală așa cum vor fi avut morile menționate în Transilvania, la 1169. Privitor la moara satului Dud de pe valea Lugojului dintre văi bătrânii satului vorbeau despre existența morii Necșeștilor.

În podgoria Aradului a fost cultivată vița de vie pe suprafețe mari, aceasta fiind de fapt o ocupație străveche.

Privitor la satul vechi Dud de sus de pe valea Lugojului și Milevei a fost în vechime cultivată vița de vie pe dealul Chiciora, Mustoasa, Mustăfer, struguri nobili numiți în popor rujă, roșii, locuitorii de atunci ai satului aveau colne pentru păstrarea vaselor de stors strugurii, vasele, butoaiile pentru vin, dar și în deal La viuță era cultivată vița de vie nobilă Riesling și Mustoasa, pomi fructiferi, cireși, piersici și caiși.

În dealul Pusta din sus a existat plantată vița de vie hibrid Gălbănuț și Nova. Pentru stoarcerea mustului care era o sărbătoare a întregului sat, procedeele cele mai răspândite în acel timp , în Evul mediu, erau călcarea strugurilor cu picioarele în vase speciale , călcători sau călcarea sacilor, metodă păstrată în amintirea localnicilor. Despre folosirea teascurilor de presat strugurii nu găsim mențiuni documentare , decât târzii, este sigur, că acestea au fost cunoscute și utilizate, cu atât mai mult, cu cât ele au fost întrebuințate încă din antichitate.

¹¹⁰ Aurel Țintă, Lotria – formă de luptă a poporului din Banat împotriva stăpânirii habsburgice, în Studii, XII, 1959, Vol. 2, p. 169.

¹¹¹ Florian Dudaș , Zărandul chipuri și fapte din trecut , Editura Albatros, București – 1981, p. 60. sau Florian Dudaș , Lotrii Zarandului, în Rev. Magazin istoric, an VII, nr. 3, martie 1973, p. 74.

¹¹² Ștefan Pascu, Op. cit., vol. I, p.462.

4.4 SATUL DUD ÎN PERIOADA EPOCII MODERNE

La 1842 satul Duud avea un “sigiliu propriu”¹¹³ care avea în câmpul sigilar o imagine cu o casă ce avea două ferestre, poartă și acoperiș având de o parte și de alta câte un arbore iar deasupra erau reprezentate doi nori. El semnifica probabil moara din sat sau poate un han. Se știe că în urmă cu 400 de ani în vatra veche a satului Dud de pe valea Lugojului a existat o moară mișcată de forța apei curgătoare, cu care se măcinau cerealele grâul și orzul, dar nu putea fi folosită decât primăvara după ce se topeau zăpezile și avea curs de apă puternic și toamna după ce cădeau ploile.

Primăvara anului 1848 focul Revoluției este aprins și pe culmile Carpaților spre a arde piedicile îngrămădite în calea unui popor plămădit și povățuit de aceleași gânduri bune spre unitate și independență națională.

În Pantheonul moșilor din Apuseni și unul din cei mai de seamă conducători ai Revoluției de la 1848 – 1849 a fost Avram Iancu ¹¹⁴ supranumit și “Craiul Munților “din Țara Zarandului. Acesta a luptat pentru libertate cerând în numele poporului împărăției vremelnice de atunci a Vienei două lucruri esențiale ștergerea iobăgiei și recunoașterea românilor ca națiune politică.

Un alt reprezentant de seamă al țăranilor români simpli care își cereau drepturile lor stăpânirii de atunci a fost prefectul și martirul Ioan Buteanu ¹¹⁵. El a călăuzit poporul român în această luptă pentru a dobândi libertatea națională și a înlătura asuprirea. Tribunalul Ioan Buteanu spunea: „*Noi venim și trecem, pământul și țara rămân* “.

¹¹³ Augustin Mureșan, Ioan Popovici, Sigilii satești și comunale din Comitatul Arad și împrejurimi Secolele XVII-XIX, Edit. Gutenberg, Arad- 2009, p.67.

¹¹⁴ Ioan Lupaș, Avram Iancu, în “Anuarul Institutului de istorie din Cluj”, Cluj – 1924, p. 69.

¹¹⁵ Silviu Dragomir, Ioan Buteanu, prefectul Zărandului în anii 1848 – 1849, București – 1928, p. 52.

Revoluția de la 1848-1849 a constituit un moment crucial în istoria României prin trecerea de la feudalism la capitalism și a dat un puternic impuls conștiinței de sine a poporului român de a făuri unitatea națională în cadrul frontierelor aceluiași stat.

În anul 1848 s-au ridicat la luptă țărani din satele Drauț, Dud, Târnova, Măderat care au plecat înarmați cu furci, topoare și coase să lupte împotriva trupelor maghiare așezate în apropierea cetății Șiria conduse de generalul Gaal. Văzând că mulțimea țăranilor vine hotărâtă împotriva lor, armata maghiară a folosit tunurile împotriva țăranilor care simțind primejdia ce venea asupra lor sau retras în pădurile din jur.

Revoluția de la 1848 a fost numai o treaptă însîngerată pe drumul spre Alba-Iulia din 1918.

În urmă cu 248 de ani, mai precis la anul 1768 satul Dud a fost strămutat din vatra veche de pe valea Lugoșului, în vatra actuală a satului pentru că interesele stăpânului de pământ de atunci îi spuneau să îi aibă pe toți locuitorii concentrați la un loc. Bătrânii satului vechi Dud de pe valea Lugoșului în înțelepciunea și simplitatea lor au mărturisit din tată în fiu prin graiul lor că cea dintâi familie strămutată din satul vechi în marginea așezării actuale a satului Dud a fost familia Hanțeștilor de unde și denumirea de astăzi fântâna de apă de la Hanțu. Ei mai spuneau : „că nu dau buturuga de la deal pe vaca de la câmpie”. După așezarea de astăzi satul Dud are străzile largi și drepte. Viața populației era românească în acele timpuri, locuitorii trăiau în case mici acoperite cu paie, hrana lor fiind mălaiul și pâinea neagră, oamenii erau simpli și modești .

După revoluția de la 1848 oamenii satului Dud, au primit fiecare câte 8 iugăre cadastrale de pământ, din care s-a reținut câte 400 de stânjeni pătrați la fiecare iugăr, constituindu-se astfel în jurul satului pășunea urbarială. Tot în acest timp li s-a fixat și un teren de pădure comunală.

La 26 februarie 1861 Împăratul Austriei Francisc Iosif emite “Patenta imperială” prin care este acordată autonomia Transilvaniei în cadrul Imperiului habsburgic. Din satul Dud unul dintre fii săi au servit în armata austriacă sub Împăratul Francisc Iosif, el se numea Țurlea Ianoș un om despre care bătrânii satului spuneau că era de statură înaltă avea aproape 2 m, om ordonat, curajos și puternic, a făcut gardă, pază la poarta principală a palatului imperial de la Viena, a servit sub arme cu credință timp de 6 ani pe împărat.

În anul 1870 satul Dud avea 112 numere de casă și 962 de locuitori.

Organizarea administrativă a teritoriului comitatului a cunoscut unele schimbări ¹¹⁶, dar după 1876 până la sfârșitul secolului XIX- lea a rămas aceeași.

Conform recensământului din anul 1890, localitatea Dud făcea parte din Plasa Târnova¹¹⁷ care cuprindea 17 localități.

Între 30 aprilie- 2mai 1881 s-a constituit Partidul Național Român care a avut un rol important în lupta românilor pentru unitate națională. Reprezentanți : Ștefan Cicio-Pop, Iuliu Maniu, Vasile Goldiș, Vasile Lucaciu.

Conscripția Bisericii ortodoxe Dud din anul 1902 menționează că satul Dud avea un număr de 146 de case cu 1261 locuitori¹¹⁸.

În perioada 1898-1928 , din Transilvania au emigrat în România și America, peste 270.000 de persoane, români și maghiari, mulți dintre ei din părțile Aradului și din satul Dud. Se angajează în această călătorie către America care schimbă vieți, destine românii din provinciile aflate sub stăpânire austro - ungară Ardeal, Banat, Bucovina. Pe acești țărani trecerea Oceanului îi va transforma în lucrători ai turnătoriilor, minelor, fabricilor americane, agricultori – un grup care a rămas cunoscut în istorie drept Generația “Mia și drumul “așa după cum spunea primul Episcop al românilor ortodocși din America Policarp Morușca “nici un suflet de român n-a plecat cu gândul să nu se mai întoarcă. Ținta tuturor era să-și facă mia de dolari și banii drumului “. Să-și plătească datoriile, să zidească o căsuță și să-și întrească o gospodărie. Acești oameni plănuiau să stea un timp limitat în Lumea Nouă, suficient cât să își adune banii necesari nevoilor lor și sprijinirii familiilor rămase acasă.

La anul 1910 satul Dud avea un număr de 149 de case cu 1780 locuitori ¹¹⁹.

Astfel, Crucea de piatră de lângă biserica ortodoxă din Dud care are în jurul ei gard de metal forjat a fost construită în anul 1910 cu banii trimiși de românii plecați din Dud în America la lucru. Unul dintre românii

¹¹⁶ Corneliu Pădureanu, Populația comitatului Arad în secolul al XIX-lea, Editura Universității “Aurel – Vlaicu”, Arad – 2003, p. 69.

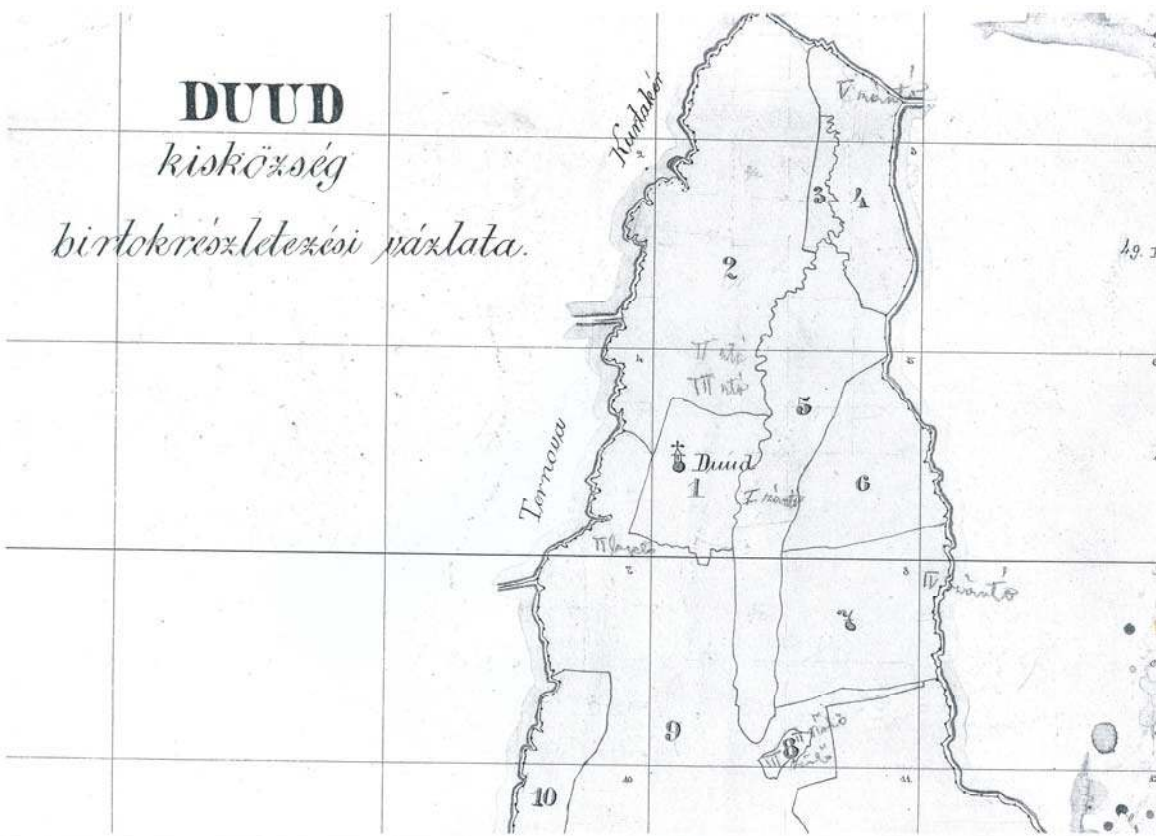
¹¹⁷ Dr. Jekelfalussy Josef, A Magyar Korona Orszagainak Helysegnevtara, Budapesta – 1892, p.30 – 43.

¹¹⁸ Arhivele Naționale Arad- Serviciul Județean- fond Protopopiatul Ortodox Șiria ,dosar 122/ 1902-1903, p.94-95.

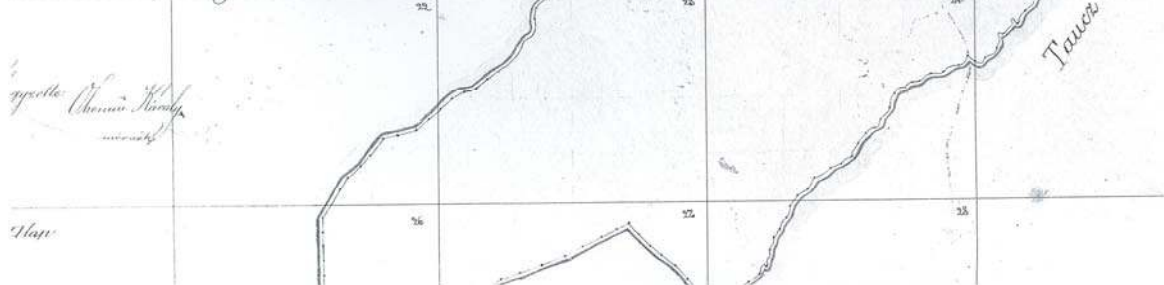
¹¹⁹ Pegazus Nagy Lexicon , Duc – Etele, Vol. VI, Edit. Revai Testverek radalmi Intezet, Budapest – 1912, p.5. sau Gyorffy Gyorgy, Andras Janos, A Pallas nagy lexikona .

plecați la muncă în America se numea Petcuț Pascu era născut în satul Dud, avea vârsta de 42 de ani și era de profesie fermier.

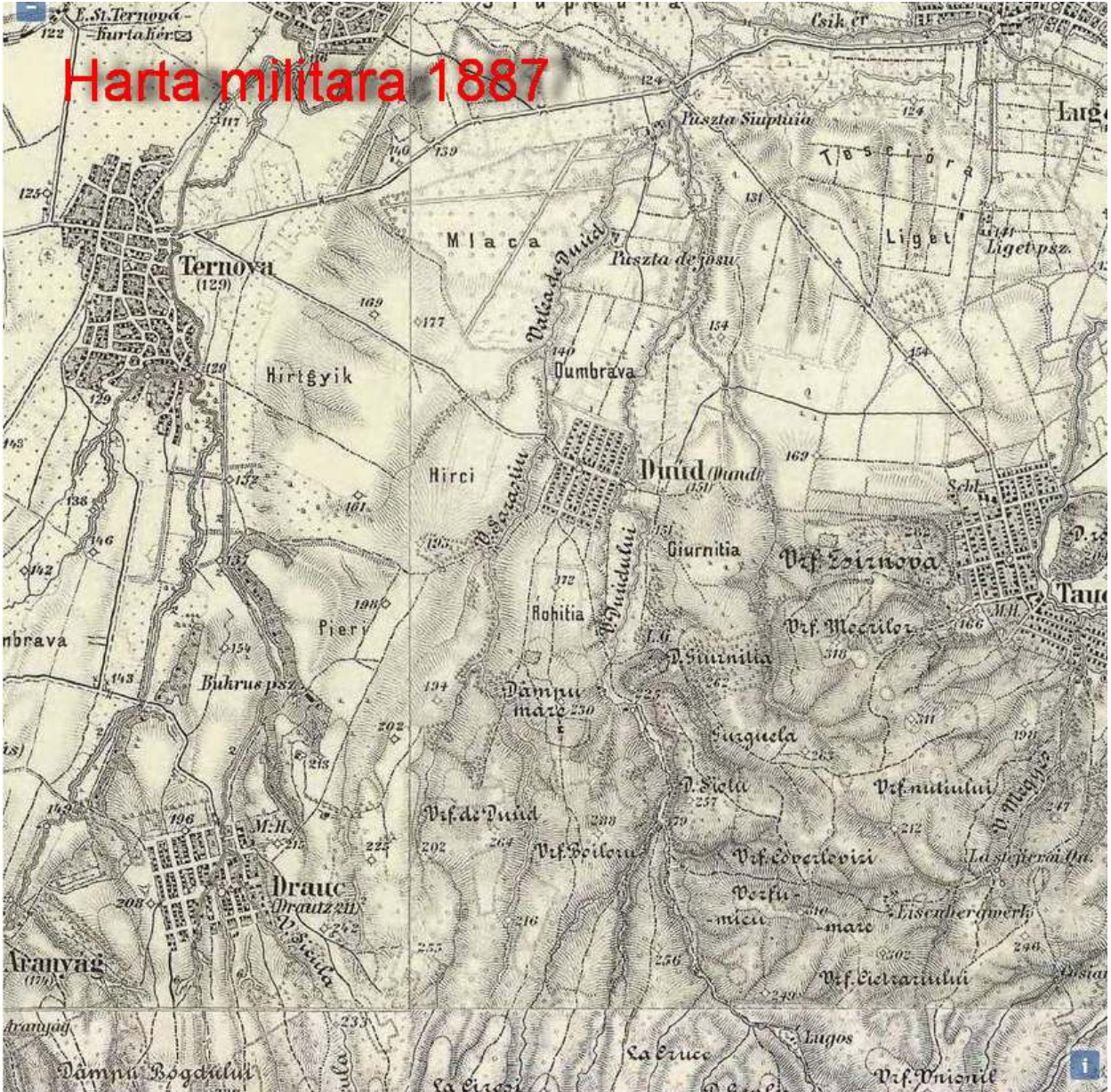
<i>Ritw</i>	344	1324	28	250
<i>Égovi</i>	4375	1468	408	886
<i>akityile</i>	4469	2070	295	475
<i>urnyicza</i>	2071	2330	82	930
<i>szuszuk</i>	2354	2676	242	1564
<i>'aszadu</i>	2677	2904	18	202
<i>Ardu In tre Kerbunára</i>	2995	3494	814	1496
<i>Szarasztó</i>	3125	3240	106	85
<i>Erdő</i>	3250	3302	424	295
<i>elkeltott részletek</i>		2		
<i>elkeltott részletek összege.</i>	3310	2096	402	

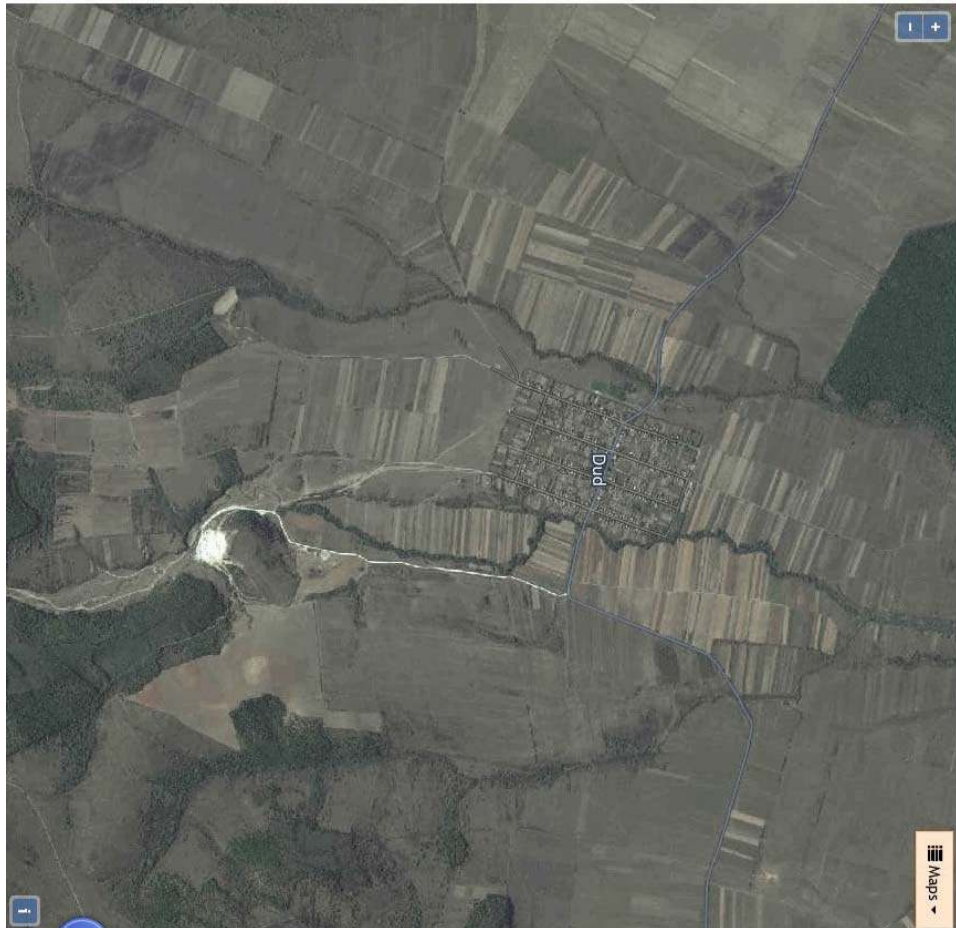
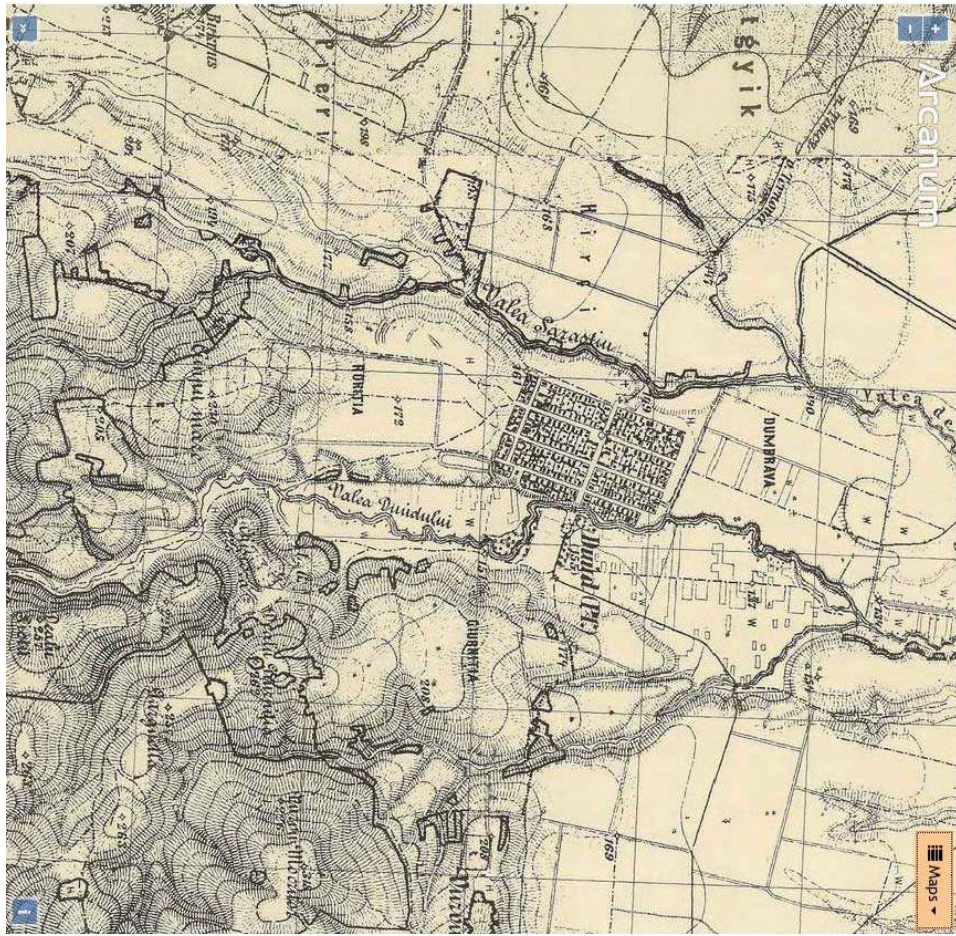

győztes: Önkormányzat

11

Primul Război Mondial.

1914- 1918 Izbucnește Primul Război Mondial “conflict militar de dimensiuni mondiale”,¹²⁰ mulți români printre care și locuitori ai satului Dud sunt înrolați în armată pentru a apăra Austro-Ungaria.

Anul 1914 exprima îngrijorare, teamă, propagandă și sentimente de durere înăbușite.

Primul Război Mondial 1914 – 1918 a adus populației multă suferință ¹²¹. Durerea celor rămași acasă, ai căror fii, îmbrăcați în haina militară austriacă cădeau eroic pe fronturi, se împletea cu sărăcia generală, lipsa forței de muncă și spaima ocupației străine.

El a izbucnit în urma asasinării arhiducelui Franz Ferdinand¹²², moștenitorul tronului austro – ungar de către un naționalist sârb, pe 28 iunie 1914, la Sarajevo.¹²³

Profesorul de Teologie și viitorul episcop al Aradului Roman Ciorogariu, observa cum, la Arad, toată lumea este convinsă că Puterile Centrale vor câștiga războiul, în timp ce românii își înăbușă speranțele ascunse ¹²⁴.

La data de 27 septembrie 1914 are loc moartea primului Rege al României Carol I ¹²⁵.

Evenimentele din primul război mondial 1914 – 1918, s-au răsfrânt puternic asupra dezvoltării satului Dud, care a fost un mic centru politic și cultural înfloritor din Comitatul Aradului. Încă de la începutul războiului, mulți dintre tinerii de la Dud au fost chemați sub arme, numărul lor ajungând la 73, cu domiciliul în satul Dud.

Unul din fii satului Dud, Soldatul Oprean Medrea a participat activ pe front în Primul Război Mondial și a servit cu credință, curaj, devotament în Armata austro- ungară și a fost în linia întâi pe front în Bosnia – Herțegovina, Muntenegru, Galiția.

¹²⁰ Larousse, Istoria lumii de la origini până în anul 2000, Editura Olimp, București- 2000, p.499.

¹²¹ Cristian Buchiu, Anca Gregulescu, Teodor Julea, Alexandrina Novaru, Primul Război Mondial, Marea Enciclopedie , Editura Literatura Internațional, București – 2008, p. 426.

¹²² Vyvyan Brendon, Primul Război Mondial 1914 - 1918, Traducere de Daniela Mișcov, Editura BIC ALL, București - 2005 , p. 3.

¹²³ Iulian Sîmbeteanu, Cum s-a declanșat Primul Război Mondial, Rev. Historia, An XIV, Nr. 149, Iunie 2014, p. 18.

¹²⁴ Roman Ciorogariu, Zile trăite, Oradea – 1926, p.15.

¹²⁵ Crenguța Turturică , Sorin Turturică , Regele a murit , Rev. Historia , An XIV, Nr. 152, Septembrie 2014, p.14.

Situația economică a satului Dud s-a deteriorat datorită numărului mare de impozite și taxe pe care populația era nevoită să le plătească. Între acestea fac parte : darea către stat, contribuția la împrumuturile de război, darea de fileri, venitul fondurilor de asigurare și diferite dări comunale.

După încheierea Primului Război Mondial și această zonă s-a confruntat cu situația tensionată în care elementul dominant era anarhia, susținută de acțiunile uneori sângeroase ale dezertorilor din armata austro-ungară care umplea hotarele satelor.

În anul 1918, au fost eliberați de ruși, prizonierii din Agriș, care s-au organizat în zonă în formațiuni ale Gărzii Roșii, care au terorizat populația, atacând și jefuind, prăvăliile din Drauț, Dud, Agriș și Tauț.¹²⁶

¹²⁶ Liviu Botezan, Constantin Enea, Acțiuni revoluționare ale țărănimii din județul Arad, în preajma Marii Adunări Naționale de la Alba-Iulia, în MJA, Ziridava, VII, 1977, p. 225.

Pentru a preveni aceste situații neplăcute în toate localitățile din Transilvania, au fost create consilii naționale române și gărzii naționale românești. Ele au avut menirea de a asigura forța executivă pentru aplicarea hotărârilor inițiate și ordinea publică. Au fost alcătuite, din soldați întorși de pe front și înscriși voluntar în aceste structuri, create, până în 10 noiembrie 1918 și în Agriș, Drauț, Dud, Arăneag. După ce au alungat vechea administrație, consiliile naționale române locale au preluat puterea, constituind antistii comunale cu rol executiv și împreună cu gărzile naționale au trecut la luarea măsurilor pentru care au fost create.¹²⁷

Noiembrie 1918 casa Domnului Dr. Ștefan Cicio-Pop a fost deschisă pentru toți românii. Aici s-a înființat Comandamentul gărzilor Naționale și au venit sub conducerea preoților și a învățătorilor mulțimile de români din satele din jurul Aradului pentru a depune jurământul de credință față de Consiliul Național Român Central.¹²⁸

Ziarul Românul din luna noiembrie 1918 Domnul Dr. Ștefan Cicio Pop a publicat un apel către soldații români Ardeleni prin care îi îndemna la ordine și disciplină, spunând : “fiecare soldat român, este dezlegat de jurământul dat împăratului și are voie să intre în garda națională română, să poarte simbolul mândru al suveranității lui naționale tricolorul și este supus numai Consiliului Național Român”¹²⁹.

În vremurile grele de dinaintea Marii Uniri de la Alba-Iulia, un rol important în împlinirea năzuințelor naționale, l-a avut biserica. În fruntea acesteia se afla la Arad, Episcopul Ioan Ignatie Papp . Prea Sfinția Sa a fost devotat realizării visului de veacuri al unității naționale, cu prilejul Sinodului care a fost convocat în luna noiembrie 1918, în orașul de pe Mureș. Atunci Episcopul arădean afirma : “unde merge poporul , mergem și noi vlădicii”¹³⁰.

Înainte proclamării Unirii Transilvaniei cu Țara Mamă, vrednicului Episcop arădean i-a revenit deosebita cinste de a oficia serviciul religios, alături de el participând și protopopul Șiriei. La încheierea Sfintei Liturghii de la Alba- Iulia, au fost rostite cutremurătoarele cuvinte :” Cel ce a înviat din morți, a înviat astăzi și neamul nostru românesc, Hristos, adevăratul

¹²⁷ Alexandru Roz, Constituirea și activitatea consiliilor și gărzilor naționale românești din Județul Arad, în MJA, Ziridava XV-XVI, Arad – 1987.

¹²⁸ Dr. Alexandru Roz, Consiliul Național Român Central și acțiunea sa pentru Unirea Transilvaniei cu România, în Rev. Magazin istoric, Anul XXII, Nr. 12, Decembrie – 1988, p.15.

¹²⁹ Dr. Ștefan Cicio-Pop, Ziarul Românul, 8 Noiembrie 1918, p. 2.

¹³⁰ Gheorghe Lițiu, Episcopul Ioan Ignatie Papp, p. 98.

Dumnezeu”¹³¹. La sfârșitul slujbei, lumea a cântat cu brațele întinse imnul Deșteaptă-te române .

În aclamațiile mulțimii poporului, au fost aleși cei trei președinți ai Marii Adunări Naționale de la Alba- Iulia, Ioan Ignatie Papp – Episcopul Ortodox al Aradului, Demetrie Radu – Episcopul Greco- Catolic al Oradiei și Gheorghe Pop de Băsești – președintele P.N.R.

Tot Prea Sfinția Sa Ioan Ignatie Papp a fost cel care a rostit discursul de încheiere al Marii Adunări Naționale de la Alba – Iulia¹³² în care afirma că Biserica Ortodoxă de pe meleagurile transilvănene a fost mereu alături de popor : “ Am venit aici cu scopul și dorința ca , precum antecesorii noștri, vrednici de pomenire, episcopi de pe vremuri , au suspinat împreună cu clerul și poporul credincios sub povara sistemului de împilare a tot ce a fost românesc, acum tot împreună cu clerul și poporul nostru prăznuim bucuria zilei în care ne-a răsărit și nouă soarele dreptății, ca națiune românească liberă“.

1 decembrie 1918 Marea adunare Națională de la Alba-Iulia, are loc unirea Transilvaniei cu România.¹³³ Din satul Dud la această mare sărbătoare a poporului român de la Alba-Iulia au participat 15 persoane care s-au deplasat unii mergând pe jos, alții călare îmbrăcați în costumul tradițional popular cu steagul tricolor, iar alții cu trenurile speciale care au circulat cu prilejul acestui eveniment istoric.

Unirea de la 1 decembrie 1918 a Transilvaniei cu România a însemnat încununarea unui drum de lupte și jertfe, la a cărui împlinire și-au adus contribuția generații de înaintași, ideal care a ținut trează conștiința de sine a poporului nostru.¹³⁴

La anul 1918 are loc în satul Dud o mișcare revoluționară în timpul căreia sunt devastate prăvălia lui Krausz Bela și bunurile moșierului Terek Andrei. Acțiunile revoluționare ale populației sunt împiedecate de oamenii de încredere ai moșierului și de acțiunile gărzii naționale române. Aspectul satului Dud în perioada anului 1918 avea o așezare simetrică cu casele mai săracăcioase.

¹³¹ Aurel Cosma, Biserica română din Banat și Unirea de la Alba Iulia, în Rev. Mitropolia Banatului, anul XVIII, 1968, nr. 10 – 12, p. 609.

¹³² Preot dr. Pavel Vesa, Episcopii Aradului 1706 – 2006, Editura Gutemberg Univers, Arad – 2007, p.227.

¹³³ Conf. univ. dr. Mircea Mușat, Unirea – un singur gând al tuturor românilor, în Rev. Magazin istoric, Anul XX, Nr. 11, Noiembrie 1986, p.2.

¹³⁴ Conf. univ. dr. Ion Ardeleanu, Recunoașterea Dreptului Istoric, în Rev. Magazin istoric, Anul XXII; Nr. 12, Decembrie 1988, p.28.

Începutul anului 1919, ne arată că teritoriul Comitatului era încă administrat potrivit Legii Comunale Maghiare art. XXII, din data de 27 iunie 1886, fiind organizat sub forma Cercurilor pretoriale și a Comunelor rurale, conduse de antistii, care erau alcătuite din jude, jurați și notar.¹³⁵

În anul 1919 se expropriază moșia lui Terek Andrei o mare parte. Din această suprafață se împrăprietăresc țăranii satului Dud completându-se proprietatea avută la 8 iugăre cadastrale. Deasemenea li s-a dat și pășune pentru animalele pe care le aveau.

Pe marginea satului Dud în vatra actuală pe partea de apus, s-au dat locuri de casă și grădini, fiecare familie de țăranii a primit o suprafață de pământ de 400 de stânjeni pătrați. Numărul țăranilor împrăprietăriți cu teren arabil și a celor care au primit loc de casă este necunoscut.

Sub aspect militar, în aprilie 1919, Regimentul 10 Vânători al Armatei române, comandat de către colonelul Constantin Oprescu cu Batalioanele 1 și 3 Horia, au distrus apărarea ungară de lângă Ineu și au eliberat satele din jurul Beliului, Bocsigului, Târnovei, așezând aici pe aceste locuri , administrația românească .

¹³⁵ Petru Rotariu, Legea comunală, Timișoara - 1866 .

4.5. SATUL DUD ÎN PERIOADA CONTEMPORANĂ

După unirea din anul 1918, a Transilvaniei cu România, viața politico- administrativă a satului Dud, nu diferă de a satului Târnova.

Primii pași privind reorganizarea administrativă au fost făcuți la 7 februarie 1919, prin stabilirea de către Consiliul Dirigent de la Sibiu, a denumirilor românești în administrație și justiție. Termenul de comitat (varmegye) a fost înlocuit cu cel de județ, iar cercul cu plasa. Așa aveau să fie introduse denumiri noi pentru funcționarii administrativi: prefect , subprefect, primpretor , pretor.

Viața socială și economică din satul Dud, în această perioadă nu face mari progrese . Țăranii săraci au rămas să lucreze mai departe pe restul de moșie ce i-a rămas lui Terek Andrei și la stăpânul de pământ, moșierul Daniel.

Pentru a-și completa existența, țăranii săraci, munceau pământul la moșierul satului Karoly Daniel, sau unii dintre ei ca mineri în mina de cupru, argint și aur de pe Valea Băilor, în zona cuprinsă între Valea Sarastău și Pârâul Lugojudului, în locul numit La Cireș denumire foarte veche ce provine de la cuvintele Lugoj- Ratac unde se află galerii miniere, numite Minele Bătrâne , care au funcționat până la Primul Război Mondial , sfârșitul anului 1916 ¹³⁶.

Mineritul timpuriu al minereurilor de cupru, argint în minele de la Dud, implică săparea unor gropi deschise și șanțuri pentru urmărirea unui filon de obicei sub nivelul solului, pentru zăcămintele ce apar în filoane, o altă categorie apărând în depozite aluvionare. Filoanele sunt de fapt rezultatul direct al activității vulcanice, conțin în general silicați, carbonați, fier și alte minereuri neferoase sub formă de sulfuri.

4 iunie 1920 a fost semnat Tratatul de pace de la Trianon. Prin acest tratat semnat între Marile puteri ale lumii se recunoaște de fapt într-un document oficial unirea firească a Transilvaniei cu România și se stabilesc clar , precis granițele țării cu alte țări vecine.

La 15 octombrie 1922, la Alba – Iulia, unde altădată intra biruitor Mihai Viteazul a avut loc Ziua încoronării regelui suveran Ferdinand I al României Mari care a primit pe cap coroana de oțel a regelui Carol, iar Regina Maria o frumoasă coroană de aur. După terminarea slujbei religioase de la

¹³⁶ Vasile Boroneanț, Arheologia peșterilor și minelor din România, București – 2000, p. 141 – 142.

Biserica ortodoxă din satul Dud, poporul, preotul, învățătorul și elevii s-au întrunit la școala satului, “poporul apreciind rolul de mare importanță cu prilejul încoronării Regelui și Reginei ca rege al tuturor românilor întregită fiind azi România Mare. S-a cântat imnul regal, diferite poezii, mai multe cântări naționale”.¹³⁷

Prin Legea de unificare administrativă din 14 iunie 1925, se viza reforma în administrație¹³⁸, având la bază descentralizarea. S-a urmărit ca între Comună și Stat să nu existe decât o unitate administrativă județul, cu o subdiviziune a sa plasa. Ea a fost cea mai apropiată instituție pentru coordonare și control, îndrumare, în toate problemele administrative, economice, a comunelor arondate.

În anul 1925 în satul Dud exista “o prăvălie, un magazin unde făcea comerț domnul Krausz Bela”¹³⁹. Ultimul domn al satului Dud cum se spunea în popor de la domnie a fost Kiraly Bondici Dezideriu doctor în științe juridice, a locuit și în Arad dar a stat și câțva timp la casa domnească de la Dud. A avut doi unchi Terek Gabor și Terek Andrei. Aceștia doi se ocupau cu administrarea averii domnești de la Dud. Terek Gabor unul dintre administratori a fost cel care plătea țăranilor de la Dud care lucrau pământul domniei și creșteau animale cai, vaci și viței, comințaietele adică salariul pe trei luni, porția de lemne, petrol, clisă, grâu câte 300 kg. pentru a-și face făină de pâine. Cei care au stat și au îngrijit animalele de pe timpul domniei au locuit în afara satului unde au avut grajdurile unde țineau animalele, dar și camere de locuit și o bucătărie unde se prepara hrana pentru țăranii care aveau grijă de animale. Domnul stăpânitor de la domnie le dădea țăranilor care munceau la el pe pământ haine și încălțăminte pentru a se încălța. Bătrânii satului Dud povesteau că Domnul de la domnie și administratorii săi au fost oameni foarte corecți, la data fixă ai primit banii pentru munca depusă și toate drepturile pe care le aveai. Cei care au lucrat la domnie au avut voie de la domn să își crească o vacă pentru familie cu furajele domnului. În privința cultivării porumbului la domnie, lucrurile stăteau astfel două grămezi de porumb erau ale domnului și una pentru cel care lucra pământul, a treia parte.

În data de 20 Iulie 1927 Regele Ferdinand I a murit poporul cuprins de durere a plâns și l-a condus până la mormântul de piatră din biserică

¹³⁷ Arhivele Școlii primare Dud – Ziarul evenimentelor anuale, Școala din satul Dud 1922- 1923, p. 7- 8.

¹³⁸ Monitorul Oficial, nr. 223 / din octombrie 1925.

¹³⁹ Arhivele Naționale Arad- Serviciul Județean – fond Percepția Târnova 1925- 1932, Comuna Dud, Matricola Nr. 5, p. 65.

mănăstirii Curtea de Argeș unde a fost îngropat lângă înaintașul său regele Carol I.

1928 Domnul Ileş Geza avea în satul Dud “o fabrică de ceramică unde se fabricau : cărămidă, cahle de teracotă, țiglă, vase nesmălțuite, iar doamna Stoia Florica era moașa satului”¹⁴⁰.

Astfel în anul 1928 Comuna Dud, din Plasa Târnova avea un Regulament de pășunat. “Izlazul comun aparținea Asociației de pășune al comunei Dud, cartea funciară Nr. 211 indica existența a 415 iugăre iar conform coalei cadastrale Nr. 45 existau 495 iugăre”¹⁴¹.

Izlazul urbarial era compus din următoarele părți :

1. Pășunea din Dumbravă 30 iugăre.
2. Pășunea din Răchițele 7 iugăre .
3. Pășunea din Velujuc 6 iugăre.

Composesoratul urbarial din Comuna Dud exista la 20 XII 1927.

Imobilele asociației de pășune sunt :

1. 495 iugăre Vzuski de pășune (Velujuc).
2. „1182 iugăre de pădure în hotarul Comunei Dud”¹⁴².

Proprietarii asociației de pășune din Comuna Dud au fost în număr de 318 membrii la data de 1 martie 1927.

La 1 martie 1927 primar al comunei Dud era Handra Maxim.

În județul Arad s-au format 16 centre de colonizare, între acestea numărându- se și Colonia Traian – Ineu. Aici au fost colonizați țărani veniți din satele : Dud, Arăneag, Agrișul – Mare, Drauț, Bodești și Brusturi .

În anul 1924, aproximativ 1000 de țărani din Plasa Târnova își manifestau dorința de a fi colonizați în Plasa Ineu, zona de câmpie deoarece regiunea lor era foarte săracă ¹⁴³.

Conform datelor păstrate, primii țărani colonizați în Ineu – Traian au fost cei din Comuna Dud, Plasa Târnova. Această informație este întărită și de Pr. Pavel Tripa, care menționează faptul că : “în anul 1928 s-a zidit prima casă din Traian, a lui Drăgan Gheorghe, familie venită din Comuna Dud “¹⁴⁴.

¹⁴⁰ Idem, p. 68- 69.

¹⁴¹ Arhivele Naționale Arad- Serviciul Județean- fond Prefectura Județului Arad, Dosar Nr.5/ 1928, p. 5.

¹⁴² Idem, p.14.

¹⁴³ Doru Bogdan , Reforma agrară din 1921 în județul Arad, reflectată în fondul Serviciului agricol al filialei Arhivelor Statului Arad, în Ziridava, Nr. VI, Arad – 1976 , p. 303.

¹⁴⁴ Arhivele Naționale Arad- Serviciul Județean- fond S. A. A., Dosar Nr.20/ 1927, p. 17.

sau Pr. Pavel Tripa, Trecutul orașului Ineu și al cetății Ienopolei, Editura Emia, Deva- 2007, p.108.

Prin colonizare, s-au așezat în Colonia Traian 50 de familii de țărani venite din Comuna Dud, aceștia au fost : Iosif Indreica, Onuțiu Berar, Mihai Marițiu, Lazăr Văcian, Onuț Mureșan, Iosif Maniu, Onuț Preda, Onuț Martin, Ioan David, Gherasim Văcian, Gheorghe Drăgan, George Martin, Gherasim Martin, Romul Petcuț, Matei Mureșan, Iosif Vlaciș, George Vlaciș, Teodor Vlaciș, Matei Petcuț, Ioan Mureșian, Onu Sârb, Ignat Vlaciș, Lazăr Oprean, Maxim G. Popa, Maxim Iacob Popa, Todor Preda, Ioan Văcian, Toscor Petcuț, Onuț Moț, Lazăr Văcian, Emilian Stoian, Onuț Topor, Gherasim Siosa, Emilian Popa, Pascu Mureșian, Gherasim Văcian, Teodor Indreica, Lanțiu Martin, Onuț Necșa, Ilie Moț, Romul Tomuța, Gherasim Tomuța, Gherasim Văcean, Onuț Tomuța, Pascu Preda, Mitru Ignuța, Ambrosie Mureșan, Iosif Necșa, Todor Stan și Lazăr Martin¹⁴⁵ .

Țăranii veniți din Dud au primit loturi de pământ tip de colonizare¹⁴⁶ constând în 8 iugăre teren arabil, 2 iugăre pășune și 400 de stânjeni loc pentru casă. Opt dintre coloniștii de mai sus au fost împrăprietăriți cu 82 de iugăre de pe fosta moșie a lui Szapary Ștefan , iar restul de 42 au fost împrăprietăriți cu 430 iugăre și 800 stânjeni pe fosta moșie a lui Solymosy Ludovic.

Tot în Comuna Dud a existat între anii 1929- 1932 societatea forestieră” Lomaș”care a avut o cale ferată cu ecartament mic până pe, Valea Lugoșului o locomotivă mică cu aburi numită de localnici Mocănița și vagoane pentru transport bușteni la gara CFR din Târnova.

Calea ferată de la Dud avea următorul intinerar, începea de pe Valea Lugoșului trecea pe lângă marginea Răsadelor, apa curgătoare, Chiciora, pe marginea satului, cimitirul actual al satului, pe lângă Mlacă și apoi trecea spre gara CFR Târnova.

1 ianuarie 1931 primarul comunei Dud era domnul Tomuța Ilarie.

În primăvara anului 1932 Societatea “Lomaș”a desfăcut linia ferată din hotarul Comunei Dud iar “piatra de zidit necesară a fost donată și transportată prin prestație în mod gratuit pentru zidirea gardului împrejmuitor al bisericii ortodoxe din Comuna Dud”¹⁴⁷.

1932 Se permite de Primăria Comunei Dud prin Hotărârea Nr.8/1932 ciobanului Ioan Sufană din Comuna Seliște, Jud. Sibiu “pășunatul

¹⁴⁵ Arhivele Naționale Arad – Serviciul Județean – Fond S. A. A, Dosar Nr. 20 / 1927, p. 17 – 20.

¹⁴⁶ Răzvan – Marius Meszar, Ineu – Reforma agrară din 1921, Editura Emia, Deva – 2010, p. 38.

¹⁴⁷ Arhivele Naționale Arad- Serviciul Județean- fond Prefectura Județului Arad, Dosar Nr. 26/ 1932, p.4.

oilor sale cca. 450 bucăți pe pășunea comunală din Dud pe locul numit “între văi până la drumul Nadășului”¹⁴⁸.

11 aprilie 1932 are loc în Comuna Dud, distrugerea omizilor, curățirea pomilor și a livezilor, a pășunii comunale de cultura de spini, buruieni și măracini. “Sunt curățite cele două fântâni de la țarină de lângă moară, deoarece apa din ele nu este bună de băut sau adăpat animalele”¹⁴⁹.

12 septembrie 1932 Consiliul Comunei Dud hotărăște “repararea edificiului notarial” la care vor lucra prin învoială maestrul zidar Sârb Petru din Măderat și zugravul Antal Gavril din Pâncota pentru suma totală de 2000 lei .

Primăria Comunei Dud cere autorizația Ocolului Silvic Ineu pentru tăierea lemnelor uscate doborâte de vânt, rădirea pădurii în locul numit “Pietrar”.

7 noiembrie 1932 sunt culese perele de pe pășunea comunală Dud.¹⁵⁰

1 februarie 1933 întreaga pășune de la locul numit “ Milevei” va fi împărțită în parcele mici. Fiecare locuitor și proprietar de vite va primi câte o parcelă pentru trei capete de vită.

Drumul văii Lugoșului în hotarul Comunei Dud cu data de 9 februarie 1933 se închide pentru Domnul Illeș Geza și “se interzice transportarea lemnului exploatate în hotarul Comunei Taut, deoarece Domnul Illeș trebuie să despăgubească Comuna Dud pentru stricarea drumului în valea Lugoșului și în pășunea comunei”¹⁵¹. Este oprit pășunatul porcilor din valea Milevei, admițându-se aceasta numai la locul numit Thiei din cauza săpăturii porcilor se face mare pagubă pășunii.

La 1 mai 1933 primar al comunei Dud era domnul Oprean Maxim.

1933 este construit podul peste Serăstrău între Comunele Dud-Drauț.¹⁵²

19 noiembrie 1933 Consiliul comunal Dud primește cererea Domnului Henrich Bartolovici cu privire la arendarea unui teritoriu din locul numit “Pârâul Lăspădarului”cu suprafața de 3 iugăre cadastrale pe termenul de

¹⁴⁸ Idem, p.5.

¹⁴⁹ Arhivele Naționale Arad- Serviciul Județean- fond Prefectura Județului Arad, Dosar 393/ 1932, p.23.

¹⁵⁰ Arhivele Naționale Arad- Serviciul Județean- fond Prefectura Județului Arad, Dosar 400/ 1932, p.9.

¹⁵¹ Arhivele Naționale Arad- Serviciul Județean- fond Prefectura Județului Arad, Dosar 22/ 1933, p. 4

¹⁵² Idem, p.16.

10 ani până la 31 decembrie 1943 adică termenul arendării pământului alb din teritoriul urbarial. Notarul comunal era domnul Coloman Todor.

În Comuna Dud a fost construit un apeduct de la vale până la Fabrica de cahle de teracotă și ceramică cu condiția ca prin această lucrare Comuna nu va avea nici o pagubă în fânațele comunale. Arendașul a fost obligat să construiască un drum de acces pentru trăsuri de la fabrică până la vale. Lucrătorii și chiriașii vor fi numai locuitorii din Comuna Dud.

1 aprilie 1934 Comuna Dud intră în asociația comunelor interesate pentru “înființarea drumului Târnova- Dud – Nadăș”¹⁵³.

1935 Primarul Ignuța Ioan aduce la cunoștință Consiliului comunal Dud faptul că pentru ca locuitorii să aibă de unde a se aproviziona cu piatră brută “trebuie redeschisă cariera de piatră de la Pârâul Moțului care a fost deschisă dar mai apoi părăsită”¹⁵⁴. Se interzice exploatarea pământului alb până la obținerea autorizației pentru care firma va fi răspunzătoare. Deasemenea se aduce la cunoștință acest lucru Direcției Minelor din Baia Mare și firmei Industria de lut.

17 august 1935 în Comuna Dud era hornar Ioan Csendes iar brigadier silvic Domnul Pantea Ioan. “Este construită o fântână de apă în Pusta de Jos în capătul pământului lui Sida Nicolae, dogită cu oale de 95 cm. și se înființează pepiniera Comunei Dud”¹⁵⁵.

În perioada anilor 1935 – 1947 domnul Stoia Maxim din Comuna Dud Nr. 356 avea ..duceană “ = prăvălie , magazin de alimente și băutură. Clădirea magazinului avea înainte sa o poartă din lemn frumoasă bănațană și o pivniță în care se aflau câteva butoaie de vin și răchie.

Hora satului.

În urmă cu peste 60 de ani în satul Dud se juca bătuta Duminica după masa de la podul de lângă turnul Bisericii ortodoxe până în drept la fosta primărie.

Era inaugurată în fiecare an în Duminica de Paști, când tinerii îmbrăcați în costume populare, făcute chiar de fete pentru ele, iar pentru feciori erau cumpărate sau făcute de mame, se întâlneau la joc sub teii de lângă găbănașul din sat¹⁵⁶. Acesta nu reprezintă doar locul unde se întâlneau

¹⁵³ Arhivele Naționale Arad- Serviciul Județean- fond Prefectura Județului Arad Dosar 27/ 1934, p.5.

¹⁵⁴ Arhivele Naționale Arad- Serviciul Județean- fond Prefectura Județului Arad Dosar 2641/ 1935, p. 18.

¹⁵⁵ Idem, p.56- 73.

¹⁵⁶ Informație culeasă de la Mureșan Floriță fiica fierarului Drăucian Nicolae, Sat Dud nr. vechi 137, Județul Arad.

tinerii , era și locul unde “se legau dragostile”. Aici rolul important îl avea “highhighișul” care cânta melodii vesele. Un joc era alcătuit din patru melodii: Ardeleana, Mânântălul, Țigăneasca, Sărita .

La joc se obișnuia, ca întotdeauna, fetele să fie grupate cel puțin câte două. Acestea se numeau “ortace”. De obicei acestea se ortăceau când mergeau prima dată la joc și erau verișoare, vecine, dar întotdeauna prietene bune. La fel era și cazul feciorilor care se numeau “ortaci” sau “frați de cruce”. Fetele mergeau pentru a fi jucate , iar după ce se termina “un joc” adică cinci melodii, feciorii făceau schimb de parteneri la următorul joc.

Melodiile, aveau un număr diferit de pași. De exemplu Ardeleana și Sărita se jucau în trei pași, Mânântălul în doi pași iar Țigăneasca într-un pas .

În timpul jocului tinerii uneori “descântau”, sau se ironizau unii pe alții dacă nu știau să joace bine, ceea ce era o rușine. O fată era cu atât mai apreciată cu cât o jucau mai mulți feciori.

Existau și strigăturile de la joc care uneori erau glumețe sau laudative :

*Foaie verde rozmarin
Dragă- mi floarea de crin
Badea cu părul galbin.*

*Mult mă muștră măicuța
Bade-o pentru Dumneata.*

*Bădița care iubește
E ca floarea care crește
Care crește dezvoltată
Când vorbește se roșește
Când râde se rumenește
Inima și-o veselește
Nu să uscă niciodată
De să uscă un firuț
Crește altul mai drăguț.*

Hora satului Dud era de fapt o sărbătoare de bucurie și veselie pentru tot satul în fața găbănașului¹⁵⁷ la umbra teilor de obicei în zilele de duminică după masa sau uneori la praznicele mari bătrânii satului și tinerii

¹⁵⁷ Informație culeasă de la Preda Lena, Sat Dud nr. 198, Județul Arad .

flăcăi și fete veneau frumos îmbrăcați în costume populare soseau muzicanții și mai apoi începeau dansurile populare care încântau pe cei care participau aici la acest mare eveniment din viața satului românesc. Se mai întâmpla uneori ca cei mai tineri să se certe din pricina dansului cu fetele, a mândriei care îi stăpânea se mai supărau unii pe alții, dar mai apoi cei care erau neliniștiți își reveneau în fire .

Șezătoarea satului.

Șezătoarea era cea care, practic lua locul jocului, după ce se răcea vremea. Primele care veneau la șezătoare erau fetele care , spre deosebire de “joc” unde își arătau talentele artistice la dans, aici aveau ocazia de a-și arăta hărnicia.

Se obișnuia, ca la șezătoare să vină cu “ furca de tors”, pentru că acum aveau timp să toarcă cânepa care au lucrat-o în anul precedent. Torsul era munca cea mai des practică în șezătoare, deoarece nu necesita o iluminare puternică a casei, care era luminată cu una sau două lampe.

Șezătoarea este o veche tradiție a satului păstrată cu sfințenie de bătrânii înțelepți și buni.

Ea e un mijloc de educație.

Căminul cultural vechi.

Căminul cultural a fost construit din piatră și cărămidă, avea o sală mare cu scenă . În fața scenei au existat trei trepte pe care se putea urca sus pe scenă, iar în fața ei era o bară din grindă de lemn și copiii stăteau în față dincolo de această grindă de lemn . Tot în această clădire în spate mai era încă o încăpere destul de înaltă și spațioasă unde mai târziu a fost așezat un aparat de proiecție pentru filme .

În anul 1935, Regele României, Carol al II-lea a înființat Străjeria Țării în care erau înscriși toți tinerii și copiii. Membrii Străjeriei aveau fiecare personal un carnet de membru unde se consemnau aspecte ale vieții lor. Deviza Străjeriei era: “Credință și muncă pentru Țară și Rege”.

Prin legea Premilităriei se pregătea, iniția tineretul în mânăuirea armelor dar și din punct de vedere moral, patriotic,și religios. Drumul trasat era clar: “Muncă și credință în legea și glia strămoșească”. Pentru neamul nostru românesc religia, credința noastră ortodoxă este una și aceeași cu naționalitatea, biserica s-a îngemănat cu națiunea formând o singură existență. În fiecare lună premilitarii erau duși la biserică, când nu mergeau la biserică

„preoții erau obligați de a le ține tinerilor predică. Prin acțiunea sa religioasă pregătirea premilitară apăra patrimonial național, din care religia și biserica erau o parte integrantă.

1936 Primarul Indreica Lazăr al Comunei Dud a propus construirea unei case culturale pe intravilanul primăriei, la care va contribui și Composesoratul urbarial Dud.

11 februarie 1936 S-a aprobat repararea tuturor fântânilor din comuna Dud „pentru alimentarea populației cu apă potabilă și fântâna din fața casei lui Stoia Ioan”¹⁵⁸.

Primarul Comunei Dud a dat în arendă dreptul de vânat de pe toate teritoriile mai mici de 100 Ha din tot cuprinsul comunei în întindere aproximativă de 5900 iugăre pe timp de 5 ani respective de la 1 ianuarie 1937 până la 1 ianuarie 1942. Sunt reparate edificiile comunale iar Domnul primar Indreica Lazăr este încredințat de a cumpăra 400 buc. țiglă în valoare de 280 de lei la Fabrica de țigle din Pâncota. Căraușia comunală pe 1936- 1937 a fost dată prin învoială ținută la 28 martie 1936 lui Mureșan Gherasim din Comuna Dud, cu suma de 8700 lei.

30 septembrie 1936 sunt reparate și construite podurile de la Iugăre, Dumbravă, cu tuburi de ciment de dimensiuni potrivite. Este construită fântâna din hotar, la locul numit Dumbravă, în dulăul principal de pământ unde nu este nici o fântână, alocată fiind suma de 8000 lei.

15 noiembrie 1937 angajat ca paznic al parchetului de pădure era Văcian Lazăr iar pădurar fiind Topor Matei care avea și el obligația de a păzi pădurea.

În anul 1938 Comuna Dud „făcea parte din Plasa Târnova”¹⁵⁹, „Primar al Comunei Dud era Domnul Martin Florea iar notar domnul Eugen Fabry”¹⁶⁰. Primarul aduce la cunoștință ședinței de consiliu că parchetul lemnos din pădurea comunală s-a terminat și se stabilește distribuția materialului lemnos pentru locuitorii Comunei Dud.

1938 Corneliu Zelea Codreanu trece ocazional prin Comuna Dud pe drumul scurt de peste deal condus de doi copii și coboară apoi în Comuna Tauț.

¹⁵⁸ Arhivele Naționale Arad- Serviciul Județean- fond Prefectura Arad, Dosar 1431/ 1936, p.11.

¹⁵⁹ Arhivele Naționale Arad- Serviciul Județean- fond Prefectura Arad, Dosar 132/ 1938, p.6.

¹⁶⁰ Arhivele Naționale Arad- Serviciul Județean- fond Prefectura Arad, Dosar 5168/ 1938, p.1.

La începutul anului 1939 situația populației din zonă s-a înrăutățit și mai mult , pregătirile de război erau în toi, iar după anul 1940 nemulțumirile au crescut , mai ales din cauza rechizițiilor de tot felul și a concentrărilor militare¹⁶¹. Populația din această perioadă a fost cuprinsă de multe nemulțumiri datorate faptului că toate lucrurile erau scumpe, oamenii erau lipsiți și săraci, aveau un nivel de trai scăzut.

1939- 1940 au fost aduși în Comuna Dud pentru a tăia pădurea seculară din Răsade, de la Chiciura până la pârâul Depleșului, evreii, care au tăiat lemnele cu joagărele și securile, aceștia le-au spus localnicilor comunei noi vom tăia lemnele bune iar voi vă ve-ți încălzi cu buturugile ceea ce s-a și întâmplat.

Viața a devenit și mai grea, în urma semnării Pactului Ribbentrop – Molotov și a declanșării celui de al Doilea Război Mondial 1939 – 1945. În timpul ce a urmat a început dezmembrarea dureroasă teritorială a României.

„ Eroismul e arta de a sluji neamul prin sacrificarea ta”.

Nichifor Crainic.

Al Doilea Război Mondial 1939 – 1945.

28 iunie 1940 poporul român a trăit zile de doliu național datorită faptului că România a fost obligată să cedeze din trupul țării Uniunii Sovietice, Basarabia și nordul Bucovinei ¹⁶².

La data de 30 august 1940 România este silită să cedeze aproape jumătate 43.492 kilometri pătrați din teritoriul Transilvaniei în favoarea Ungariei horticiste. Dictatul de la Viena a fost impus de Germania Nazistă și Italia fascistă în timpul celui de al Doilea război mondial. După retragerea armatei române din aceste teritorii, au început prigoana și atrocitățile împotriva populației românești rămasă acolo, astfel intelectualii satelor preoții , învățătorii, profesorii, doctorii, avocații și mulți oameni simpli au fost obligați să aleagă calea pribegiei.

Norii negri ai celui de-al doilea război mondial aveau să vină și deasupra țării noastre România care își schimbă alianțele odată cu sosirea la putere a lui Ion Antonescu ce se aliază cu puterile Axei în octombrie 1940 și intră în război de partea acestora.

¹⁶¹ Buletinul Oficial al Județului Arad, 1940 - 1941.

¹⁶² Revista Biserica și Școala, Nr. 28, Arad 7 iulie 1940, p.1.

Ascultând de chemarea fără ezitare la arme a țării tinerii din Comuna Dud, aveau să devină ostași devotați Țării care prin credință, onoare, curaj, eroism și-au făcut datoria față de Țară, au apărat pământul sfânt al țării sub faldurile tricolorului românesc pe toate câmpurile de luptă ale celui de al doilea război mondial.

Generalul Antonescu spunea destul de clar că dorea să participe la război încă din prima zi. Decizia sa era corectă chiar dacă România nu ar fi intrat în război, sovieticii ar fi atacat teritoriul românesc și mai ales zona petrolieră pentru a-i lovi pe germani . El s-a ocupat de reorganizarea armatei, și a avut ca obiectiv prioritar la momentul potrivit , să refacă integritatea teritorială a țării ¹⁶³.

Noul conflict mondial era un război al motoarelor, tancul și avionul au jucat un rol capital, acesta fiind un război de mișcare rapidă la toate nivelurile sale.

22 iunie 1941 După intrarea României în cel de-al doilea război mondial sub comanda mareșalului Antonescu prin celebrul ordin dat Armatei române: “Ostași, vă ordon treceți Prutul! Zdrobiți vrăjmașii din răsărit și miazănoapte. Reîmpliniți în trupul țării glia străbună a Basarabilor și codrii voievodali ai Bucovinei, ogoarele și plaiurile voastre ” ¹⁶⁴, armata recucerește Basarabia care s-a întors în componența României.

Războiul declanșat la 22 iunie 1941 era, pentru România, un război de legitimă apărare națională, un război impus neamului românesc ¹⁶⁵.

Poporul român își apăra existența fizică și națională . El a luptat pentru ca țara, căminul său să nu fie șterse de pe harta țărilor independente.

Victimele războiului au fost din rândul civililor și militarilor. Luptele sângeroase duse din tranșee, bombardamentele, prizonieratul , au presupus din partea națiunii un efort uman intens. ¹⁶⁶

Anul 1941, a însemnat începutul războiului de eliberare a ținuturilor românești ocupate de U.R.S.S., este un moment de referință în istoria României și în acest război vânătorii de munte și-au adus contribuția lor, drumul lor nu a fost presărat numai cu flori, având parte numai de victorii ci

¹⁶³ General de corp de armată , veteran de război Ion Șuța, Necesitatea istorică, dorința a unei țări întregi, în Revista Dosarele Istoriei, An XI, Nr. 6, București – 2006, p. 47.

¹⁶⁴ George Magherescu, Adevărul despre Mareșalul Antonescu, Volumul II, Editura Păunescu, București – 1991, p. 21.

¹⁶⁵ Gheorghe Buzatu, România cu și fără Antonescu, Editura Moldova, Iași – 1991, p.148.

¹⁶⁶ Ivanof Eduard, Lascu Alexandru, Luptele de pe Crișul Alb, împotriva invaziei fasciste septembrie 1944, în MJA, Ziridava XII, Arad – 1980, p. 373 – 385.

au avut parte uneori și de înfrângeri datorate superiorității numerice și tehnice a adversarului.

Vânătorii de munte din România și-au câștigat în cel de-al Doilea Război Mondial o reputație și o faimă greu de egalat în rândul adversarilor pe toate câmpurile de luptă.

Entuziasmul soldaților români a substituit carențele de înzestrare, a cunoscut în aceste lupte grele din Bucovina și Basarabia, cotele cele mai înalte din timpul războiului.¹⁶⁷

¹⁶⁷ Florin Constantiniu, O istorie sinceră a poporului român, Editura Univers Enciclopedic, București – 1997, p. 400.

Sergentul Popa Ioan din comuna Dud Nr. 149 a participat activ în al doilea război mondial 1941- 1945, la luptele de pe front împotriva rușilor și mai apoi împotriva germanilor până în Munții Tatra Mare și Javorina din Cehoslovacia. Luptător curajos la Aruncătoare de mine de 80-120 mm, de două ori grupa sa de luptă a căzut la datorie pe câmpul de luptă , el rămânând singur în viață. Acesta povestea uneori celor dragi ai săi de acasă despre o zi de război în care a trecut prin multe încercări ale vieții : întruna dintre zile după miezul nopții se auzeau bubuituri de grenade, aruncate de inamic care au spart liniștea nopții. În fața atacului inamic un urlet sălbatic s-a auzit din piepturile luptătorilor noștri vânătorii de munte. Apoi s-au auzit zgomotul puternic al armelor automate , gloanțele trasoare roșii ale noastre și albe verzi ale inamicului au țesut o pânză de foc a morții deasupra luptătorilor. Ai noștri erau avantajați pentru că trăgeau din gropi, adăpostiți în timp ce inamicul ataca din picioare, fiind complet expuși focului nostru distrugător. Pentru câteva minute am ținut pe loc dușmanul, dar nouă ni s-a părut o veșnicie. Am respirat liniștiți prin câteva locuri cadavrele inamicului erau la câțiva metri de armele noastre de foc. A plecat pe front la 5 septembrie 1941, având fiica născută de o zi, pentru a-și face datoria față de țară, cinci ani a fost plecat în război.

Soldatul Sabău Teodor, pleacă pe front în anul 1941, servește cu credință și onoare, patria ca marinar militar pe cea mai modernă navă de război “ N.M.S. Amiral Murgescu”care pune mine pe apă, servind sub

comanda Locotenentului comandor Mărgineanu Ovidiu și a Căpitanului comandor Foca Anton participă activ la cea mai mare operațiune de minare din zona Constanța și din istoria Marinei Regale Române, la escortarea navelor militare românești, germane din Marea Neagră și Marea de Azov.

Prin actul Nr.3962/ 1942 din data de 1 septembrie 1942 este anexat un tabel cu soldații români din comuna Dud concentrați la Regimentul 93 Infanterie:

- 1.Soldatul Tomuța Gherasim.
- 2.Soldatul Oprean Octavian.
- 3.Soldatul Berar Teodor.¹⁶⁸

În actul cu Nr. 1717 / 1942 al Plasei Târnova, Primăria Comunei Dud sunt amintiți soldații de la Dud care sunt deja pe front :

- 1.Șchiop Lazăr ctg. 1935.
- 2.Tomuța Gherasim ctg. 1935.
- 3.Berar Petru ctg. 1933.
- 4.Oprean Octavian ctg. 1935.
- 5.Berar Teodor ctg. 1934.¹⁶⁹

Aceste informații au fost consemnate în scris la data de 6 august 1942 de către notarul Primăriei Comunei Dud Mițariu Mihai.

1942 Armata a 3 a română comandată de generalul Petre Dumitrescu intră în luptă la Cotul Donului unde cade la datorie pe câmpul de luptă alături de alți soldați români un erou din Comuna Dud, soldatul Cârpati Traian .

În anul 1942 armata germano- română a fost înfrântă în neîndurătoarea Stepa Calmucă de către armata roșie rusă. Unul dintre fii Comunei Dud, sergentul Văcean Gherasim, din cadrul Regimentului 93 Infanterie Arad, ajunge să lupte pe front în linia întâi la Stepa Calmucă, vede cu ochii săi și simte personal legile scrise și nescrise ale războiului.

Un alt fiu al Comunei Dud, Sergentul Petcuț Pascu a participat activ pe front între 22.06.1941- 24. 12.1942 și 15.04.1944 - 09.05.1945 cu Regimentul 85 Infanterie, Divizia 1 Infanterie la cucerirea Odesei și a Sevastopolului fiind decorat pentru curaj și eroism pe câmpul de luptă cu decorația” Bărbăție și Credință” cu Spade clasa a 3-a, prin Înaltul decret nr.1038/ 14.04. 1943.

¹⁶⁸ Arhivele Naționale Arad- Serviciul Județean- fond Pretura Plasei Târnova, Dosar Nr. 8/ 1942, p.84.

¹⁶⁹ Idem, p.93.

Bătălia pentru cucerirea Odesei 16 octombrie 1941 a arătat elanul de luptă al armatei române care după lupte crâncene a cucerit acest oraș cu pierderi mari.

La începutul anului 1941 un fiu al Comunei Dud Soldatul Văcean Lazăr care era infanterist pleacă pe frontul de est participă cu curaj și devotament la luptele date cu îndârjire de Armata română pentru cucerirea Tighinei și a Odesei unde pentru curajul dovedit în lupta cu Armata roșie este înaintat în gradul de caporal, comandant de grupă. A participat activ la asaltul și bătălia dată timp de 10 zile de atac continuu asupra Sevastopolului sub ordinele curajosului General al vânătorilor de munte Leonard Mociulski din armata română care de fapt prin tactica și strategia sa reușește să intre primul în Sevastopol și să înfigă tricolorul românesc în mijlocul orașului.

După această mare bătălie Mareșalul Antonescu cu luciditate afirmă cu cea mai mare răspundere : Familia, școala, biserica, autoritatea, administrația, conducerea, totul trebuie revăzut, totul trebuie refăcut. Trupele române revenite de pe front au trecut pe sub Arcul de Triumf, într-o atmosferă de entuziasm, dar mareșalul, care știa adevărul, simțea gustul amar al succesului pe jumătate.

Pe la începutul anului 1941 pleacă pe frontul de est Soldatul Stoia Maxim din Comuna Dud nr. 356 pentru a-și face datoria față de țară împreună cu Soldatul Oprean Arsenie din Dud, servesc cu credință, curaj, eroism și devotament țara pe câmpul de luptă de la Tighina, Odesa, Sevastopol ,Nalcik Soldatul Oprean Arsenie este rănit pe front la o mână și după doi ani se întoarce înapoi acasă.

În anul 1942 unul din fiii Comunei Dud, Oprean Maxim care făcea armata la jandarmerie, a participat activ la luptele crâncene date pentru eliberarea Odesei și Sevastopolului , împotriva Armatei roșii. Se întoarce acasă de pe front în Comuna Dud în anul 1944 în timp ce copilul său avea vârsta de 2 ani și de bucurie la vederea fiului îl ia și îl poartă puțin în ranița care o avea în spate.

Încă din vara anului 1942, mari unități ale “Armatei române au participat la operațiile desfășurate pe câmpul de luptă de armata germană și mai apoi prin operația”Vânătoarea de dropii” desfășurată în perioada 8- 19mai a fost cucerită Peninsula Kerchi”¹⁷⁰. La 28 octombrie 1942 Armata română

¹⁷⁰ Petre Otu, Secvența românească a bătăliei de la Stalingrad, Rev. Historia, An XII, Nr.130, Noiembrie-2012, p.33.

prin operațiunile Diviziei 2 Munte condusă de generalul Ion Dumitrache cucereste Nalcik s-a încheiat ”una dintre cele mai mari victorii române pe Frontul de Est”.¹⁷¹ Prin profesionalismul arătat, dar și prin strategia, forța de luptă Divizia 2 Munte avea să câștige admirația ofițerilor germani și respectul sovieticilor.

Iarna anilor 1941 – 1942 a adus punctul de cotitură în desfășurarea războiului. Deși nepregătită pentru un război atât de mare ca și cel din Est armata română a făcut față onorabil situațiilor dificile de pe front.

Vânătorii de munte au reprezentat pe toată durata Campaniei Armatei române din Est singurele trupe de elită ale infanteriei române.

Generalul Leonard Mociulschi 1889- 1979.

Pentru curajul, vitejia, patriotismul adevărat, devotamentul, perseverența de a-și fi condus personal trupele de vânători de munte români prin ploaia de gloanțe inamice participă la forțarea Nistrului, asaltul Crimeii, pătrunde împreună cu soldații săi primul în Sevastopol 3 iunie 1942 pe front colonelul Leonard Mociulschi a fost înaintat în gradul de general de Brigadă al Diviziei 4 Munte ¹⁷². Bătălia pentru cucerirea Sevastopolului este remarcabilă, în acest sens, două luni de zile armata germană a asediat orașul dar nu a reușit să-l cucerească iar armata română condusă de Generalul Mociulschi care după o săptămână a studiat o zi și o noapte dizpozitivul de luptă inamic și după planurile sale îndelungate reușește să cucerească și să intre primul în oraș înfiingând tricolorul românesc în mijlocul orașului. Era iubit de soldați deoarece se afla alături de ei în toiul luptelor. Din octombrie 1942 până în august 1943 generalul Mociulschi a condus Divizia 3 Munte care a desfășurat aprige bătălii în Peninsula Taman, din Caucazul de Vest, reușind cu prețul unor mari sacrificii să respingă acțiunile sovietice pentru lichidarea capului de pod din Caucaz. Participă activ la eliberarea Țării Crișurilor, Transilvania de Vest, Beiușul și Oradea sunt eliberate în urma luptelor ce au urmat. Continuă lupta împotriva trupelor germane și hortyste, a trecut frontiera în Ungaria participând la eliberarea Debreținului, a Munților Bukk unde trupele inamice au fost nevoite să se retragă din fața perseverentului general român al vânătorilor de munte Leonard Mociulschi. Generalul Mociulschi a iubit poporul român, a iubit libertatea popoarelor, mai mult decât libertatea proprie,

¹⁷¹ Florin Cristescu, Operațiunile Diviziei 2 Munte în Munții Caucaz, Rev. Historia, An XII, Nr. 130, Noiembrie- 2012, p.43.

¹⁷² Colonel (r) Gheorghe Suman și Cristian Negrea, Vânătorii de Munte – Al doilea Război Mondial, în Rev. de Istorie Militară Românească, Tactica și Strategia, Anul I, Nr.1, Septembrie – 2014, p.42.

a sângerat pentru poporul român și ne-a transmis o lecție a demnității și onoarei militare. A iubit țara aceasta așa cum a fost ea și munții pe care i-a apărat cu propria sa viață.

Unul din fii Comunei Dud, Stoia Alexandru, vânător de munte, a servit sub comanda generalului Mociulschi participând și el la luptele crâncene pentru eliberarea Ungariei, Slovaciei și a masivului muntos Javorina.

Alt fiu al Comunei Dud, Soldatul Mani Matei ctg. 1929 din Batalionul 18 Vânători de Munte a participat activ pe front la cucerirea Sevastopolului dând dovadă de devotament, curaj și spirit de sacrificiu pe câmpul de luptă și a fost decorat cu decorația “Scutul Crimeii” la 15 septembrie 1942, dar și cu decorația “Serviciul Credincios cl. III cu Spade” prin Brevetul Nr. 21.000 din 15 decembrie 1942.

Un alt fiu al Comunei Dud, Soldatul Oprean Gheorghe a participat activ în al doilea război mondial la luptele grele duse de către Armata română împotriva Armatei roșii, în Basarabia, dând dovadă de curaj și spirit de sacrificiu pe câmpul de luptă, la Țiganca este grav rănit în mâna stângă, după câtva timp se întoarce de pe front acasă.

În anul 1942 soldatul Berar Petru din Regimentul 93 Infanterie, a participat la luptele grele date de Armata română pentru eliberarea Odesei și Sevastopolului, fiind decorat pentru curaj și spirit de sacrificiu pe câmpul de luptă.

Numărul de familii îndreptățite a primi ajutoare de concentrare și mobilizare pe lunile iulie, august, septembrie 1943 din comuna Dud este de 58 familii cu un număr de 122 de membrii, au primit suma de 54.062 lei¹⁷³.

În luptele grele duse de către Armata română împotriva Armatei roșii, soldatul Sida Gheorghe din Comuna Dud, din Regimentul 1 Artilerie Timișoara ajunge în 1943 până aproape de Stalingrad.

21 februarie 1943 a fost sărbătorită în toată țara Ziua ostașului român.¹⁷⁴

Numărul ajutoarelor de concentrare și mobilizare pe luna Mai 1943, din Comuna Dud este de 70 de familii cu un număr de 149 de persoane, care au primit ajutor financiar în valoare de 61.704 lei¹⁷⁵.

¹⁷³ Arhivele Naționale Arad- Serviciul Județean- fond Pretura Plasei Târnova, Dosar Nr.9/ 1943, p.688.

¹⁷⁴ Arhiva Parohiei Ortodoxe Dud, Registrul actelor intrate în anul 1943, p.1.

¹⁷⁵ Arhivele Naționale Arad – Serviciul Județean – fond Pretura Plășii Târnova, Dosar 1287 / 1943, p.731.

În anul 1943 a existat în Comuna Dud , Asociația de pășunat care purta numele de “Izbânda “- Dud, care avea o administrație ordonată și o exploatare economică pe suprafața totală de 667 Jugăre , 1456 de stâneni ¹⁷⁶.

Membrii Comitetului de conducere ai Asociației de pășunat au fost:

1. Lazăr Stoia – Președinte .
2. Coloman Fodor - casier .
3. Maniu Gherasim - secretar.
4. Berar Dionisie - administrator.
5. Berar Onuț - administrator.

Privitor la situația colectei pentru Palatul Invalizilor, Comuna Dud se regăsește în acest tabel că a contribuit la Palatul Invalizilor până la data de 20 iulie 1943 cu suma de 13.000 lei¹⁷⁷

21 februarie 1944 Premilitarii din Comuna Dud au început să facă șanțurile adăpost în caz de bombardament.¹⁷⁸

În luna aprilie 1944 Mareșalul Antonescu declara în fața comandanților de unități ale armatei române : “Noi nu avem pământ de cedat, noi nu avem unde merge. Ne vom bate aici și de vom fi învinși, eu voi rămâne singur chiar până la sfârșit “ ¹⁷⁹.

Prin actul de la 23 august 1944, a avut loc arestarea la Palatul regal din București a Mareșalului Ion Antonescu¹⁸⁰ și a principalilor lui colaboratori¹⁸¹ la ordinul regelui Mihai, acesta fiind cel mai controversat act din întreaga acțiune a războiului. Unii l-au considerat ca un act de salvare națională, mai ales cei ce au participat la el. Alții l-au denumit „capitulare”, lovitură de palat, lovitură de stat, întoarcerea armelor, sau „ieșire din război”.¹⁸² Criticii acestui act, pe care unii îl califică ca înaltă trădare, alții o gravă eroare politică, susțin ideea că “România nu trebuia să capituleze înainte de a fi semnat un armistițiu”.¹⁸³ Această capitulare necondiționată a fost pentru

¹⁷⁶ Arhivele Parohiei Ortodoxe Dud, Acte intrate pe anul 1943, p. 9.

¹⁷⁷ Arhivele Naționale Arad- Serviciul Județean – fond Pretura Plasei Târnova, Dosar 1287/ 1943, p.869.

¹⁷⁸ Arhiva Parohiei Ortodoxe Dud, Registrul actelor intrate în anul 1944, p.12.

¹⁷⁹ George Magherescu, Adevărul despre Mareșalul Antonescu, Volumul III, Editura Păunescu, București – 1991, p. 77.

¹⁸⁰ Ciprian Stoleru, 23 August 1944 Răzbuirea timpului pierdut, în Rev. Historia, An XIV, Nr. 151, August – 2014, p. 12.

¹⁸¹ Florin Constantiniu, Op. cit. , p. 438.

¹⁸² Dr.Mihail E. Ionescu , Un eveniment necesar , oportun și național, în Rev. Magazin istoric, Anul XXXVIII, Nr. 8, August – 2004, p. 6.

¹⁸³ Nicolae Baci, Agonia României 1944 – 1948 , Dosarele secrete acuză, Editura Saeculum, București – 1997, p. 93.

România un dezastru național. Actul de la 23 august 1944 a schimbat cursul României. Prin acest act s-a încercat protejarea militarilor români de eventuale sacrificii inutile.¹⁸⁴

Pe direcția Pâncota – Târnova – Șilindia – Buteni, acționa în apărare Detașamentul de Sud al Armatei române, comandat de locotenent – colonelul Mertic, care a primit ordin, prin maiorul Ciolpan, de a se așeza pe poziția Șilindia – Tauț pe care trebuia să o păstreze cu orice preț pentru a asigura contraofensiva trupelor ruso- române aflate în sus pe valea Crișului Alb¹⁸⁵. Noaptea dinspre 17 / 18 septembrie 1944, pentru întărirea acestui dispozitiv de luptă s-a ordonat retragerea Batalionului I Regimentul 85 Infanterie și Companiei de armament greu spre Comuna Dud pentru a ocupa un dispozitiv de apărare¹⁸⁶ spre satele Șilindia – Drauț – Tauț – Agriș – Arăneag.

În luna septembrie 1944 norii negri ai celui de al doilea război mondial se abat peste Comuna Dud unde populația s-a refugiat din calea războiului cu căruțele copii, femeile și bătrânii au luat cu ei alimente pâine, făină, clisă, ceapă, pui, găini, haine, pături și s-au dus pe valea Dudului în sus așezându-se aici în pădure, locuind aici pentru două săptămâni. S-a dormit aici în căruță cu coviltir. Între timp în data de 19 – 20 septembrie 1944 o coloană militară românească a trecut de pe valea Mureșului respectiv de pe valea Cladovei spre Agrișul Mare, Drauț, Dud. Această zonă era locul de concentrare pentru unitățile din Divizia 1 Cavalerie- Instrucție condusă de Colonelul Alexandru Pleșoianu comandantul Diviziei și cu Maiorul Dăscălescu șeful de Stat major care luptaseră în Banat¹⁸⁷. Aici “s-au adunat și unități din Regimentul 11 Călărași care au trecut apoi dealurile spre Dud, Arăneag ,Agrișul Mare. Coborând dealurile prin păduri puțin mai în josul dealurilor armata română a fost atacată cu focuri de arme de către soldații armatei hortyste, fiind răniți grav câțiva soldați români, deasemenea șase avioane Stukas germane au mitraliat și au bombardat coloana armatei române de aprovizionare pe care a făcut-o praf. Una dintre bombele de aviație a căzut în marginea satului Dud dinspre Drauț, aproape de podul care ducea spre

¹⁸⁴ Florin Șperlea , Armata Română de la alianța cu naziștii la frăția cu sovieticii, Rev. Historia, Anul XIV, Nr.153, Octombrie – 2014, p. 47.

¹⁸⁵ Ioan Valeriu Tuleu, Război pe Mureș și Crișul Alb, Editura Mirador, Arad – 2014, p. 154.

¹⁸⁶ Cu viața zid la trecători – septembrie 1944 în Valea Crișului Alb, Editura Militară, București – 1986, p.54.

¹⁸⁷ Ioan Valeriu Tuleu, Războiul Trăit , Arădenii pe fronturile războiului mondial ,Editura “ Viața arădeană”, Arad- 2012, p.164.

Drauț, dar nu a explodat a făcut o groapă mare unde a căzut și pe care mai târziu localnicii au dezamorsat-o, iar altele au explodat pe drumul dintre Dud și Drauț făcând victime, pe drum se aflau numai cai și oameni morți”¹⁸⁸. Aici în acest atac aerian au fost răniți mortal locotenentul Anghel Osiacu din Regimentul 85 Infanterie, compania armament greu și soldatul Gheorghe Boboescu¹⁸⁹ în hotarul Comunei Drauț înspre Dud .

Armata română a stat în luna septembrie 1944 câteva zile în Comuna Dud , bucătăria sa a fost instalată în satul Dud la nr.302 în curtea familiei Preda Gheorghe. Fiecare locuitor al comunei Dud avea în grădină săpat un tranșeu pe care l-au folosit atunci când se alarma satul Dud că pe cer au apărut avioanele inamice germane. Lumea satului era speriată din cauza războiului.

În momentul în care în Comuna Dud a pătruns Armata Roșie prin mijlocul comunei rușii au spart lacătul și au intrat în pivniță la Terek văzând butoaiele de vin au băut vin pe săturate dar la un moment dat a apărut o rusoaică cu gradul de căpitan care i-a certat și le-a dat ordin să plece urgent din pivniță. Tot acum în această zi pe drumul principal al Comunei Dud pe care se află biserica ortodoxă și pe primul drum din partea dreaptă au fost mitraliate de avioanele Armatei germane . Atunci au murit pe drumul dintre Dud și Drauț 23 de cai. După aceasta soldații ruși au spart lacătele de la găbănașul lui Terek din Comuna Dud de unde au luat ovăz cu păturile pentru caii lor.

Datorită faptului că armatele germano - maghiare au intrat în ofensivă în Transilvania, ele au încercat să ocupe prin crâncene bătălii cu armata română zona. Dar lor li s-au opus cu îndârjire ostașii armatei române care au luptat eroic,cu dăruire pentru a apăra pământul strămoșesc al țării. În acest scop a fost creată gruparea operativă a armatei române “Crișul” comandată de Generalul Leonard Mociulski, având în componență Divizia 3 Munte, care apăra zona Crișului Negru și Divizia 1 Infanterie Instrucție care aveau misiunea să interzică pătrunderea pe valea Crișului Alb. Astfel, în luptele date pentru cucerirea Ineului¹⁹⁰ de către armata maghiară la 15

¹⁸⁸ Ziarul Măsura, Nr.92 din 2-8 iunie 2010, p.3.

¹⁸⁹ Soldatul Boboescu Gheorghe, din Regimentul 85 Infanterie, a murit, căzut la datorie pe data de 19 septembrie 1944 în locul numit sub coastă, la 14 km vest de Biserica Ortodoxă română din Drauț și este înmormântat în curtea bisericii ortodoxe Drauț.

¹⁹⁰ Veteranii pe drumul onoarei și jertfei – Avânt peste Carpați, Editura Vasile Cârlova , București – 1994, p.185.

septembrie 1944 care lupta cu armata română a căzut la datorie pe câmpul de luptă la ieșirea din Colonia Ineu, caporalul Șchiop Lazăr, comandant de grupă din Regimentul 85 Infanterie¹⁹¹ care cu mitraliera de companie a tras până la ultimul cartuș și a ucis câțiva soldați horthyști deoarece ceilalți camarazi ai săi s-au retras la timp , iar el după ce a fost încercuit a fost ucis cu baioneta de soldații horthyști, el fiind singurul erou înmormântat în satul natal Dud. De la Ineu trupul eroului mort pe câmpul de luptă Șchiop Lazăr a fost transportat în satul natal Dud cu căruța de către Petcuț Matei (Mateiu Treschii)¹⁹² .

Participând la slujba de înmormântare a eroului Șchiop Lazăr un bătrân al satului mărturisea că în timpul în care preotul Mircea Albu slujea slujba înmormântării în curtea casei a intrat un ofițer al armatei române care a anunțat că în curând pe deasupra satului va trece aviația inamică și oamenii să se adăpostescă, serviciul divin s-a intrerupt pentru câțva timp scurt până ce au trecut avioanele germane după care s-a continuat slujba eroul a fost condus pe ultimul drum de către soția sa și cele două fete mici, oamenii satului Dud care cu toții plângeau.

Un alt fiu al Comunei Dud, este Soldatul Stoia Onuț care în 1944 ajunge cu Regimentul 85 Infanterie din Ineu să lupte pe front la Podul Iloaiei în Moldova. Acesta spunea că acolo s-au dus lupte grele, luptele erau în toi, artileria trăgea ziua și noaptea, apoi ne-a prins acolo armistițiul, nu ne mai luptam cu rușii, se întorseseră armele acum se lupta împotriva germanilor. În cele din urmă Regimentul 85 Infanterie s-a retras de pe pozițiile de luptă în mers pe jos, marș forțat de la Mănăstirea- Mărășești- Întorsătura Buzăului s-a trecut Buzăul prin apă, apoi s-a ieșit prin munți la Sinaia și de aici au luat trenul până la Arad ¹⁹³.

Alt fiu al Comunei Dud, soldatul Mureșan Pascu al Armatei române a luptat pe front în cel de al doilea război mondial 1944 la Ungheni- Iași alături de germani împotriva Armatei roșii ruse, din 700 de soldați români au rămas 7, și apoi după întoarcerea armelor împotriva Germaniei a participat activ la luptele grele duse de către Armata română pentru cucerirea Budapestei, ajungând până la Brno în Cehoslovacia.¹⁹⁴

¹⁹¹ Colonel Petre Ilie, Colonel dr. Al. Gheorghe Savu, Documente privind Istoria Militară a poporului român, august 1944, Volumul III, Editura Militară, București - 1978, p. 128 – 232.

¹⁹² Informație culeasă de la Stoia Maxim, Sat Dud nr. 328, Județul Arad .

¹⁹³ Informație culeasă de la veteranul de război Stoia Onuț, Sat Dud nr. 333, Județul Arad.

¹⁹⁴ Informație culeasă de la Inginer Vlaciș Iosif, Cartierul Grădiște, Orașul Arad.

În primăvara anului 1942 - 1944 la mobilizarea generală pleacă pe front soldatul Topor Matei din Comuna Dud nr. 197, care este luat prizonier de război în Rusia și moare în urma unor fapte de război într-un lagăr din Siberia la data de 15 martie 1945.

Un alt fiu al Comunei Dud, caporalul Sida Gherasim participă activ din anul 1943 – 1944 pe front în cadrul Divizionului 61 Artilerie Grea, branduri al Armatei române care pleacă pe front din zona Miniș – Covăsânț în Ungaria participând la luptele grele duse pentru eliberarea Budapestei, ajunge până în Polonia unde a mâncat cartofi din jireadă, acoperiți cu paie și pământ. Pentru curajul și devotamentul de care a dat dovadă pe câmpul de luptă a fost decorat de Armata română cu decorația “ Bărbăție și Credință “. S-a întors înapoi acasă de pe front în anul 1945. Așa după cum spunea încă când era în viață a cunoscut din plin greutățile vremii, a văzut cu ochii săi și a simțit toate legile scrise și nescrise ale războiului .

Alt erou al Comunei Dud a fost soldatul Bâșca Iosif plecat pe front în anul 1942 care își face datoria față de țară luptând cu curaj și devotament , a căzut la datorie pe câmpul de luptă în asaltul Munților Tatra din Cehoslovacia la data de 15 februarie 1945.

Toate aceste fapte de arme, curaj și devotament ne arată nouă celor de astăzi că înaintașii noștri au fost ostași de nădejde ai țării, care au îndeplinit la timp toate ordinele primite uneori chiar cu prețul vieții .

Prin actul Nr.2 din data de 12 martie 1945 notarul Mițariu Mihai al Primăriei Comunei Dud, raporta Pretorului de la Târnova privitor la ordinul Nr.521 din 10 III 1945, că locuitorului Petcuț Gheorghe din Comuna Dud Nr.114, în data de 12 octombrie 1944 i s-a luat un cal de către cavaleria armatei sovietice la aeroportul din Târnova, cu ocazia lucrărilor de amenajare, fără ca locuitorul să primească vreun act¹⁹⁵.

Conform actului Primăriei Comunei Dud cu Nr.283/ din data de 14 VI 1945, se aduce la cunoștință Pretorului din Târnova, faptul că în Comuna Dud, trupele germane și maghiare au schimbat în cursul anului 1944 vite la locuitorii din Dud, acest lucru fiind consemnat în actele de cancelarie ale Primăriei Comunei Dud, de către notarul comunal Mițariu Mihai¹⁹⁶.

¹⁹⁵ Arhivele Naționale Arad- Serviciul Județean, fond Pretura Plasei Târnova, Dosar Nr.7 / 1945, Vol.I, p.141.

¹⁹⁶ Idem, p.127.

ASALTUL SEVASTOPOLULUI, 1942

Șchiop Lazăr împreună cu camarazii săi.

Potrivit actului Primăriei Comunei Dud cu Nr.437/ din 17 martie 1944, în care sunt amintiți titularii Invalizi, Orfani, Văduve de Război din Comuna Dud :

- 1.Stoia Ana * văduvă Nr. titlu pensie 2644/ 1942.
- 2.Oprean Arsenie *invalid Nr. titlu pensie 8444/ 1942.
- 3.Petcuț Onuț *invalid Nr. titlu pensie 465/ 1942.
- 4.Oprean Gheorghe *invalid Nr. titlu pensie 24482.
- 5.Drăucean Teodor *invalid Nr. titlu pensie 5680/ 1942.
- 6.Cârpaci Elisabeta *văduvă Nr. titlu pensie 1329/ 1942.
- 7.Oprean O. Onuț *invalid Nr. titlu pensie 14199/ 1942.
- 8.Stoia Onița *văduvă Nr. titlu pensie 48444/ 1943.
- 9.Berar Florița *văduvă
- 10.Preda Saveta *văduvă Nr. titlu pensie 80775/
- 11.Necșa Iosif *tata Nr. titlu pensie 86352/
- 12.Moț Ileana *văduvă Nr. titlu pensie 58647/ 1943.

13. Berar Onu *invalid Nr. titlu pensie 19986/ 1943.

14. Stoia Florița *văduvă Nr. titlu pensie 88580/ .

Din documentele Primăriei Comunei Dud aflăm că la data de 5 februarie 1945 încă se mai aflau pe front ostași români din Comuna Dud,¹⁹⁷ care luptau cu curaj , spirit de sacrificiu și devotament pe câmpul de luptă pentru Credință , Neam și Țară.

Războiul a presupus din partea națiunii mari sacrificii în muncă și bani care au fost suportate de populația sărăcită de efortul general de război, trebuind să suporte ocupația străină și depăgubirile impuse de puterea învingătoare , Rusia Sovietică. Eliberarea de către Armata Roșie ne-a costat mult populația civilă s-a văzut supusă la tot felul de rechiziții, furturi, făptuindu-se chiar crime multe rămase nepedepsite . Din zona Comunei Târnova au fost rechiziționate, în martie 1945 , de către ostașii sovieticii : 50 de cai , 6 vite , 24 de porci, 418 oi, 14.000 kg. furaje, 10 căruțe, 177 de păsări, 16.000 kg. alimente.

Plasa Târnova împreună cu toate Comunele și satele din jur au predat trupelor sovietice în total 30 de vagoane de grâu, 25 vagoane de grăunțe, 2 vagoane fasole, 70 vagoane de cartofi, 8 vagoane ceapă, 4 vagoane de slănină. Din toate aceste informații se poate observa destul de clar că întreaga zonă a fost supusă unor mari eforturi de război .

Conform acestor documente de cancelarie se poate vedea destul de clar că pe front în al doilea război mondial au participat activ la luptele duse în linia întâi oameni din toate categoriile sociale , care au luptat cu eroism și devotament pentru Țară și Neam.

Aceștia au fost :

Nr. crt.	Nume, Prenume	Nr. casei	Starea materială
1.	Topor Matei	52	rea
2.	Mihăieș Gheorghe	65	rea
3.	Petcuț Matei	99	mijlocie
4.	Bâșca Roman	169	mijlocie
5.	Moț Gheorghe	16	f. bună
6.	Petcuț Onuț	258	rea
7.	Topor Matei	136	mijlocie

¹⁹⁷ Arhivele Naționale Arad- Serviciul Județean, fond Pretura Plasei Târnova, Dosar 8/ 1945, Vol.II, p.1163.

8.	Necşa Iosif	176	bună
9.	Sida Gheorghe	290	f. rea
10.	Petcuţ Matei	196	rea
11.	Petcuţ Maxim	192	f. bună
12.	Petcuţ Onuţ	144	f. rea
13.	Diuchiş Matei	109	mijlocie
14.	Duma Andrei	72	rea
15.	Stoia Alexandru	93	rea
16.	Martin Ispas	255	mijlocie
17.	Stoia Lazăr	76	bună
18.	Necşa Ioan	144	mijlocie
19.	Stoia Ilie	79	mijlocie
20.	Mureşan Onuţ	113	f. bună
21.	Tomuţa Ioan	155	mijlocie
22.	Crişan Gherasim	210	mijlocie
23.	Bâşca Onuţ	117	mijlocie
24.	Sida Teodor	12	f. rea

În anul 1944 primar al Comunei Dud a fost Petcuţ Teodor, preot al bisericii ortodoxe Pr.Albu Mircea, Drăucean Teodor învăţător din anul 1941,Cociuba Florea perceptor, iar Pavel Ilarie – învăţător Director la Şcoala din Dud.

Tabel despre orfanii de război¹⁹⁸ din Comuna Dud în al doilea război mondial 1940- 1945.

Nr. crt.	Nume, Prenume	Nr. casei	Orfan
1.	Cârpaci Ioan		Orfan de tată.
2.	Cârpaci Lena		Orfan de tată.
3.	Berar Ana	22	Orfan de tată.
4.	Preda Iosif	128	Orfan de tată.
5.	Moţ Lena	109	Orfan de tată.
6.	Moţ Roman	109	Orfan de tată.
7.	Moţ Cornel	109	Orfan de tată.

¹⁹⁸ Arhivele Naţionale Arad- Serviciul Judeţean , fond Pretura Plasei Târnova, Dosar Nr.8/ 1945, vol. II, p.1172.

8.	Stoia Sânziana	178	Orfan de tată.
9.	Popa Gheorghe	174	Orfan de ambii părinți.
10.	Costea Lazăr	195	Orfan de tată.
11.	Șchiop Ileana	39	Orfan de tată.
12.	Șchiop Lena	39	Orfan de tată.
13.	Preda Gheorghe Teodor	174	Orfan de tată.
14.	Sida Teodor Lazăr	24	Orfan de tată.
15.	Sida Ilie	24	Orfan de tată.
16.	Popa Onuț	28	Orfan de tată.
17.	Topor Ileana	104	Orfan de tată.
18.	Petcuț Ana	198	Orfan de tată.

Din aceste două tabele se poate vedea destul de clar starea în care poporul român se afla în cel de al doilea război mondial 1940 – 1945 când oamenii acestui pământ românesc râvnit de către mulți, unii și-au pus viața lor ca chezășie pentru semenii lor , alții au apărut chiar cu prețul vieții lor hotarele firești ale țării.

Tabel despre văduvele de război, din Comuna Dud în al doilea război mondial 1940 – 1945.

Nr. crt.	Nume, prenume	Număr de casă
1.	Stoia Ana	140
2.	Cârpaci Elisabeta	-
3.	Stoia Oniță	15
4.	Berar Floriță	22
5.	Preda Saveta	128
6.	Moț Ileana	109
7.	Stoia Floare	178
8.	Stoia Sofie	15
9.	Costea Ana	195
10.	Șchiop Floriță	39
11.	Preda Ileana	171
12.	Sida Lena	24
13.	Petcuț Oniță	198

La 1 februarie 1944 primar al comunei Dud era Petcuț Teodor.

Din actele de cancelarie ale Primăriei comunei Dud putem afla că statul român a purtat o grijă deosebită față de cei care au luptat pe front în al doilea război mondial pentru țară și neam dar și de familiile acestora.

Așa se poate vedea cum unor familii ale văduvelor de război, de diferite vârste lipsite de mijloace li s-au acordat burse de familie.

Populația din zonă , creștinii au sprijinit armata română în lupta dreaptă de apărare a țării și a neamului românesc .

Datorită războiului mulți copii din comuna Dud au rămas orfani de părinți care au murit pe front apărând cu prețul vieții lor pământul sfânt al țării noastre.

Aceștia sunt următorii :

Nr. crt.	Numele și prenumele	Vârsta	Suma plătită
1.	Cârpaci Ioan	16 ani	500 lei
2.	Cârpaci Lena	12 ani	500 lei
3.	Moț Lena	7 ani	600 lei
4.	Moț Roman	5 ani	600 lei
5.	Moț Corneliu	18 luni	800 lei
6.	Preda Lena	6 ani	600 lei
7.	Preda Iosa	2 ani	800 lei
8.	Berar Florița	6 ani	600 lei
9.	Stoia Sânziana	4 ani	800 lei

Armata română a reușit să înscrie în al doilea război mondial o pagină de glorie nepieritoare cu litere de aur în istoria țării. Așa a fost războiul din anul 1944 . Întotdeauna poporul nostru românesc a fost greu încercat în istorie pentru că s-a aflat înaintea tuturor încercărilor și vicisitudinilor vremii, dar el a răzbit prin toate furtunile și încercările .

Ostașii țării au fost întotdeauna la datorie , alături de steagul care era patria , ei au îmbrățișat brazdele pământului sfânt al țării și stâncile, au căzut la datorie, nesupuși luptând fără preget .

Patria este locul unde ne-am născut și am crescut, cel dintâi cuvânt al omului, casa srămoșilor și a părinților noștri, câmpul pe care l-am văzut prima oară, soarele cel dulce arzător , cerul sub care am trăit primele clipe ale vieții.

Eroii au fost întotdeauna și vor fi acasă în preajma marilor catedrale și schituri unde călugării sărmani în graiul lor, dar de o mare bogăție spirituală care îi fericește , ei sunt acasă pretutindeni în spațiul viețuirii neamului său .

Ei niciodată nu au cerut ceva pentru ei ci pentru țară . Prin flacăra luminoasă a credinței lor, ca un foc pur, o flăcără veșnică eroii ne rostim crezul către toți vitejii și jertfiți pentru care a dăinuit țara.

Din toate aceste fapte de curaj, eroism și spirit de sacrificiu dovedit pe toate câmpurile de luptă ale celui de-al doilea război mondial am înțeles că întotdeauna armata română trebuie să fie brațul puternic al neamului românesc, brațul menit să-i apere viața și hotarele firești.

Sfârșitul celui de-al doilea război mondial la 9 mai 1945 a împărțit Europa în două sfere de influență. Regimul democratic din România, ocupată încă din 1944 de trupele sovietice, nu a avut nici o șansă. Războiul împotriva nazismului a coincis pentru România cu începutul unui alt război, cel dus cu sprijinul URSS pentru comunizarea totală a țării. Partidele democratice au fost atacate, ultima reductă Monarhia a căzut la 30 decembrie 1947 prin abdicarea forțată a regelui Mihai, iar la 3 ianuarie 1948 părăsește țara și se stabilește în Elveția și a fost instituită Republica Populară Română.

4.6 AGRICULTURA

Până în anul 1887 pământul era lucrat după obiceiul vechi din bătrâni se lăsa o bucată ne arată care se numea ogor dar care de fapt era un pământ pârlog, pentru că puțini oameni lucrau pământul pe care îl arau de mai multe ori.

În vechime pământul se ara cu un plug de lemn care în afară de fierul tăietor avea toate părțile făcute din lemn . Arătura se făcea pe deasupra , iar grăpatul se făcea cu loitra de la car sau cu grapa făcută din spini.

Grâul și secara dar și ovăzul se tăiau cu secera. Călcatul bucatelor se făcea cu îmblătiile sau cu boii.

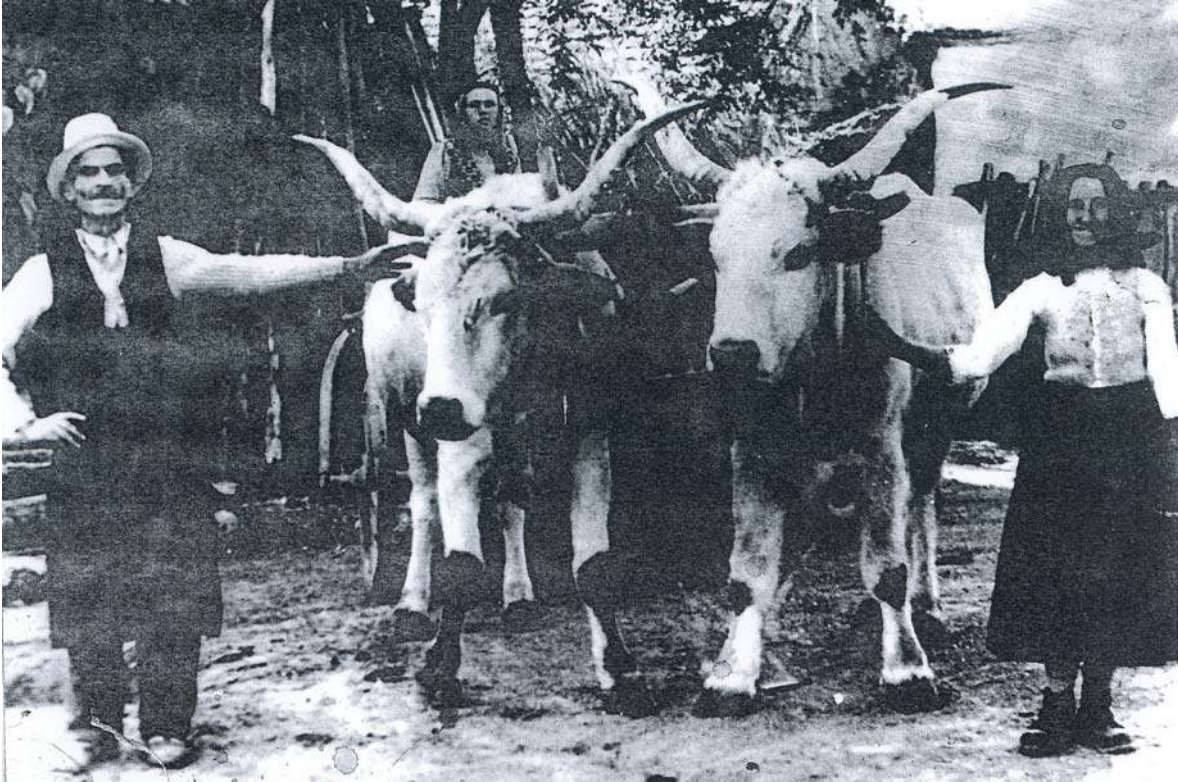
Călcareea cu boii se făcea în felul următor, se puneă în mijlocul ariei un stâlp de care erau legați boii cu un pălămar lung și erau învârtiți în arie roata după stâlp până se înfășura tot pălămarul și ajungeau la stâlp. După aceasta erau întorși înapoi și umblau pe unde au venit până se desfășura pălămarul și tot la fel de mai multe ori până ce era grâul bine călcat.

La recoltatul grâului oamenii satului Dud se ajutau între ei făceau clacă mai întâi tăiau grâul cu coasa și îl făceau snop, după care îl așezau în cruci apoi îl duceau la batoză. În locul unde se așeza batoza se curăța pământul de verdeață, după care se făcea stogul de grâu iar pe mijloc intra batoza. Un om se urca pe stog iar altul la batoză și alt om la umplutul sacilor, alții adunau pleava , sacii de grâu adunați în holdă erau transportați cu căruța la proprietar acasă.

Batoza era trasă de 4- 6 boi printre rândurile de stoguri și funcționa cu ajutorul unui cazan pe lemne, până se încălzea bine, iar după aceea se folosea drept combustibil paie și pleavă . Paiele și pleava care rămâneau se duceau acasă și erau făcute jireadă din care se lua iarna și se dădea vitelor drept hrană și pentru așternut. La terminatul lucrului femeile care au rămas acasă așezau masa și toți care au participat la recoltatul grâului erau așezați la masă ca să mănânce o friptură foarte bună și plăcintă încinsă să bea răcie și vin într-un cuvânt erau omeniți. În cealaltă zi următoare se mergea la lucru, clacă la holdă la alt vecin.

Toamna era anotimpul tradițional al culesului.

Porumbul era cules manual și transportat acasă cu carul tras de boi sau de cai. Acasă era depozitat în cotărți pentru o mai bună aerisire. După ce era cules porumbul se trecea la tăiatul tuleilor, care erau legați în snopi. Snopul era făcut din cât luau în brațe, legat cu șovar sau sârmă metalică. Tăiatul se făcea cu secera. Tuleii erau folosiți la hrănirea vitelor, frunzele lor, iar bătul era folosit pentru a încălzi cuptorul de pâine.

La 4 km de satul actual Dud oamenii din sat aveau pe Valea Milevei și în Suvel sălașuri unde creșteau animale vaci, boi și viței. Sălașul avea un grajd pentru animale și o cameră de locuit. În fața grajdului era un ocol lung de 25 de metri care era împrejmuit cu gard unde animalele dormeau noaptea. Oamenii din sat care aveau animale multe locuiau aici la aceste sălașuri tot timpul anului. Gunoiul de grajd natural era dus cu căruța și aruncat în pământul arabil pe care omul îl avea și în vii sau în pământul unde se puneau zarzavaturile, cartofii, cânepa .

Primul sălaș de pe Valea Milevei a fost a lui Martin Florea (Pucaciu), al doilea sălaș a fost al lui Țurlea Pascu, al treilea sălaș a aparținut

lui Petcuț Maxim (Jidovu), iar al patrulea sălaș a fost lui Petcuț Ilie (Lilișu) și al cincilea sălaș a aparținut lui Stoia Gherasim .

1947 S-au instalat comuniștii în toate funcțiile cheie, în toate sectoarele de activitate ale societății românești.

30 decembrie 1947 vine la putere regimul democratic condus de Dr.Petru Groza. Votările sau făcut la Drauț, comuniștii au câștigat alegerile după care au luat pământul de la oameni dar oamenii și-au dus bucatele acasă.

În anul 1949 este înființată în satul Dud uscătoria de fructe de către domnul Alexandru Sărățeanu ,unde se uscau prune, mere și pere care erau tăiate și uscate. Tot aici se colectau și fructele de pădure mure, fiindcă aici exista un centru de pulpare a fructelor care erau puse în butoaie unde se punea bioxid pe ele după care erau trimise cu trenul la Oradea iar de aici plecau la export. Domnul Alexandru Sărățeanu a fost un om harnic și inteligent, a scris romanul intitulat “Un petec de Asia în Europa “.

Pentru prima dată au loc întovărășirile pomicole în Valea Depeșului unde au fost plantați pomi fructiferi. Primul înscris a fost un țăran simplu Oprean Octavian din Comuna Dud Nr.285, al doilea Berar Arsenie Nr.248

1950 Întovărășirile s-au întins și asupra terenurilor din Fânaț, cam aproximativ 100 Ha unde s-a cultivat grâu și porumb.

În satul Dud au suferit din cauza întovărășirilor Handra Arsenie (Dihora) și soția sa Handra Floare. Domnul Handra Arsenie este chemat la Căminul cultural pentru a-l convinge să intre în întovărășire, acesta refuză acest lucru în fața activiștilor de partid este bătut și închis în grajd cu animalele iar soția sa Handra Floare este închisă și ea în grajd cu țapii de prăsilă. După toate acestea Handra Arsenie este căutat de activiștii de partid acasă dar nu este găsit deoarece el între timp se ascunde în grămada de gunoi de grajd din grădină¹⁹⁹.

1952- 1953 Drăucian Nicolae din satul Dud de meserie covaci, suferă este prigonit și închis politic, fost secretar de partid din cauza faptului că nu la denunțat autorităților comuniste ale vremii pe Necșa Neța de la Nr. 94, îl anunța pe acesta când venea duba neagră în sat a fost arestat și dus la muncă silnică la Canal.

Tomuța Ilarie de la Nr.427 A a fost închis politic la Oradea datorită faptului că a cântat Cobori Doamne pe pământ să vezi Stalin ce a făcut

¹⁹⁹ Informație culeasă de la domnul Oprean Iosif din satul Dud nr.80, județul Arad .

mergând după roabă la rotăria satului Dud lângă conacul boieresc a lui Kiraly Dezideriu²⁰⁰.

Sida Nicolae din satul Dud Nr. 363 a fost închis din cauza faptului că avea mult pământ și a refuzat să intre în întovărășire .

1953 – 1954 oamenii din satul Dud erau duși seara la Primăria din Târnova ca să spună cât au lucrat în ziua respectivă, adică cât au arat, semănat îi țineau pe oameni aici până noaptea târziu.

1961- 1962 are loc Colectivizarea satului Dud. Mai întâi a existat în satul Dud Gospodărie Agricolă Colectivă sau întovărășire. Înainte de intrarea în CAP oamenii din sat au fost duși la Căminul cultural Dud unde s-a încercat lămurirea lor de a intra în CAP²⁰¹. La început oamenii nu au fost de acord să intre în CAP a existat o opoziție față de sistemul comunist. Domnul Mureșan Gheorghe și Ileana a refuzat categoric să intre în CAP de la Dud și le-au dat pământ la Bogdan în marginea pădurii. De la oamenii din sat comuniștii au luat caii, boii și atelajele agricole plugul, grapa, semănătoarea, batozele respectiv de la Petcuț Gheorghe Nr. 136 Ghengheș, Mureșan Onuț (Ciuturița), Oprean Arsenie (Diga), Stoia Lazăr Nr. 142. Pământul agricol a fost luat de la oameni.

CAP din satul Dud a fost înființat la data de 1 mai 1962. Echipe ale conducerii și cu un activist de partid au umblat prin sat pentru a convinge oamenii să se înscrie în CAP, dar timp de zece zile oamenii s-au opus. Prima formă de organizare s-a ales conducerea în frunte cu președintele în primii doi ani 1962- 1964 a fost președinte Berar Iovan din satul Dud Nr. 163. La început domnul Stoia Ioan a fost ales brigadier la zootehnie, animale și șase luni a făcut pregătire în domeniu la Șimleul Silvaniei.

Din toamna anului 1964 - 1975 domnul Stoia Ioan este numit președintele CAP 8 Mai din satul Dud. A fost al 22 CAP pe raionul Ineu.

CAP 8 Mai din satul Dud a construit 4 grajduri :

- 1) trei grajduri pentru bovine , construite între 1964- 1968.
- 2) unul pentru cabaline.
- 3) o puieștiță pentru 1500 de păsări.

²⁰⁰ Informație culeasă de la domnul Oprean Maxim din satul Dud nr. 427 A, județul Arad.

²⁰¹ CAP- Cooperativă Agricolă de Producție, unitate economică socialistă autonomă, realizată prin asocierea țărănimii, bazată pe proprietatea cooperatistă asupra mijloacelor de producție și a producției.

4) un saivan pentru 1200 de capete ovine, saivanul a fost construit din cărămidă cu stâlpi, acoperit cu țiglă fiind unul dintre cele mai moderne saivane de pe raza Comunei Târnova.

SMT din satul Dud a fost înființat în anul 1963 la fântâna dinspre Tauț la ieșirea din satul Dud unde a funcționat câțiva ani.

Construcția actuală a SMT din satul Dud a fost făcută din cărămidă între anii 1968- 1969. SMT a avut :

1) 12 tractoare.

2) 12 tractoriști.

A fost cea mai bună secție de tractoare, având ca șef de secție pe Sabău Pascu din satul Dud Nr. 342. Această secție a arat, discuit, semănat , recoltat culturile de porumb, grâu, orz, floarea soarelui, cânepa și tutun.

A existat în satul Dud deasemenea și sector de legumicultură cu o grădină în drum spre Tauț pe partea cu fântâna cu suprafața de 9,50 ha, pe care

sau cultivat pentru export ardei, roșii și castraveți. Acest pământ avea un sistem de irigații se trăgea apa din vale cu pompele și astfel legumele erau udate cu apă.

Tot în satul Dud a mai fost și o pepinieră de viță de vie, școală de viță de vie nobilă Riesling, Pinot Noir, Fetească Regală. Toamna se vindea producția la Agrosem care le depozita și mai apoi se vindeau în județul Constanța.

Plantația de pomi fructiferi din satul Dud, livada înființată în anul 1968 pe suprafața de 50 de Ha, s-a lucrat o vară întreagă cu două buldozere până s-a amenajat această livadă de pomi meri, cireși, vișini și pruni ²⁰². Tot în această perioadă s-a construit și un baraj pentru oprirea apei pe suprafața de 2 Ha. pentru a uda pomii și pentru a avea apă pentru stropirea pomilor cu soluții.

Această plantație de pomi fructiferi, livadă a fost înființată de către domnul inginer Huzur Petru, tehnicianul Duma Nicolae, a fost împrejmuită cu stâlpi de beton, bulamaci și gard de plasă sârmă s-au pus stâlpi de beton pentru curent electric fiind construită și o hală din cărămidă în această livadă cu scopul ca mai târziu în aceasta să fie înființată o mică fabrică de compoturi și dulceață adică să se creeze locuri de muncă pentru locuitorii satului Dud.

În toamna anului 1981 pe data de 15 octombrie toți absolvenții Facultății de Agronomie Timișoara care aveau repartitie în județul Arad sau prezentat la Direcția Agricolă Arad și după o ședință festivă au fost duși cu mașinile în localitățile repartizate.

La câteva ore de mers cu mașina Inginerul Tibor Szasz a ajuns la Dud unde a fost primit cu bucurie de către tovarășul Iosif Tomuța – președintele CAP Dud, Rovin Cârja – contabil șef și Pascu Sabău – șeful de Secție al SMA.

Inginerul Tibor Szasz era al 20 – lea inginer agronom la CAP Dud. Colegii cu care a lucrat la CAP au fost Cornel Gligor – Inginer zotehnist și Petru Huzur – Inginer horticol.

Agricultura satului Dud era organizată în formă cooperatistă, toți țărani au fost obligați să intre cu pământul, animalele și cu bunurile de producție căruțe, pluguri, batoze și alte echipamente de lucru în Cooperativa Agricolă de Producție numit CAP Dud, din satul Dud.

Singurul om care nu era în CAP era *Ciuri* pe numele său real Gheorghe Mureșan al cărui pământ a fost comasat în apropierea Poligonului

²⁰² Informație culeasă de la domnul Stoia Ioan din satul Dud nr.56, Județul Arad.

de tragere al armatei din satul Dud la marginea hotarului CAP – ului. Pe lângă acest CAP la Dud mai era și o fermă pomicolă a Asociației Intercooperatiste Târnova.

Această formă de organizare era formată din mai multe ferme ale Comunei Târnova, forma administrativă din care făcea parte și satul Dud din județul Arad. În fiecare sat al Comunei se afla câte o fermă pomicolă și viticolă, unde pământul a fost lucrat în regim intercooperatist.

Forma superioară de organizare era CUASC – Consiliul Unic Agricol de Stat și Cooperatist, care avea sediul la Târnova, iar la nivel județean era Direcția Județeană pentru Agricultură Arad. Din CUASC Târnova făceau parte toate CAP – urile care se aflau pe raza teritorială a Comunei Târnova.

Forma organizatorică a CAP Dud avea un Președinte ales de membrii cooperatori care au participat la Adunarea Generală, în anul 1981 președinte era Iosif Tomuța un Inginer șef care era salariat de la stat reprezentantul Direcției Agricole Tibor Szasz, contabil șef Rovin Cârja, Șef de Fermă vegetală Matei Mureșan, Șef de Fermă zootehnică Inginer Cornel Gligor.

Pe lângă CAP în raza satului Dud mai funcționa și o Secție de Mecanizare a SMA Târnova, care era proprietar de tractoare și mașini agricole, combine și care deserveau CAP Dud, plata era făcută de CAP în urma recepției lucrărilor făcută de Inginerul șef CAP Secția SMA Dud era condusă de Pascu Sabău.

CUASC – Târnova era condus de un Președinte, Inginer șef și organiza ședințe săptămânale la care era obligat să participe toți Inginerii șefi de la CAP- urile componente în aceste ședințe erau trasate directivele de partid și de stat.

Președintele CUASC – Târnova era tovarășul Ioan Truț, un fost tractorist care era un fel de zeu al zonei.

Căminul cultural nou.

A fost construit între anii 1965 – 1966 .

Mai întâi s-a turnat fundația clădirii căminului cultural din piatră și ciment. Fiind vremea lucrului la câmp nu se găseau oamenii la ajutor muncă pentru clădirea căminului. Atunci unul dintre oamenii satului Dud, Oprean Iosif de la Nr.80, văzând că este o zi ploioasă a umblat prin sat și a adunat oamenii din sat în număr de vreo 50 care au venit și au făcut muncă voluntară

pentru construirea fundației căminului satului. Toată cărămida pentru clădirea căminului a fost făcută de către unul dintre oamenii satului Dud , Necșa Pascu de la Nr.371 și Cociuba Gheorghe Dodu din Târnova, manual în marginea satului la intrarea dinspre Târnova pe partea stângă a drumului în locul numit la Bălți , a pus-o la uscat după care a clădit din ea două cuptoare în care a ars cu lemne cărămizile.

La ridicarea zidurilor clădirii a lucrat Intreprinderea Crișul din Ineu ,Șeful de echipă al lucrării fiind zidarul Raț Gheorghe din Târnova care a lucrat împreună cu un alt zidar Moise și fiul său. Aceștia au fost cazați în satul Dud la Nr.80 la familia Oprean Gheorghe care era responsabil cu materialele de construcție ale căminului cultural.

În anul 2013, Domnul Primar al Comunei Târnova Farcașiu Florin împreună cu consilierii Primăriei au hotărât ca și Căminul cultural din satul Dud să fie reparat astfel s-a schimbat total acoperișul punându-se scândură și tablă ondulată Lindab.

Actualmente în anul acesta 2014, la Căminul cultural din sat a fost construit un grup social , fiind branșat la apa de la rețea, s-a zugrăvit sala mică , s-a gletuit sala mare, holul mare și s-a vopsit cu vopsea lavabilă, s-au vopsit toate ușile de lemn.

Din orchestra veche de muzică populară a Comunei Dud dintre anii 1930 – 1957 au făcut parte :

- 1.Martin Ispas Nr. 32 – dubă.
- 2.Văcean Gherasim Nr. 55 – trompetă.
- 3.Oprean Maxim Nr. 99 – clarinet.
- 4.Popa Onu Nr. 150 (Binoi).

Muzicanții care au făcut parte din orchestra nouă de muzică populară a satului Dud din anii 1960 – 1990 sunt :

- 1.Preda Ilie Nr. 253 (Ronița) – dubă .
- 2.Preda Gherasim Nr. 12 (Hoara) – vioară.
- 3.Sida Ioan Nr. 266 (Bârla) – vioară.
- 4.Mani Teodor Nr. 230 - dubă.
- 5.Sida Gheorghe Nr. 232 (Vela) – trompetă.
- 6.Berar Teodor Nr. 248 (Ceanu) – clarinet.
- 7.Berar Maxim Nr. 10 (Iena) – clarinet.
- 8.Cârja Rovin Nr. 363 - saxafon.
- 9.Bâșca Teodor Nr. 241 (Bâșcuța) – taragot.

10. Oprean Maxim Nr. 99 (Bernat) – solist vocal * vornic la nunți.

Aceștia au fost cei care cântat la nunți, boteze, baluri și uneori înainte de alegeri, au adus bucuria, veselia și buna dispoziție în mijlocul oamenilor satului Dud.

Dispensarul medical.

Este o clădire construită cu fundație de piatră și ciment , zidită din cărămidă. Inițial clădirea actualului Dispensar medical a fost folosită ca locuință pentru îngrijitorul animalelor satului de prăsilă.

În anul 1965 la Dispensarul medical din satul Dud venea pentru consultarea bolnavilor Doctorul Lidner Matei de origine nemț, priceput , convingător și bun. După plecarea acestuia la Dispensarul din Dud a venit pentru a consulta pe cei bolnavi și copiii, Doctorul Ciucea Pavel, apoi i-a urmat acestuia doamna Doctor Vaida care a pus mult suflet și devotament în exercitarea profesiei. I-a urmat acesteia Doamna Doctor Moț Rodica din Târnova care avea multă răbdare și pricepere în a-i asculta pe cei bolnavi .

Actualmente se ocupă de tratarea și ameliorarea bolilor oamenilor din satul Dud, Domnul Doctor Bățălăreanu Ionel, priceput și bun, care se ocupă cu perseverență indiferent de timp față de cei bolnavi .

Asistentele medicale ale Dispensarului medical din satul Dud au fost moașa Goicea Ana , Rafila Ana din Tauț.

În anul 2014 Domnul Primar al Comunei Târnova Farcașiu Florin a hotărât împreună cu locuitorii satului Dud să treacă la reparația totală a Dispensarului medical lucrare prioritară a satului, astfel s-a reparat acoperișul schimbându-se toate leăturile, s-a pus țiglă nouă pe acoperiș și s-au tencuit pereții exteriori.

Revoluția română din 21 decembrie 1989 s-a înfăptuit prin jertfa și spiritul de sacrificiu al tinerilor, care au dat dovadă de curaj ieșind în stradă manifestând, luptând împotriva unui regim comunist opresiv și au strigat Cu noi este Dumnezeu. A fost un moment important din viața poporului român lumea satului era speriată, dezinformată oamenii nu știau ce va veni . Oamenii din satul Dud au fost mai uniți aflând că a căzut regimul comunist s-au bucurat. În această perioadă oamenii din sat au luat portretul președintelui Ceaușescu și în mijlocul satului în fața fostei clădiri a primăriei lângă drum i-au dat foc.

Indiscutabil, Biserica a avut un suport moral deosebit de important, în desfășurarea evenimentelor Revoluției din 21 decembrie 1989, chiar dacă în momentul explicit al Revoluției, în seara baricadei, evident că nu știam drumul pe care îl vom urma, începând cu a doua zi, a treia zi Biserica a fost alături de manifestații ușile bisericii s-au deschis. Să nu uităm faptul că în toiu evenimentelor Biserica Ortodoxă Română prin slujitorii ei a fost chemată pentru a se ruga lui Dumnezeu pentru popor²⁰³ și cei care au plecat dintre noi în acele zile tensionate de manifestații de stradă, diversiune²⁰⁴ și lupte.

În cadrul Bisericii ortodoxe Dud s-a format atunci în 28 – 29 decembrie 1989 un Comitet de întrajutorare a celor nevoiași care au luptat pentru libertate, salvare națională și democrație. Acest Comitet a avut în componență următorii credincioși : Preotul paroh Lupei Iacob, doamna preoteasă Lupei Luminița, Cârja Rovin, Stoia Gherasim, Petcuț Onuț – președinte CAP., Beldea Nicolae – contabil CAP, Oprean Petru, Handra Teodor, Radu Onuț, Profesor Berar Onuț.

²⁰³ P.F.Părinte Patriarh Teoctist, Slujirea Misionară a Bisericii Noastre, rev. BOR, Anul CXXIII, nr.1-3, ianuarie- martie, 2005, p. 482.

²⁰⁴ Diversiune înseamnă încercarea de a schimba cursul unei acțiuni, de a abate intențiile, gândurile și planurile cuiva, iar în domeniul militar poate fi socotită ca o acțiune astfel dusă încât să-l inducă în eroare pe inamic asupra intențiilor reale de luptă.

La apelul făcut de Preotul paroh Lupei Iacob credincioșii din Parohia ortodoxă Dud au donat pentru familiile și persoanele afectate de urmările tragice ale Revoluției române din 21 decembrie 1989 pentru libertate și demnitate națională²⁰⁵ următoarele :

- 1.Bani numerar suma de 17.550 lei.
- 2.Făină albă 392 kg.
- 3.Fasole 73 kg.
- 4.Cartofi 217 kg.
- 5.Zahăr 4 kg.

Colecta de bani adunată de la credincioși suma de 17. 550 lei au fost depuși la CEC Târnova în contul libertății pe bază de chitanță, iar alimentele adunate au fost preluate de un reprezentant al FSN – Arad și au fost transportate la Arad unde au fost împărțite acolo unde era mare nevoie de ele.

Anii care au trecut de la Revoluția din decembrie 1989 au pus în evidență, la întreaga dimensiune , rolul Armatei în acele zile de răscruce pentru soarta națiunii române. Situarea oștirii române de partea forțelor revoluționare a înclinat evident balanța în favoarea acestora. Fraternizând în stradă cu demonstrații încă din 20 decembrie 1989 la Timișoara și apoi la București și în celelalte orașe, timp în care Ceaușescu avea depline puteri, “Armata română a reprezentat factorul determinant care a condus la victoria deplină a Revoluției”²⁰⁶.

După fuga familiei Ceaușescu ²⁰⁷, poziția armatei, hotărârea ei de a fi alături de poporul român, de cei mulți care doreau dezvoltarea României a constituit de la început suportul militar al victoriei și consolidării Revoluției.

Credincioasă tradițiilor sale eroice, în acele momente dramatice , dominate de nesiguranță , armata și-a exprimat răspicat hotărârea de a nu permite nici o ingerință din afară , de a se opune cu forța armei oricărei agresiuni externe, descurajând prin fermitatea sa pe cei ce plănuiseră în România acest deznodământ.

În acele momente,” când aproape toate structurile statului sau dezintegrat, Armata țării a fost singura instituție care și-a păstrat unitatea și

²⁰⁵ Arhiva Parohiei Ortodoxe Dud, Dosar Nr. 1 asupra actelor intrate și ieșite 1 ianuarie – 31 decembrie 1989, Praces – verbal din data de 29 decembrie 1989, p. 33.

²⁰⁶ Constantin Sava , Constantin Monac, Adevăr despre Decembrie 1989 , Documente din Arhivele Armatei, Editura Forum, București – 1999, p. 213.

²⁰⁷ Ion Cristoiu, Revoluția din decembrie 1989, în Rev. Historia , An XIV, Nr. 144, ianuarie 2014, p. 47.

coeziunea, care a rămas în slujba națiunii române”²⁰⁸, servind interesele poporului căruia îi era devotată și îi jurase credință . Atunci în clipele de grea cumpănă, oștirea și-a dat seama că de unitatea și tăria ei depindea soarta României, că poziția ei avea o mare greutate în menținerea stabilității statale .

Cinci ani mai târziu în anul 1995 Înalt Prea Sfințitul Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului afirma despre rolul deosebit pe care Armata română la avut în desfășurarea evenimentelor din 21 decembrie 1989, “Armata română a fost acolo unde trebuia să fie în mod firesc , ea eliberându-se din ceea ce o încătușase până atunci”²⁰⁹.

Cei care au trăit acele momente, indiferent de vârstă, să-și amintească în permanență, ca o datorie morală și ca o responsabilitate patriotică pentru anii care vor veni.

Tânărul călugăr Daniel Ciobotea, cel care avea să devină Mitropolitul Moldovei, iar astăzi Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române spunea :”Revoluția română, care a fost în același timp și sacrificiu și minune, și cruce și renaștere, a adus poporului nostru captiv și umilit cadoul sfânt al libertății. Înțelegerea și utilizarea acestui cadou necesită o profundă renaștere spirituală, a conștiințelor și a sufletelor care, în opinia noastră, nu poate avea ca fundament decât credința vie în Dumnezeu”.²¹⁰

Revoluția din decembrie 1989 a condus la eliberarea României de sub teroarea istorică a o jumătate de secol de regim comunist.

Animalele de la CAP 8 Mai din satul Dud au fost împărțite, în anul 1990 la oamenii care au lucrat la CAP și celor cărora li s-au confiscat animale la Colectivizare în 1962, în raport de câte zile au lucrat adică caii, vacile, vițeeii și oile.

După 1991 s-a revenit la retrocedarea terenurilor agricole și despăgubiri date vechilor proprietari de pământuri.

Suprafața terenului arabil a satului Dud a fost de 1150 de Ha.

Rezultatul colectivizării comuniste a fost dezastruos pentru identitatea și demnitatea țaranului român și a satului în general, iar pierderea a fost enormă. Un profit fără proprietate ! CAP- urile erau în teorie proprietatea tuturor țăranilor, dar de fapt, a nici unuia dintre ei. Un profit fără libertate !

²⁰⁸ Constantin Sava , Constantin Monac, Op. cit. , p. 213.

²⁰⁹ Ibidem , p. 214.

²¹⁰ Ieromonahul Daniel Ciobotea, Revoluția din 21 decembrie 1989, rev. Vestitorul Ortodoxiei, 12 ianuarie 1990, p. 7.

Colectivizarea a fost un proces forțat, nu a fost o asociere liberă, nici binevenită și nici bine gândită. Pierderea simțului proprietății și a demnității omului liber a fost o pagubă pe termen lung, a dus la degradarea comportamentului omenesc prin nivelare și constrângere.

Marele prozator Liviu Rebreanu, în discursul său de recepție la Academia Română din 29 mai 1939, intitulat Laudă țaranului român, afirma că :”la noi, singura realitate permanentă, inalterabilă, a fost și va rămâne țaranul. Destinul nostru ca neam, ca stat și ca putere culturală atârnă de cantitatea de aur curat ce se află în sufletul țaranului și de felul cum va fi utilizat și transformat acest aur în valori eterne”²¹¹.

Lucian Blaga sublinia că “veșnicia s-a născut la sat” poate de fapt semnifica și faptul că la sat, mai mult decât la oraș, pot fi mai ușor percepute și apreciate prezența Creatorului în natură, valoarea naturii înconjurătoare ca dar al lui Dumnezeu, ce trebuie cultivat în relație de recunoștință față de Dăruitor , precum și legătura dintre cult și cultură, având ca bază agricultura. La sat, cultivarea pământului este însoțită de acte cultice precum binecuvântarea holdelor, a semănatului, a fântânii, a primelor roade ale pământului, iar în unele locuri Troițele străjuiesc fântânile, holdele, dealurile sau drumurile din mediul rural.

Părintele Dumitru Stăniloae observa că țaranul român vede prezența harică și ocrotirea lui Dumnezeu în toate cele prezente în jurul său :”Vede pe Dumnezeu în taina naturii. Un peisaj frumos al naturii e pentru el un adevărat rai”²¹².

Metafora “veșnicia s-a născut la sat”semnifică și înțelegerea relației dintre timpul acțiunii și timpul rodirii. Poți să organizezi totul foarte bine din punct de vedere tehnic sau practic , dar , dacă ploaia nu vine la timp sau vine grindină mare, cultura agricolă poate fi compromisă. Pentru agricultor, între sămânța semănată și recolta așteptată este o legătură spirituală trăită în rugăciune, răbdare și speranță.

La sat, viața este înțeleasă și ca timp binecuvântat pentru a sfinți locul în care trăim.

Satul românesc nu mai este astăzi ceea ce Lucian Blaga și Liviu Rebreanu considerau că este cu mai bine de 70 de ani în urmă, dar nici nu se

²¹¹ Liviu Rebreanu , Laudă țaranului român , discurs de recepție la Academia Română, 29 mai 1939, vezi : [www. academia romana. ro / com 2005/ pv 1031/ E Simion. doc](http://www.academia romana. ro / com 2005/ pv 1031/ E Simion. doc).

²¹² Pr. Dumitru Stăniloae, Reflexii despre spiritualitatea poporului român, Ed. Scrisul Românesc, Craiova, 1992, p.105.

poate spune că nimic din ce a fost în trecut nu mai poate fi recuperat sau cultivat astăzi, ca urmare a unor rupturi profunde existente între istoria sau tradiția bogată a satului românesc.

Satul nostru românesc a adunat o mulțime de valori spirituale, morale și culturale care trebuie aduse din nou în actualitate, fără a cădea în nostalgia repetiției trecutului. În zilele noastre se constată o criză a satului românesc atât din punct de vedere practic, cât și spiritual. Astăzi satul românesc se află între amintiri nostalgice și abandonare practică, între identitate tradițională și supraviețuire precară.

După 1989, țăranul român trăiește suferința deznădăjdirii sale și a înstrăinării sale prin emigrație în străinătate, lucrând mai mult pentru dezvoltarea altor țări decât pentru propria sa patrie de origine.

Pământul hrănitor din mediul rural este astăzi cel mai neglijat și ignorat de către marea majoritate a comunității, a intelectualilor, a politicienilor, a oamenilor în general. Se poate spune că pământul care ne hrănește este principiul primordial fără de care nu se poate realiza nimic viabil.

Din anul 1994 în satul Dud au început să se mute câteva familii de ucrainieni unii de credință ortodoxă alții de alte credințe.

Astăzi nivelul de trai al țăranului român român a rămas în urmă. Adevărații țărani muncesc din zori și până în noapte, în România se practică o agricultură de subzistență, supraviețuire.

Cauzele acestei situații sunt :

1. criza economică care a urmat celor două războaie mondiale.

2. colectivizarea.

3. insuficiența atenției cu care a fost tratat satul românesc și agricultura românească după 1989 până azi, lipsa unei strategii coerente pe termen lung privind prezentul și viitorul agriculturii românești.

Prin urmare se poate afirma că criza actuală a satului românesc este amplificată și de tensiunea existentă între potențialul de dezvoltare și neputința de afirmare. Țară cu pământ bogat, dar cu țărani săraci. Mult teren agricol, dar fărâmițat, multe speranțe, dar puține mijloace de a-l lucra eficient și de a valorifica recolta obținută.

Restructurarea agriculturii românești va avea un impact deosebit asupra economiei de la sate, având în vedere că” agricultura este cea mai importantă activitate de la sate și o sursă de venit “²¹³.

²¹³ Vezi <http://www.madr.ro>.

Criza economică, șomajul, dezvoltarea rurală insuficientă și emigrația spre țări mai bogate au creat o criză majoră a satului românesc, care se zbate între tradiție și supraviețuire, cu speranțe firave pentru viitorul apropiat.

Satul românesc trebuie văzut ca un loc în care viața să fie o binecuvântare, nu o înstrăinare a oamenilor de propriul pământ și de propria identitate.

Astăzi se poate spune despre țăranul român că este harnic, priceput și gospodar. Un om este gospodar când are grijă de moșia sa, o apără și o cultivă, fiind bucuros de frumusețea și rodnicia ei. Gospodarul adevărat simte o mare răspundere pentru moșia moștenită de la moși-strămoși. El se bucură când pământul rodește și că îl poate dăruia sau transmite în stare bună urmașilor.

Speranța pentru satul românesc se află într-un viitor pregătit în mod activ.

Agricultura românească nu trebuie redusă la o industrie agrară, la o lăcomie după profit material, ci trebuie avută în vedere și bogăția spirituală, relația om natură și a oamenilor între ei. Pentru prezent și viitor trebuie promovate dezvoltarea asociațiilor agricole pentru producție mare, hrana întregii populații a țării, cât și fermele de familie în care se cultivă în mod deosebit relația familie-pământ și relațiile între oameni.

Există o lume binecuvântată a satului românesc cu obiceiurile și tradițiile ei seculare, o lume mai bună, lumea lui Dumnezeu.

În urmă cu cinci ani respectiv prin 2009 pe pășunea veche împădurită natural a satului Dud doamna Dunca Viorica a cumpărat și a curățit terenul de spini și pomi, pământul fiind nivelat cu buldozerul a fost plantată viță de vie nobilă struguri de vin Cabernet Sauvignon, Pinot Noir, Merlot, Burgund, Muscat Otonel, Riesling, Sauvignon Blanc, Fetească Regală pe suprafața de 94 Ha.

Tot în zona satului Dud în Pustea din sus a fost curățată de spini și pomi, pământul a fost nivelat cu buldozerul iar domnii Chișmore Amadeus și Cristian au plantat viță de vie nobilă respectiv struguri de vin Pinot Noir, Merlot, Burgund, Fetească Neagră, Muscat Otonel, Riesling, Fetească Regală pe suprafața totală de 100 de Ha.

Cariera de piatră din satul Dud de la Chiciora a fost redeschisă fiind preluată prin concesionare de la Primăria Târnova de către domnul inginer

Popovici Nicolae în anul 2008, de unde este prelucrată piatra brută din stâncă cu un concasor și o stație de sortare ce produce trei tipuri de sort de piatră care este transportată ca piatră de umplură la autostradă și în unele comune și sate ca suport de drum.

Ca urmare a dezastrului produs de ape în Oltenia prin luna august a anului 2014 la apelul făcut de Preotul paroh Achim Giani credincioșii din Parohia ortodoxă Dud au donat la Biserica parohială pentru familiile și persoanele afectate de inundații din luna august 2014 următoarele :

- 1.Făină albă 51 kg.
- 2.Ulei 20 l.
- 3.Zahăr 20 kg.
- 4.Orez 10 kg.
- 5.Cartofi 70 kg.
- 6.Fasole 15 kg.
- 7.Ceapă 14 kg.
- 8.Conserve pateu 24 buc.
- 9.Conserve carne 5 buc.
- 10.Tocană de legume 15 kg.
- 11.Apă minerală 48 l.
- 12.Haine și pături 150 kg.

Toate aceste alimente au fost transportate cu mașina la Arad în fața magazinului Selgros unde au fost descărcate și așezate într-un tir în prezența tânărului Consilier pentru probleme sociale Preot Mariș Gabriel care ne-a pus să semnăm pentru predarea acestora.

Composesoratul silvic “Chiciora” Dud.

A fost înființat la data de 7 aprilie 2000 ²¹⁴, se întinde pe suprafața de 292 Ha de pășune și 392 Ha de pădure, având un număr de 225 de membrii Membrii fondatori au fost : Cârja Rovin, Handra Arsenie și Stoia Ioan.

Din Comitetul de conducere fac parte :

- 1.Stoia Ioan – Președinte.
- 2.Cârja Rovin – Secretar.
- 3.Topor Onuț – Casier.

²¹⁴ Arhiva Asociației Urbariale Chiciora – Dud, Act Constitutiv – Proces verbal de constituire, Dosar Nr.1/2000, p. 1 – 9.

4. Berar Iosa – Administrator.

Membrii din Consiliu de conducere sunt :

1. Țurlea Onu.

2. Oprean Maxim.

3. Horhoge Vasile.

Comisia de cenzori :

1. Tomuța Mureșan Iosif.

2. Berar Viorel.

3. Topor Gherasim.

În data de 29 mai 2014 au avut loc alegerile noilor membrii din
Comitetul de conducere ai Composesoratului silvic “Chiciora “- Dud.

Aceștia sunt următorii :

1. Tomuța Mureșan Iosif – Președinte.

2. Petcuț Onuț – Secretar.

3. Preda Gheorghe – Casier.

4. Berar Onuț – Administrator.

Membrii Consiliu de conducere :

1. Mani Sorin.

Comisia de Cenzori :

1. Oprean Maxim.

2. Mureșan Petru.

3. Moldovan Daniel.

Poligonul Armatei Române de la Dud – Tauț.

A fost înființat în anul 1962 de către Unitatea Militară 01214 Ineu²¹⁵ titularul de fapt al poligonului este Ministerul Apărării Naționale și era destinat armatei²¹⁶ care făcea trageri și aplicații militare mari cu trupe de infanterie, artilerie și tancuri. Suprafața totală a poligonului militar este de 2150 Ha, din care 350 Ha teren arabil. În timpul când aveau loc aceste aplicații militare, militarii erau cazați în timpul nopții la Căminul cultural și fosta clădire a Primăriei din satul Dud .

Tehnica de luptă , camioanele, transportoarele blindate, autotractoarele șenilare, tancurile circulau pe străzile satului Dud până la marginea satului de unde avea loc tragerea indirectă, iar de pe Suvel se făcea tragere directă. Mai târziu armata a construit un drum de piatră la Pârâul Lipoviței de unde se trecea pe acest drum pietruit la barăcile de la Tauț unde militarii erau cazați.

Poligonul militar este situat la distanța de 30 kilometri sud de orașul Ineu pe linia de comunicație Măderat – Dud – Tauț .

În anul 1962 pe teritoriul poligonului militar Dud – Tauț se construiește o baracă din lemn funcționabilă până în anul 1974 când începe construcția taberei de bază.

Tabăra de bază a fost construită în perioada 1974 – 1976 când poligonul a fost în administrația Unității Militare 01380 din Arad, ulterior în anul 1978 trece în administrația Unității Militare 01214 din Ineu până în anul 2001 când poligonul este cedat Batalionului 191 Infanterie „Radu – Golescu “ din Arad .

El a fost modernizat în anul 1985 și în anii 2000 – 2001 ulterior fiind întreținut de Batalionul mixt româno – maghiar.

În perioada în care prin poligonul militar se executau aplicații și trageri de luptă cu armamentul de infanterie, artilerie, tancuri, aruncătoare cu proiectile reactive, tragerea directă se executa de pe dealul cu case aflat în partea de poligon aparținând localității Dud.

Tragerile de luptă ale artileriei indirecte se executau de pe terenuri din afara poligonului aflate în administrarea Primăriilor Târnova, Tauț, Șilindia. Aprobarea acestor terenuri era dată de primarii localităților cuprinse

²¹⁵ Informație culeasă de la domnul Colonel în rezervă Mitrofan Romulus de la fosta U.M. 01214 Ineu.

²¹⁶ Informație culeasă de la cântărețul bisericesc Oprean Maxim , Sat Dud Nr. 99, Județul Arad.

în planul poligonului, Baliza Sud Dud, cota 150 de pe vechiul drum Tauț – Chier , pășunea Șilindia , pășunea de sub Dealul Târnovei.

Tehnica de luptă grea tancurile erau debarcate în gara Târnova pe platforma militară și apoi erau grupate în coloană din gară pe drumurile dintre culturi până la dealul cu case de la Dud unde aveau loc tragerile.

Exercițiul „Platinum Lynx 15.5 “ – 16 Septembrie 2015.

Forțe militare din România și Statele Unite au susținut un exercițiu militar tactic bilateral în Poligonul de instrucție de la Dud – Tauț început în data de 14 septembrie 2015 în vederea îmbunătățirii capacității defensive de luptă colective în regiune.

Infanteriștii marini americani din partea Black Sea Rotational Force , împreună cu Infanteriștii români din cadrul Batalionului 191 „Colonel Radu Golescu” Arad și cu Artileriștii de la obuziere calibrul 152 mm Batalionul 183 Artilerie „General Ion Dragalina” din cadrul Forțelor Terestre Române au participat activ la exercițiul „Platinum Lynx 15. 5”.

Pe parcursul a 7 zile ale exercițiului militar tactic din terenul de luptă participanții au exersat atacuri integrate de echipă și pluton, operațiuni de defensivă, abilități de comunicare , schimburi de activități care au avut ca obiectiv creșterea interoperabilității și abilității colective în mediu de luptă.

Black Sea Rotational Force este un contingent de membri ai Corpului de Infanterie marină a SUA și ai Forțelor Navale din Marea Neagră, Balcani și regiunea caucaziană, care mențin parteneriate, promovează securitatea regională și asigură un răspuns rapid în situațiile de criză, în conformitate cu cerințele Comandamentului Forțelor Armate ale SUA din Europa și ale Corpului de Infanterie Marină al SUA dislocat în Europa și Africa.

La această aplicație au participat peste 500 de militari cu 100 de mijloace tehnice de luptă din Brigada 18 Infanterie Banat.

Exercițiul de luptă desfășurat în comun, în premieră cu partenerul american a fost finalizat cu executarea tragerilor reale în teren din cadrul zilei Distinșilor Vizitatori în data de 16 septembrie 2015.

Au participat din partea Ministerului Apărării Naționale :

1. General – maior dr. Adrian Tonea locțiitorul șefului Statului Major General.

2. General de Brigadă Ioan Mancu Comandantul Diviziei 4 Infanterie „Gemina “.

3. General de Brigadă Tudorică Petrache Comandantul Brigăzii 2 Vânători de Munte „Sarmizegetusa” din Braşov.
4. Locotenentul – Colonel Claudiu Topor Comandantul Unităţii Militare 01249 Arad.
5. Prefectul Judeţului Arad Cosmin Pribac.
6. General de Brigadă r. Moise Iercuşan.
7. General de Brigadă r. Gheorghe Simina.
8. General de Brigadă r. Vasile Ionel Heredea.
9. Primarul Comunei Târnova Florin Farcaşiu.
10. Primarul Comunei Tauţ Gheorghe Pleş.
11. Primarul Oraşului Ineu Călin Abrudan.
12. Preot militar iconom stavrofor Adrian David.
13. Preot iconom stavrofor Giani Achim – Parohia Dud.
14. Directoare Şcoală Gimnazială Târnova Sorina Paşca.
15. Directoare Bancă Târnova Viorica Vlăzan.

Această aplicaţie militară a fost remarcabilă, interesantă şi complexă, ne-a arătat că Armata României împreună cu Partenerul Strategic American pot face faţă provocărilor actuale ale lumii moderne.

S-a observat deasemenea dragostea şi respectul pe care societatea civilă le are pentru cei care poartă cu cinste şi demnitate haina militară.

Biserica Ortodoxă şi Armata României au un rol deosebit în apărarea şi păstrarea valorilor naţionale şi morale ale societăţii moderne.

Viața satului Dud în urmă cu 60 de ani se desfășura în felul următor :

- casele erau simple și acoperite cu paie .
- vatra casei din pământ .
- nu existau covoare, preșuri .
- oamenii satului se luminau seara cu lumânarea sau lampa cu petrol .

- casele vechi țărănești aveau cuptor cu vatră în tindă .
- se dormea în casă pe cuptor .
- mâncarea era făcută pe vatra focului în oale de pământ .
- pâinea de casă era coaptă pe vatră .
- se mânca mămăligă și mălai .
- copiii se nașteau acasă în sat la Dud nu la maternitatea din Ineu .
- hainele se spălau prin pirluire, într-un ciubăr de lemn se puneau un rând de haine, un rând de cenușă , peste care se turna apă fiartă și erau lăsate la înmuiat, se scoteau și se băteau cu maiu, limpezindu- se apoi cu apă rece, vara femeile spălau hainele la vale .

- bărbații purtau cămăși de pânză țesută în războiul de țesut și izmene de pânză . Ei umblau vara desculți sau cu opinci . La biserică se mergea duminică și în sărbători cu hainele cele mai bune și frumoase cu ștrafe și zobon , purtând pe cap pălărie de păr.

Iarna se purtau cioareci, cojoc sau șubă din lână, ciorapi din lână , pantaloni pricioși, cizme de piele și căciulă din piele de oaie .

- femeile purtau spătoi , poale din pânză , opinci, ștrinfii de lână. Iarna se purta cojoc, cot în cap, șubă , în picioare cizme roșii .

- copiii care mergeau la școală, aveau o traistă din material țesut în război, în care se afla o tăbliță pe care se scria și ceruza care era învelită într-o bucată de pânză, o strujea sau două de pâine cu unsoare sau pesmet .

- duminică dimineața toată familia mergea la biserică, după care veneau acasă și se așezau la masa de amiază după care mergeau la joc. La această masă se mâncau următoarele : zamă de găină cu tăieței , sarme , carne de găină friptă, sau de porc. Mielul sau iedul se mânca de obicei la Paști și la Rusalii . Plăcinta încinsă era foarte sănătoasă și bună²¹⁷ , cu brânză , mere sau ladae .

- Muierile făceau tăieței de casă dintr-unul sau două ouă . Se frământau, se întindea pătura cu druga, se puneau la uscat era întinsă , se

²¹⁷ Informație culeasă de la Mureșan Sida, Sat Dud nr. 267, Județul Arad.

împătura și se tăia pe lângă degete cu cuțitul făcut special pentru tăieței²¹⁸ . Cu cât erau mai subțiri și mai galbeni cu atât erau mai buni .

- sarmele se făceau din carne de porc tăiată mărunt, rișcaș, clisa era tăiată și ea mărunt, se puna uneori și petrenjel, piper și sare. Se amesteca conținutul și se învelea în frunze de cureci acru după care pe fundul oalei se așeza un rând de cureci acru tăiat mărunt și apoi se puneau sarmele care se fierbeau mult ca să fie bune.

- miercurea și vinerea era zi de post, bătrânii satului Dud țineau posturile cu sfințenie pentru care în aceste două zile se mânca de post cureci și fasole uscată .

- peste săptămână se tăia un pui sau o găină, se făceau pancove, întorsuri și scoverzi . Scoverzile erau mâncate cu dulceață de caise sau prune.

- exista doar un radio în tot satul .

- nu erau medicamente .

- vara se făceau clăcile la treierat, la culesul viei, la construcția unei case .

- iarna se făceau șezătorile , se adunau toți vecinii, neamurile. Femeile coseau, torceau, aveau pus războiul de țesut unde țeseau pânză pentru îmbrăcăminte, măsură, șterguri, croșetau ciorapi.

- bărbații desfăceau cucuruz , povesteau întâmplări, beau vin sau răcie.

- copiii ascultau și își ajutau mamele .

- cei care aveau porc îl tăiau la începutul luni decembrie .

- ulițele satului erau din pământ .

- casele erau din lemn lipite , văcălite și apoi văruite .

- satul avea pomi fructiferi și garduri de nuiele .

- la pomeni mâncarea se făcea mai demult în oale de pământ care erau puse pe jar și când era gata se mânca din farfurii de pământ și cu linguri din lemn . Mai multe farfurii și linguri avea o familie din sat care le dădea cu împrumut atunci când era nevoie. Lingurile din lemn erau păstrate în pod înșirate pe o sârmă deoarece aveau o gaură făcută cu fierul înroșit în foc .

²¹⁸ Informație culeasă de la Țurlea Iosana, Sat Dud nr. 211, Județul Arad.

În fiecare dimineață la ora 7 liniștea satului era tulburată de cele două turme de vaci ale oamenilor din sat care erau scoase la pășunat pe marginea satului.

Puțin mai târziu copiii își luau traista, tăblița, griflu și mâncarea după care plecau bucuroși și plini de viață spre școala satului.

Țăranii din sat mergeau mai apoi la munca câmpului cu căruțele lor trase de cai, boi, alții la pădure după lemne de foc, fiecare muncește pentru a-și asigura pâinea pe masă pentru copiii lor.

Amiaza venea cu pași domoli iar căldura se lăsa peste vatra satului, clopotul bisericii satului vestea la ora 12 masa de amiază pentru cei care erau acasă în sat.

Căldura mare se așeza puțin câte puțin peste casele oamenilor și sat.

Cântecele păsărilor mai târziu ne vestea că seara, amurgul se apropia cu pași grăbiți seara.

Zgomotul mare al celor două turme de vaci și apoi al celor două turme de porci ne arătau că peste câțva timp peste sat se va așterne liniștea serii, afară se întunecă puțin câte puțin peste sat se așterne o liniște deplină peste toate veghează deasupra așezării Dumnezeu.

În această liniște a serii bunicii și bătrânii satului le povesteau copiilor, nepoților multe întâmplări din lumea satului din vechime de acum 60 de ani. Ei readuceau la viață, amintirile plăcute din viața lor pe care le povesteau cu mult har celor mici care îi ascultau cu mare atenție.

Era o lume veche a satului readusă la viață în fața și auzul nepoților care ascultau fascinați, uimiți cu ochii mari poveștile interesante ale satului.

CAPITOLUL V V. BISERICA ORTODOXĂ A SATULUI

*“Biserica ortodoxă este mama spirituală a neamului nostru românesc”*²¹⁹. Mihai Eminescu

Începuturile bisericeții vechi de lemn pe temelie de piatră de codru în satul vechi de pe Valea Lugoșului de la Dud își pierde originea în negura timpului.

Pe vatra veche a satului, situată pe un platou de-a lungul pârâului cunoscut sub numele de Valea Lugoșului, se cunoaște locul unde a fost construită vechea biserică, acest loc fiind denumit “Dealul Bisericii”, tradiția veche consemnează existența unei străvechi biserici de lemn.

În preajma anului 1746, satul Dud vechi de pe Valea Lugoșului era răsfirat pe diferite dealuri, coline cunoscându-se și astăzi din tată în fiu și din mărturiile bătrânilor locul acestora.

Aceasta credem că este biserica pe care la anul 1755 o vizitează Episcopul Sinesie Jivanovici al Aradului, despre care menționează că avea hramul “Adormirea Maicii Domnului” și era în stare de ruină.

În Conscripția din 6 aprilie 1755 a episcopului Sinesie Jivanovici²²⁰ acesta precizează că din cele 164 de biserici menționate 82 % erau construite din lemn și 8,5 % din piatră și grădele.

Tot aici în această conscripție se menționează la 28 de biserici anul sfințirii, amintindu-se că biserica ortodoxă din satul Dud vechi de sus de pe Valea Lugoșului a fost sfințită prima dată în anul 1715²²¹ și a doua oară în anul 1729, avea hramul “Adormirea Maicii Domnului”, cuprindea 40 de case iar preotul se numea Petru Popovici.²²²

²¹⁹ Mihai Eminescu, în Ziarul Timpul 14 august 1882, în “Opere”, Editura Academiei Române, București-1989, vol. 13, p. 168- 169.

²²⁰ Preot dr. Pavel Vesa, Eparhia Aradului în timpul episcopului Sinesie Jivanovici 1751 – 1768, Editura Arhiepiscopiei Aradului, Arad – 2013, p. 64.

²²¹ Idem, p. 66.

²²² Ibidem, p. 215.

Prin anul 1755 Protopopiatul ortodox Șiria avea în jurisdicția sa un număr de 22 de parohii și o filie printre care și Parohia ortodoxă din satul Dud.²²³

În perioada anilor 1746- 1760 satul s-a așezat pe vatra actuală așa cum se află și astăzi.

La 30 iunie 1768 ²²⁴se primește aprobarea de a construi din piatră²²⁵ și cărămidă o nouă biserică cu hramul “ Adormirii Maicii Domnului “, în formă de navă cu terminația într-o absidă semicirculară a altarului. Lungimea navei are 22 metri iar lățimea este de 8 metri. Zidurile bisericii sunt deschise prin două intrări, pe perețele nordic una, iar cealaltă pe perețele sudic. Biserica are nouă ferestre, patru pe perețele Nordic, patru pe partea de miazăzi și una la Sfântul altar. Turnul bisericii a fost construit ulterior.

Biserica noastră ortodoxă strămoșească a fost ridicată cu credință din contribuțiile mici ale poporului român, ea a fost nu numai lăcașul sfânt de închinăciune ci și susținătorul limbii strămoșești . La ea a alergat poporul românesc în vremuri de restriște, de urgie , de dureri și bucurii. În ea a găsit întotdeauna mângâiere și nădejde. Clopotele ei au chemat pe credincioși nu numai la Sfintele Liturghii ci și la datoria față de Neam și Țară.

Prima reparație care s-a făcut la Sfânta biserică a fost în anul 1888 când partea exterioară a fost legată de jur împrejur cu platbandă groasă de fier din partea de jos și de sus a geamurilor. Antreprenorul acestei lucrări a fost Albert Ferencz din Șiria.

La data de 29 mai 1927 Biserica ortodoxă cu hramul “Adormirii Maicii Domnului “, din satul Dud a fost vizitată de către Prea Sfințitul Episcop Grigore Comșa al Aradului care a asistat la serviciul Vecerniei la sfârșitul căreia a ținut o scurtă cuvântare credincioșilor ²²⁶.

În anul 1927 biserica a fost atinsă de trăsnet, arzând toată lemnăria turnului , în același an cu mari greutate și sacrificii s-a refăcut lemnăria turnului și bolta navei în forma de semicerc, deoarece până atunci biserica a avut tavanul drept. Lucrările de dulgherie le-a efectuat un renumit meșter al

²²³ D. Dragomir, Statistici sârbești din dioceza Caransebeșului și a Aradului în veacul XVIII, în “Foaia Diecezană”, Caransebeș , an XXIV, Nr.9, din 1 martie 1909, p.2.

²²⁴ Marki Sandor, Arad Varmegye, Arad Szabad Kiraly Varos, Vol. I , Arad – 1895, p. 747.

²²⁵ Arhiva Parohiei Ortodoxe Dud, Arhitect Eparhial Thrithaler Francisc : Documentația pentru executarea lucrărilor de consolidare și reparații necesare la Biserica Ortodoxă din satul Dud, Raionul Ineu, vezi Memoriu justificativ, Dosar Nr. 1500 / 23 martie 1960, p. 2.

²²⁶ Arhiva Parohiei Ortodoxe Dud, Dosar Nr. 1 / 29 Noiembrie 1969, p. 3.

satului Dud care s-a numit Petcuț Lazăr, iar lucrările de tinichigerie le-a făcut Szabo Peter din Pâncota. Unul din bătrânii satului Dud povestea foarte frumos că în ziua în care mai era de pus la loc crucea de tablă de pe turnul bisericii în fața bisericii dinspre turn sau adunat mulți oameni din sat care au stat în afară de curtea bisericii la o distanță considerabilă și priveau la momentul în care meșterul satului Petcuț Lazăr a început să urce pe turnul bisericii pentru a așeza dintr-o singură încercare crucea cea mare pe vârful turnului bisericii, acesta a ajuns sus aproape de vârf era legat cu pălămar și a reușit din prima încercare să așeze crucea la loc pe turn după care a coborât până în interiorul turnului bisericii de unde a luat o sticlă de vin și patru pahare de sticlă a urcat înapoi pe turn în vârf s-a urcat sus pe lateralele crucii și acolo și-a pus în primul pahar de sticlă vin pe care l-a băut și a aruncat paharul jos înspre altar în curtea bisericii zicând În numele Tatălui ..., a pus apoi puțin vin în al doilea pahar l-a băut și pe acesta și l-a aruncat înspre turn în partea din față spre drum și a zis si al Fiului...paharul a căzut jos pe iarbă, după care și-a pus puțin vin în al treilea pahar de sticlă l-a băut și l-a aruncat în partea dreaptă dinspre grădina bisericii acesta a căzut în iarbă și a zis și al Sfântului Duh..., iar apoi și-a pus în al patrulea pahar puțin vin pe care l-a băut și a aruncat paharul spre partea stângă înspre drum paharul a căzut pe iarbă lângă drum, dar nici un pahar nu s-a spart după care meșterul s-a coborât în siguranță jos în curtea bisericii iar oamenii satului îl priveau uimiți. O parte din cheltuielile de reparație le-au suportat credincioșii din sat, pe lângă ajutorul dat de Prefectura județului Arad în suma de 30.000 lei, de la Sfânta Episcopie 5000 lei, și de la fosta firmă româno-americană de exploatare a buștenilor de pădure “Lomaș” suma de 3000 lei.

Condica Școlii Duminicale a Parohiei Ortodoxe Dud 1947 – 1952 ne mărturisește că preotul satului Dud Mircea Albu a desfășurat o activitate religioasă intensă cu diferite teme religioase, catehizând credincioșii și s-a preocupat de activitatea corului bisericesc prin numeroase repetiții²²⁷. În data de 10 Noiembrie 1948 sunt suspendate ședințele școlii duminicale datorită regimului comunist, pe care preotul o justifica cu ordinul verbal din data de 13 octombrie 1948 al Postului de Jandarmi din Tauț.

În anul 1952 Parohia Ortodoxă din satul Dud a avut un număr de 460 de familii credincioși a 1175 de suflete²²⁸.

²²⁷ Arhiva Parohiei Ortodoxe Dud, Condica Școlii Duminicale 1947 – 1948, p. 1-3.

²²⁸ Arhiva Parohiei Ortodoxe Dud, Dosar Nr. 5 / 1962, p. 11.

Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a hotărât în ședința solemnă din 3 iulie 1959, ca în ziua de 6 august 1959 în toate bisericile ortodoxe și în biserica ortodoxă de la Dud să fie înălțate rugăciuni speciale împotriva armelor atomice și a repetării dezastrului de la Hiroșima ²²⁹.

Prin actul cu numărul 148 din data de 1 XI 1961 în grajdul Casei parohiale de la Dud, au fost aduși prin înțelegere scrisă pentru a fi adăpostiți temporar 4 perechi de cai ai Gospodăriei Agricole Colective 8 Mai din satul Dud, până în momentul în care G.A.C își va termina construcția grajdurilor sale ²³⁰.

La anul 1961 pereții bisericii au fost legați cu trei bucăți groase de platbandă de fier, una după iconostasul bisericii în altar, alta în mijlocul navei și alta în podul bisericii de la cor , tot în acest an s-a făcut și o reparație capitală exterioară a întregii biserici.

Parohia Ortodoxă Dud a avut în anul 1961 un număr de 456 de familii credincioși a 1173 de suflete.

În anul 1962 prin inițiativa preotului Lupei Iacob și a credincioșilor locașul de închinare a fost împodobit cu pictură murală în tempera de către pictorul profesor Iulian Toader și fostul său elev Viorel Țigu. Concomitent cu efectuarea lucrării de pictură a bisericii s-a împodobit și iconostasul cu icoane noi. După aceste lucrări Sfânta biserică trebuia târnosită de către un Ierarh.

După mai bine de două secole momentul târnosirii bisericii ²³¹ a sosit în data de 11 noiembrie 1962, credincioșii din parohia Dud îmbrăcați în haine de sărbătoare împreună cu credincioșii din parohiile învecinate , l-au primit cu mare emoție și căldură sufletească pe Prea Sfințitul Episcop Teoctist Arăpașu. A urmat târnosirea bisericii și Sfânta Liturghie arhierescă, oficiată împreună cu un sobor de șapte preoți și doi diaconi. Din soborul de preoți care au slujit la târnosirea bisericii au făcut parte următorii preoți : Pr. Ioan Nădăban consilier administrativ, Pr. Emil Borza protopop, Pr. Gheorghe Păiușan paroh la Târnova, Pr. Simion Buda paroh la Drauț, Pr. Terentie Sulințan paroh Arăneag, Pr. Terentie Boloș paroh Crocna, Pr. paroh local Iacob Lupei și Diaconii Teodor Babuția și Gheorghe Bej de la Episcopie iar corul bisericesc a fost din parohia Tauț dirijat de către Pr. Grigore Șeremeț. De

²²⁹ Arhiva Parohiei Ortodoxe Dud, Dosar Nr. 1 / 1959 ; Circulara Protopopiatului Ortodox Ineu Nr. 319 / 1959, p. 21.

²³⁰ Arhiva Parohiei Ortodoxe Dud, Dosar Nr. 4 / 1961, p. 60.

²³¹ Arhiva Parohiei Ortodoxe Dud , Dosar Nr. 1 / 1962, p. 4 .

menționat faptul că aceasta a fost prima biserică târnosită după instalarea Prea Sfinției Sale ca Episcop al Aradului.

Lucrări de întreținere curentă, zugrăveli exterioare și vopsirea tablei de pe turn și acoperișul bisericii s-au efectuat în anii 1961, 1974 și 1984.

Cimitirul parohial are suprafața totală de 3 Ha și aparține de drept Parohiei Ortodoxe Dud.

În anul 1963 terenul din cimitirul bătrân care era plin de pomi și spini a fost defrișat manual și mecanic pentru a-l face teren fertil pentru agricultură și pe care mai târziu s-au cultivat cereale, porumb și trifoi și care a adus ca venit 50 % din bugetul parohiei. Biserica și casa parohială a fost împrejmuită în anul 1978 cu un gard de fier și soclu din beton prin donațiile a 271 de credincioși ²³².

Căsuța pentru gropași din cimitirul parohial ortodox de la Dud a fost construită în anul 1979 cu donațiile a 262 familii de credincioși ²³³.

În anul 2012 au fost defrișați pomii , salcîmii din marginea cimitirului dinspre sat sau scos și rădăcinile după care s-a nivelat pământul cu buldozerul, și s-a construit gard nou din stâlpi metalici și panouri sudate zincate până la poarta de lemn de la intrare , materialele de construcție fiind donate de Primăria Comunei Târnova, iar în 2014 a fost îngrădită cu gard din stâlpi metalici și plasă sârmă zincată pe cheltuiala bisericii partea din spate a cimitirului dinspre terenul de fotbal. La începutul anului 2015 în luna martie a fost construit un gard nou la cimitir din stâlpi metalici și panouri zincate de la poarta de lemn de la intrare până la colțul dinspre asfalt pe cheltuiala bisericii, iar la partea dinspre asfalt ne-a ajutat și Primăria Comunei Târnova cu 45 de panouri zincate prin bunăvoința și înțelegerea domnului Primar Florin Farcașiu care ne-a sprijinit și de această dată, în construcția gardului au lucrat următorii credincioși din localitatea Dud : Preotul paroh Giani Achim care a sudat electric cu răbdare tot gardul metalic fără plată, Domnul Epitrop Maxim Oprean cu pricepere și devotament a muncit fără plată, Șevera Ștefan , Petcuț Blaj, Miculaiciuc Ionel, Veciunca Toma și alimentarea cu curent electric pentru aparatele electrice folosite a fost făcută gratuit de la locuința domnului Pinteș Alexia .

Parohia ortodoxă Dud a avut în anul 1983 un număr de 230 de case, 190 de familii ortodoxe a 549 suflete pur ortodoxe ²³⁴.

²³² Arhiva Parohiei Ortodoxe Dud, Dosar Nr. 1 / 1978, p. 5.

²³³ Arhiva Parohiei Ortodoxe Dud, Dosar Nr. 1 / 1979, p. 5.

După un sfert de veac de la târnosirea bisericii în anul 1987 a fost reparată casa parohială, tencuit exteriorul și stropit cu ciment, turnat trotuare și înlocuit ferestrele .

Cu prilejul sfințirii bisericii din parohia Tauț în data de 20 noiembrie 1988, Prea Sfințitul Timotei a făcut un popas duhovnicesc și în parohia Dud, săvârșind vecernia arhierască cu soborul de patru preoți și un diacon. După otpustul vecerniei Prea Sfințitul Timotei a vizitat biroul și toate camerele casei parohiale după care s-a servit cina.

La cererea Parohiei Ortodoxe de la Dud în anul 1993 se deplasează în satul Dud reprezentanții O.C.O.T.- Arad pentru a delimita suprafața de pământ de 5 ha, care-i revine Bisericii Ortodoxe din satul Dud, respectiv 3,88 ha în Răchițele și 1,12 ha în Dumbravă ²³⁵.

În anul 1995 în parohia Dud a fost numit de Episcopia Aradului ca preot tânărul Achim Giani.

În luna iulie a anului 1996 prin inițiativa preotului Achim Giani și a credincioșilor au început lucrările de reparație exterioară a bisericii cu hramul “Adormirea Maicii Domnului “ de la Dud ²³⁶.

Lucrările de reparație efectuate au constat din : consolidarea fundației, tencuit exteriorul bisericii din nou, stropit exteriorul cu ciment alb și praf de marmură, vopsit soclu, înlocuit dulgherie turn, schimbat tablă zincată turn, înlocuit toate jgheburile și burlanele bisericii, vopsit tablă de pe corpul bisericii, vopsit tablă turn.

Valoarea tuturor lucrărilor de reparație exterioară a bisericii a fost de 27.000.000 lei bani donați cu jertfelnicie de credincioșii parohiei.

Toate aceste lucrări de reparație exterioară la biserică au fost terminate la data de 20 august 1996, meșterii care au lucrat la biserică au fost Simion Horga și Nicolae Cureleac din localitatea Măderat.

Casa parohială.

A fost construită în anul 1904 și are 105 m.p²³⁷.

Casa parohială a Parohiei Ortodoxe Dud a fost renovată în anul 1987 când pereții au fost tencuiți și stropiți cu ciment , au fost înlocuite geamurile și ușile , vopsindu-se tâmplăria și s-a reparat parțial acoperișul înlocuindu-se leăturile și țiglele sparte.

²³⁴ Arhiva Parohiei Ortodoxe Dud, Dosar Nr. 1 / 1983 , Date statistice 1983, p. 30.

²³⁵ Arhiva Parohiei Ortodoxe Dud, Dosar Nr. 1 / 1993 , p. 8.

²³⁶ Arhiva Parohiei Ortodoxe Dud , Dosar Nr. 1 / 1996, p. 7.

²³⁷ Arhiva Parohiei Ortodoxe Dud, Dosar Nr. 6 / 1963, p. 3.

În anul 1997, s-a constatat împreună cu consiliul parohial și credincioșii faptul că casa parohială și anexele se aflau într-un stadiu avansat de deteriorare, lucru care ne-a determinat să ne apucăm de reparația exterioară a acestora.

Lucrările de reparație exterioară efectuate la casa parohială și anexe au fost făcute în anul 1997 și sunt următoarele : tencuit exterior din nou, stropit exterior cu ciment alb și praf de marmură, reparat acoperiș casa parohială, înlocuit total acoperiș anexe. La casa parohială au lucrat cu răbdare pricepere și devotament meșterii Drăucian Dorinel, Mureșan Lazăr, Topor Teodor și Țudec Ilie din satul Dud .

Anexele , grajdul casei parohiale a fost construit în anul 1937 și are suprafața de 75 m.p.

Valoarea tuturor lucrărilor de reparație exterioară a casei parohiale și a anexelor a fost de 29.300.000 lei bani donați de către credincioșii parohiei.

Toată munca și osteneala dusă în slujirea lui Dumnezeu, a bisericii și a semenilor a fost încununată prin sfințirea bisericii și Sfânta Liturghie arhierescă care a avut loc la data de 23 noiembrie 1997, unde Prea Sfințitul Episcop Dr. Timotei Seviciu a acordat pentru munca depusă prin hirotésie preotului paroh Giani Achim rangul de sachelar. La slujba de sfințire a Bisericii au participat următorii preoți : Pr. Iacob Bupte Vicar administrativ al Episcopiei, Pr. Moise Nica Protopop al Ineului, Pr. Ioan Jurcă secretar Protopopiat Ineu, preot la Bocsig Gară, Pr. Teodor Păiușan paroh la Târnova, Pr. Ioan Florea paroh Nadăș, Pr. Iacob Lupei pensionar, Ieromonahul Vasile de la Schitul Sf. Gheorghe Feredeșu, Pr. Paroh local Giani Achim și s-a hirotonat pentru prima dată în biserică de la Dud întru Diacon Mircea Bupte. După sfârșitul slujbei de la biserică la casa parohială a satului Dud a fost dată o agapă creștină în cinstea sfințirii bisericii la care au participat toate oficialitățile în frunte cu Prea Sfințitul Episcop Dr. Timotei Seviciu al Aradului și Primarul Comunei Târnova Domnul Florin Farcașiu , participând 70 de persoane.

În anul 2000 împreună cu Consiliul parohial și credincioșii s-a hotărât ca biserica să fie reparată și în interior dar acest lucru era mai greu de împlinit , numărul credincioșilor era mai mic dar sau dovedit a fi mari la suflet cu jertfelnicie și bunăvoință față de biserică . Astfel acum pereții interiori au fost curățiți apoi tencuiți și gletuiți , toată suprafața pereților a fost pregătită pentru pictură.

În anul 2001 pereții interiori ai bisericii au fost acoperiți cu pricepere și răbdare cu plasă fibră sticlă și al treilea strat subțire de glet .

Pictura interioară a Sf. Biserici a fost începută în data de 1 martie 2001 și a fost terminată în data de 1 iulie 2001 în tot acest timp credincioșii sprijinind activ material și financiar ducerea la bun sfârșit a lucrărilor de pictură interioară a sfântului locaș. Pictorii care au lucrat la Sfânta Biserică au fost Constantin Popescu , Vasile Popescu din Rădăuți și ucenicul Adrian din Măneuți.

Valoarea tuturor lucrărilor de reparație interioară , pictură a fost de 108.000.000 lei bani donați cu jertfelnicie de credincioșii parohiei. Deasemenea tot acum au fost înlocuite și ușile de la Sfânta Biserică cu altele

noi confecționate din lemn de stejar de către meșterii tâmplari din sat Țurlea Onu și Pinteș Alexă.

În data de 28 octombrie 2001 a fost sfințită pictura interioară a bisericii de către Prea Sfințitul Episcop Dr. Timotei Sevițiu care a acordat pentru munca depusă prin hirotesie preotului paroh Giani Achim rangul de iconom. La slujba de sfințire a bisericii și Sfânta Liturghie arhierescă au participat următorii preoți : Pr. Moise Nica Protopop al Ineului, Pr. Ioan Jurcă secretar Protopopiat Ineu, paroh la Bocsig Gară, P.C. Stareț Ilarion Tăucean al Mănăstirii Feredeș, P.C. Stareț Visarion Neag al Mănăstirii Crișan, Ieromonahul Spiridon Rădoane Mănăstirea Crișan, Diaconul Contraș, Pr. Teodor Păiușan paroh Târnova, Pr. Iacob Lupei pensionar, Pr. Teodor Feier paroh Drauț, Pr. Voicu Ivănuț paroh Chier, Pr. Remus Ciuta paroh Minișel, Pr. Alin Pingică paroh Arăneag, Pr. Costel Bun paroh Tauț, Pr. Gheorghe Giurgiu paroh Nadăș și Preotul paroh local Giani Achim , iar răspunsurile la Sfânta slujbă au fost date de către corul Facultății de Teologie din Arad condus cu măiestrie și pricepere de domnul Profesor de muzică bisericească Mircea Buta. După sfârșitul slujbei la căminul cultural al satului Dud a fost dată o agapă creștină în cinstea sfințirii bisericii la care au participat toate oficialitățile în frunte cu Prea Sfințitul Episcop Dr. Timotei Sevițiu și primarul Comunei Târnova Florin Farcașiu, participând 160 de persoane.

În anul 2004 în sat a fost introdusă alimentarea cu apă potabilă de la rețea și casa parohială a fost racordată la rețeaua cu apă potabilă datorită faptului că la Biserică este nevoie de apă care este necesară la Sfințirea cea mare a apei, la Taina Sf. Botez, la Sf. Liturghie.

Valoarea lucrărilor de racordare la rețeaua de apă potabilă a fost de 21.000.000 de lei.

La anul 2006 s-a construit încălzirea centrală la Sfânta Biserică. Valoarea lucrărilor la instalația de încălzire centrală a Bisericii a fost de 8000 lei.

În anul 2007 au început lucrările de reparație exterioară a Bisericii care au fost : vopsit tabla pe acoperiș și turnul bisericii, turnat trotuar de beton în jurul bisericii, în interiorul bisericii s-a montat parchet melaminat în Sfântul altar. Valoarea tuturor lucrărilor de reparație exterioară și interioară a bisericii a fost de 12.000 lei.

Tot în anul 2007 casa parohială care era deteriorată în interior și la acoperiș a fost reparată. Lucrările de reparație interioară și exterioară a casei parohiale au fost următoarele : reparația totală a acoperișului , înlocuit toate leăturile și grinzele acoperiș, înlocuit țiglele sparte, olane acoperiș, reparat coșurile de fum, înlocuit instalația electrică, montat lambriuri lemn tavan bucătărie, montat gresie pe pardoseală de beton în bucătărie, turnat pardoseală de beton în cele trei camere, gletuit și vopsit pereții cu vopsea lavabilă, montat parchet melaminat în cele trei camere, vopsit gardul metalic împrejmuitoare al bisericii și casei parohiale. Valoarea lucrărilor de reparație interioară și exterioară a casei parohiale a fost de 17.000 lei.

Astfel în anul 2008 pe tărîm pastoral misionar s-a insistat activ printre copii să fie apropiați de Dumnezeu și biserică. Așa au fost pregătiți un grup de 7 copii care au învățat toate răspunsurile, cântările de la Sf. Liturghie, sau făcut pelerinaje cu copii la Schitul Sf. Gheorghe , Feredeul de sus, unde împreună cu copii s-a mers pe jos pe intinerariul Măderat prin pădure pe lângă cetatea Șiriei până la Schit unde copii au dat răspunsurile la Sf. Liturghie. La întoarcerea de la Schit s-a mers pe jos prin pădure , copii au fost învățați orientarea turistică într-o pădure , mijloace de supraviețuire în natură , formarea unui foc de tabără.

Sărbătoarea de suflet a tineretului creștin ortodox de la Dud a devenit "Izvorul Tămăduirii " din Săptămâna Luminată când tinerii , copii indiferent de vremea de afară , merg în pelerinaj pe jos de la Măderat prin pădure până la Schitul " Sfântul Gheorghe"- Feredeul de sus, la izvorul de apă, unde participă la Sfințirea mică a apei de la izvor, la Sfânta Liturghie dând răspunsurile la Sfânta slujbă.

În anul 2009 s-a hotărît înlocuirea vechiului iconostas din Sfânta biserică cu un nou iconostas din lemn de paltin sculptat. S-a luat legătura cu piața de sculptură de la Arad dar s-a dovedit a fi foarte scumpă și atunci s-a căutat și s-a găsit o ofertă de preț de sculptură acceptabilă la Vânători , Neamț.

Văzând faptul că suntem hotărâți să realizăm această lucrare destul de mare și costisitoare D-nul Primar Florin Farcașiu s-a oferit să ne ajute , astfel Ocolul silvic Privat Zărandul din Târnova ne-a donat gratuit cantitatea de 8 m cubi de lemn de paltin pentru noul iconostas. În ziua de 29 noiembrie 2009 avea să ne aducă o mare bucurie tuturor credincioșilor în Sf. Biserică de la Dud avea să fie așezat la loc noul iconostas de lemn de paltin sculptat de către meșterii bătrânul meșter sculptor dedicat sculpturii în lemn de o viață Vasile Găman care a sculptat strane și catapetesme la peste 40 de de biserici și mănăstiri din țară împreună cu cei doi fii ai săi Gheorghe Găman și Vasile Găman din satul Lunca, Comuna Vânători , Neamț. Valoarea totală a lucrării de sculptură a noului iconostas a fost de 34.000 lei.

În anul 2010 împreună cu Consiliul parohial și credincioșii ne-am hotărât să finalizăm iconostasul care avea nevoie urgentă de icoane noi. Astfel aveau să fie pictate toate icoanele noi de pe iconostasul nou de lemn de paltin sculptat prin bunăvoința și jertfelnicia credincioșilor care au sprijinit material și financiar ducerea la bun sfârșit a lucrării de pictură la icoanele noi de pe

iconostas. Valoarea totală a lucrărilor de pictură a icoanelor noi de pe iconostas a fost de 12.000 lei.

Tot în anul 2010 s-a construit la casa parohială o baie nouă. Lucrările executate la baia de la casa parohială sunt următoarele : tencuit pereții, ridicat zid de cărămidă, montat tavan de rigips, montat țevi de alimentare apă, montat țevi de scurgerea apei, turnat pardoselă beton, montat faianță pe pereți, montat gresie pe pardoseală, montat grupul sanitar, ghiveta, cabina de duș și scara de la pod cu ridicare la tavan. Valoarea totală a lucrărilor de construcție a unei băi la casa parohială a fost de 4200 lei.

Pentru munca depusă în slujirea lui Dumnezeu și a oamenilor Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Dr. Timotei Sevcicu, cu prilejul sfințirii iconostasului și a Bisericii de la Dud din 19 decembrie 2010 care a acordat pentru munca depusă prin hirotésie preotului paroh Giani Achim rangul de iconom stavrofor. La slujba de sfințire a bisericii, iconostasului și Sfânta

Liturghie arhierescă au participat următorii preoți : Pr. Mircea Bupte consilier arhiepiscopal pentru probleme sociale, Ieromonah Emanuil Cucu de la Schitul Feredeș, Pr. Teodor Păiușan paroh Târnova, Pr. Voicu Ivănuț paroh Chier, Pr. Teodor Feier paroh Drauț, Pr. Costel Bun paroh Tauț, Pr. Gheorghe Giurgiu paroh Nadăș, Diacon Marius Braiț și Preotul paroh local Giani Achim. Răspunsurile la Sfânta Liturghie au fost date de către un mic grup coral format din copii din satul Dud care într-o iarnă au învățat toate răspunsurile liturgice la Sfânta Liturghie de la Preotul paroh Giani Achim. Copii din grupul coral sunt următorii : Miculaiciuc Motrea Monica, Cristian Larisa, Miculaiciuc Maria, Pinteana Ana, Șevera Daniela, Dzițac Ilie, Stuleanec Dumitru. Toate aceste răspunsuri la Sfânta Liturghie arhierescă au fost date de către copii de la Dud într-un mod plăcut, calm și cu o atenție deosebită pe tot parcursul slujbei care a fost o bucurie mare a întregului sat Dud. După sfârșitul slujbei de la biserică la căminul cultural al satului Dud a fost dată o agapă creștină în cinstea sfințirii bisericii la care au participat toate oficialitățile în frunte cu Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Dr. Timotei Sevcicu al Aradului și Primarul Comunei Târnova Florin Farcașiu , participând la masă 100 de persoane. După încheierea Sfintei Liturghii Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Timotei a vizitat casa parohială unde a rămas impresionat de munca depusă și curățenia găsită aici . Este o bucurie mare pentru credincioși cărămizile vii ale bisericii – împărtășirea copiilor.

Tocmai de aceea mica biserică de la Dud cu hramul “Adormirii Maicii Domnului “ rămâne pentru toți credincioșii din sat sau pentru cei care o vizitează ca oază de liniște interioară în pustia acestei lumi unde creștinul adevărat se primenește sufletește .

Liniștea serii picură încet în sufletele oamenilor la ceas de seară Vecernia – rugăciunea către cer se înalță ca o tămâie binemiroitoare, peste sat se așterne liniștea serii deasupra satului este Dumnezeu.

Preoții slujitori.

Marea majoritate a preoților, mai ales a celor din mediul rural, s-au identificat cu viața satului pe care l-au păstorit, cu bucuriile , cu realizările, cu aspirațiile credincioșilor încredințați spre păstorire.

De-a lungul timpului au slujit Lui Dumnezeu și oamenilor, în Sfânta Biserică cu Hramul “Adormirii Maicii Domnului “ din satul Dud următorii preoți :

1. Pr. Petru Popovici 1729 .
2. Pr. Irimie Popovici ? – 1780²³⁸.
3. Pr. Berzonovici Login 1789.
4. Pr. George Popovici 1791- 1797.
5. Pr. Gheorghe Popovici și Pr. Lazăr Tomuțovici 1812 - 1842.
6. Pr. Ioan Bozgan 1842 – 1861.
7. Pr. Ioan Păcurar 1861 - 1867.
8. Pr. Teodosie Motorca 1867 – 1911.
9. Pr. Alexandru Ciolac 1911 – 1912.
10. Pr. Melentie Pop 1912 – 1913.
11. Pr. Cornel Bodea 1913 – 1922²³⁹.
12. Pr. Dionise Mateaș 1922- 1939.
13. Pr. Teodor Titeu 1939 – 1943.
14. Pr. Mircea Albu 1943 – 1956.
15. Pr. Constantin Ungureanu 1957- 1960.
16. Pr. Iacob Lupei 1960 – 25 aprilie 1995.
17. Pr. Giani Achim 25 aprilie 1995 – până în prezent.

²³⁸ Prof. Vasile Popeangă , Mărturii privind lupta românilor din părțile Aradului pentru păstrarea ființei naționale prin educație și cultură 1784 - 1918, Documente referitoare la Episcopia Aradului, Arad – 1986, p.48.

²³⁹ Preot dr. Pavel Vesa, Clerici cărturari arădeni de altădată, Editura Gutemberg Univers, Arad – 2008, p.365.

Cântăreții bisericești ai Bisericii Ortodoxe din satul Dud au fost :

1. Neța Drăucian.
2. Lazăr Drăucian (Cumetrașul).
3. Teodor Drăucian .
4. Axente Petcuț (Tuțu).
5. Onuț Oprean (Canciorel).
6. Gherasim Berar (Broasca).
7. Teodor Sabău (Mițulina).
8. Nica Preda (Nicuța)
9. Gherasim Topor (Jepu).
10. Ioan Miculaiciuc (Ionică).
11. Maxim Oprean (Bernat).

Grupul coral al copiilor Bisericii Ortodoxe din satul Dud :

1. Ilie Dzițac .
2. Dumitru Stuleanec.
3. Motrea Miculaiciuc .
4. Larisa Cristian .
5. Maria Miculaiciuc .
6. Ana Pinte.
7. Daniela Șevera .

Crâznicii Bisericii Ortodoxe din satul Dud au fost :

1. Ispas Martin (de la vârsta de 13 ani).
2. Nica Mureșan .
3. Nica Văcean (Bichiș).
4. Onuț Mureșan (Șoimoș).
5. Maxim Oprean (Mitrie).
6. Gherasim Oprean (Mitrie).
7. Onu Țurlea,
8. Traian Handra.
9. Ilie Țudec.

Prescurărițele Bisericii Ortodoxe din satul Dud au fost :

1. Ana Stoia (Pătru).
2. Ileana Preda (Cuna).
3. Lena Tomuța (Vraicoluța).
4. Iosana Petcuț (Nuca).
5. Iosana Berar (Ciocoi).

5.1 PARTICIPAREA LA VIAȚA LITURGICĂ.

Participarea credincioșilor la viața liturgică a bisericii se făcea în duminici și sărbători. Viața religioasă a unei comunități ecleziastice este o succesiune de sărbători rânduite de Biserică, unde se actualizează evenimentele cele mai importante din istoria mântuirii Nașterea Domnului, Botezul Domnului, Învierea Domnului și a principalelor persoane sfinte Mântuitorul Iisus Hristos, Maica Domnului, dar și Sfinții cei mai venerați de către credincioși ²⁴⁰, la care se adaugă o zi foarte importantă a săptămânii, Duminica, legată de Învierea Domnului. Acestea sunt prilejuri de atingere cu divinitatea și delimitează actul Euharistic.

Sfânta Liturghie este cea mai importantă slujbă a Bisericii la care credincioșii participă cu credință.

Procesiuni religioase.

Procesiunile religioase sunt forme clasice ale devoțiunii fiind relevante pentru că exteriorizează sentimentele religioase ale credincioșilor.

Ele sunt legate de anumite sărbători : Botezul Domnului, Rusalii, de hramul bisericii, pentru binecuvântarea holdelor, încetarea secetei.

În ziua de Bobotează din 6 ianuarie, după Sfânta Liturghie exista în vechime obiceiul să se iasă la o apă curgătoare pe marginea satului Dud în partea de est pe marginea pârâului Dudița crâșnicul împreună cu alți credincioși pregăteau vase mari ciubere de lemn pe care le umpleau cu apă. Aici în vechime preotul satului săvârșea Sfințirea cea mare a apei după rânduiala din Molitfelnic. Credincioșii luau apa sfințită într-un vas mic cană de lut sau sticlă pe care o duceau acasă , unde o păstrau peste an.

Procesiunile religioase care se fac la binecuvântarea holdelor sunt menite să aducă sau să oprească ploaia, erau înrădăcinate în viața credincioșilor. Ele se făceau cu prilejul sărbătorilor mari Paști, Înălțarea Domnului, Rusalii sau în cazuri de mare secetă se făceau procesiuni la țarină, la o troiță, cu prapori și crucea în frunte , cu rugăciuni alese pentru ploaie, sau

²⁴⁰ Ene Braniște, Liturgica generală cu noțiuni de artă bisericească, București – 1985, p.169.

timp de neploare și foamete, la alte nenorociri. În cazul satului Dud se iese în procesiune la holde mai întâi în partea de răsărit la sărbătoarea Sfintei Treimi după săvârșirea slujbei Sfintei Liturghii preotul , în fruntea credincioșilor iese din biserică la troița dinspre Tauț când se face slujba de Sfințire mică a apei și rugăciunile pentru ploaie iar a doua oară spre apus la sărbătoarea Sfinților Apostoli Petru și Pavel la sfârșitul Sfintei Liturghii lângă troița dinspre Târnova unde se fac rugăciunile îndătinate.

Din mulțimea de obiceiuri se mai poate aminti și “ținerea de piatră”. Solemnitatea acestei zile se ridică în unele parohii ca un adevărat praznic al holdelor. Pentru ținerea de piatră sunt două zile, miercurea din Săptămâna Luminată și miercurea de după Rusalii legate de aceste două mari praznice. Prin ținerea de piatră omul dorea să înduplece milostivirea lui Dumnezeu împotriva ploii și mai ales a grindinei.

O altă procesiune religioasă era cu prilejul **hramului bisericii**, considerată cea mai importantă sărbătoare a satului și a credincioșilor care se sărbătorea cu mare solemnitate în prezența a numeroși enoriași din sat , a mai multor preoți , uneori chiar a episcopului, arhiepiscopului. Serbarea aceasta se face în ziua patronului spiritual al bisericii, prin stropirea cu apă sfințită și înconjurarea de trei ori a bisericii, ca o aducere aminte de actul târnosirii ei.

Un alt fel de procesiune religioasă este și cea prin care membrii bisericii le făceau la cimitirul parohial în zile rânduite anume în acest scop în satul Dud la a doua zi de Paști sau în alte sate la Duminica Tomii, când gândurile credincioșilor se întorc spre cei plecați dintre noi în veșnicie. După participarea din ziua respectivă la Sfânta Liturghie din biserică, pe urmă credincioșii merg la cimitirul parohial unde se face slujba de pomenire a morților.

Pelerinajele.

Sunt călătoriile pe care credincioșii le fac, mânați de dorul de a cerceta un locaș de rugăciune, unde se păstrează moaște făcătoare de minuni sau icoane făcătoare de minuni ale Maicii Domnului, ale sfinților pentru a obține acolo prin mijlocirea acestora, sprijinul și ajutorul lui Dumnezeu în necazurile vieții. Ele reprezintă o manifestare a sentimentelor religioase , adânc sădite în sufletele credincioșilor, când pleacă departe de la casele lor pentru a dobândi mângâiere sufletească și vindecare de bolile trupești.

În cazul satului Dud actualmente pelerinajele religioase se fac de către preotul satului Giani Achim împreună cu copiii din parohie care călătoresc în mers pe jos din satul Măderat până la Schitul Sfântul Gheorghe de sus la izvorul cu apă prin pădure cu prilejul sărbătorii din Săptămâna Luminată, Izvorul Tămăduirii când copiii de la Dud dau răspunsurile liturgice la Sfânta Liturghie și la Sfântul Maslu. Un alt mare praznic în care credincioșii de la Dud merg în pelerinaj la Schitul Sfântul Gheorghe Feredeul de sus pe jos prin pădure este Schimbarea la Față .

Natura este de o mie de ori mai frumoasă acolo unde a fost rânduie de Dumnezeu.

5.2 TABELE CU EROII DISPĂRUȚI ȘI DECEDAȚI ÎN CELE DOUĂ RAZBOAIE MONDIALE

TABEL CU EROII NEAMULUI ROMÂNESC DISPĂRUȚI ȘI DECEDAȚI ÎN PRIMUL RĂZBOI MONDIAL 1916 – 1918

1. Nica Petcuț.
2. Toader Sabău.
3. Temia Petcuț.
4. Gherasim Petcuț.
5. Crăciun Oprean.
6. Matei Oprean.
7. Gheorghe Sida.
8. Onuț Berar.
9. Matei Rafila.
10. Iosa Topor.
11. Gherasim Stoia.
12. Toader Mureșan.
13. Lazăr Preda.
14. Pascu Mihăieș.
15. Toader Preda.
16. Ioan Berar.
17. Gheorghe Berar.
18. Pascu Stoia .
19. Teodor Martin .
20. Pascu Martin.

21. Gherasim Martin.
22. Senti Moțiu .
23. Pascu Moțiu .
24. Todor Sida .
25. Ignat Văcean .
26. Petru Văcean .
27. Roman Petcuț .
28. Ioan Maniu .
29. Ioan Văcean .
30. Ilie Berar .
31. Todoruț Preda .
32. Todor Preda .
33. Ioan Sabău .
34. Onuț Petcuț .
35. Alexandru Moțiu .
36. Pascu Moțiu .
37. Matei Preda .
38. Pascu Topor .
39. Ilie Bâșca .
40. Onuț Stoia .
41. Todor Ignuța .
42. Roman Indreica.
43. Onuț Moțiu .
44. Ilarie Martin .
45. Onuț Martin .
46. Gherasim Martin .
47. Ignat Tomuța .
48. Teodor Tomuța .
49. Trandafir Topor .
50. Gheorghe Mureșan .
51. Ioan Stoia .
52. Ilie Stoia .
53. Onu Oprean .
54. Gherasim Berar .
55. Pascu Preda .
56. Gheorghe Diuchiș .
57. Onuț Mureșan.
58. Onuț Mureșan .
59. Gheorghe Petcuț .
60. Toma Drăucean.
61. Teodor Moțiu .
62. Lazăr Moțiu.
63. Onuț Preda.
64. Gheorghe Văcean.
65. Iosa Dudan.
66. Teodor Berar.
67. Ilie Mihuț.
68. Vasile Costea.
69. Ioan Tăcaci.
70. Nica Petcuț.
71. Todor Sida.
72. Matei Văcean.
73. Gheorghe Moțul .

**TABEL CU EROII NEAMULUI ROMÂNESC
DISPĂRUȚI ȘI DECEDAȚI ÎN AL DOILEA
RĂZBOI MONDIAL 1941 - 1945**

1. Fruntaș Nicolae Stoia, ctg. 1934, Reg. I Roșiori căzut la datorie pe câmpul de luptă la 22.09. 1941, Augustovca – Ucraina.
2. Soldat Nica Stoia, ctg. 1926, Vânător de Munte, Divizion 3 Obuziere Munte, căzut la datorie pe câmpul de luptă la 13.02. 1942, la Poltava – Polonia.
3. Soldat Cârpati Traian, ctg. 1927, Infanterist, Armata a- III-a, căzut la datorie pe câmpul de luptă în 1942, la Cotul Donului .
4. Soldat Roman Moș, ctg. 1927, Vânător de Munte, Batalion 22 Vânători Munte, căzut la datorie pe câmpul de luptă la 5. 05. 1943 la Misch – Bacanskaya, Ungaria ²⁴¹.
5. Soldat Ilie Preda , rănit grav și mort în 21.09. 1944, în Spital la București.
6. Sergent Șchiop Lazăr, ctg. 1935, Infanterist, căzut la datorie pe câmpul de luptă la 15.09. 1944, la Ineu.
7. Soldat Gheorghe Preda, ctg. 1935, Infanterist, căzut la datorie pe câmpul de luptă la 29.05. 1945 în luptele pentru eliberarea Cehoslovaciei .
8. Soldat Bâșca Iosif, ctg. 1935, Vânător de Munte, căzut la datorie pe câmpul de luptă în asaltul Munților Tatra din Cehoslovacia la 15 februarie 1945.

²⁴¹ Arhiva Parohiei Ortodoxe Dud, Tabloul cu eroii dispăruți și decedați în cele două războaie mondiale .

5.3 MUZEUL ETNOGRAFIC AL BISERICII ORTODOXE DUD

Ideea aceasta a apărut în momentul în care înainte de Bobotează acum cinci ani se umbla prin sat cu sfințirea caselor, Sfânta Cruce pe la casele credincioșilor unde din loc în loc am observat obiecte vechi din trecut ale casei tradiționale românești șterguri vechi țesute în războiul de țesut, ponievi, preșuri, costume populare specifice zonei, șube, cojoace, paturi vechi cu strujac, lăzi de zestre, juguri de boi, căruțe din lemn, din vechime care spuneau mult despre ceea ce a fost cândva cu adevărat satul Dud.

Credința nestrămutată a moșilor și a strămoșilor noștri care au zidit cu multă osteneală, muncă și răbdare Biserica satului, având în centrul vieții lor pe Dumnezeu.

Născut și plămădit din credința autentic creștină, muncă, poporul nostru românesc a avut dintotdeauna obiceiurile și tradițiile sale populare străvechi, portul specific popular care reprezintă actul de identitate al popoului român.

Oamenii satului au fost simpli și modești, dar credincioși, harnici, gospodari, meșteri neîntrepuți ai caselor tradiționale românești.

Neavând însă posibilitatea de a repara singuri clădirea existentă a anexelor care părea a fi potrivită pentru muzeu am apelat la Primăria Comunei Târnova pentru a primi un ajutor în acest sens.

În luna august a anului 2015 după praznicul „Adormirii Maicii Domnului” am discutat hotărât această problemă a înființării muzeului Etnografic cu Consiliul parohial și s-a hotărât deplin înființarea acestuia dar clădirea trebuie renovată. S-a discutat apoi cu Domnul Primar Florin Farcașiu al Comunei Târnova care ne-a promis că ne va sprijini în acest demers interesant pentru întreaga comunitate.

Cu ajutorul Lui Dumnezeu, al Primăriei Comunei Târnova care a alocat pentru renovarea clădirii destinată Muzeului etnografic al Bisericii

Ortodoxe Dud suma de 10. 000 lei pentru a cumpăra materialele necesare renovării totale a clădirii veche de acum 78 de ani și al credincioșilor din sat s-a început această muncă destul de solicitantă.

În data de 19 septembrie 2015 s-a început lucrul la clădirea propriu zisă mai întâi cu ajutorul unui vinci și a șapte credincioși s-a împins la loc talpa de lemn a anexelor care a fost găurită cu mașina de găurit s-au pus în partea din exterior și interior două bucăți de profil U găurite și ele sau introdus patru șuruburi groase de către credinciosul Bucurici Vasile care au fost strânse și așa a fost fixată la loc talpa peretelui care era deplasată de la locul ei. Mai apoi s-a început curățarea pereților de tencuiala veche care cădea de pe pereții clădirii vechi după care ei au fost dați cu o zeamă de ciment, peste care s-a tencuit mai târziu cu tenco și nisip. După ce întreaga clădire s-a tencuit pereții s-a introdus curentul electric, au fost gletuiți pereții turnându-se apoi în cele două camere și în colnă pe jos plăci de beton armate cu fier beton după care sau înlocuit ușile și ferestrele cu altele noi din lemn. La tencuitul , gletuitul , turnatul plăcilor de beton și la ușile, ferestrele de lemn au lucrat următorii meșteri : meșterii zidari Priala Ioan, Pisten Ioan, finisări finale pe bază de glet Ceresit 126 și 127 meșterul Oană Nuțișor și Ovidiu din Măderat în anul 2015 iar în anul 2016 meșterul priceput și perseverent Boncină Viorel din satul Dud, la partea de tâmplărie uși și ferestre meșterul tâmplar Horga Ioan din localitatea Măderat, iar la munca zilnică de la clădirea Muzeului etnografic al Bisericii Ortodoxe Dud credincioșii Oprean Maxim – episcopul , Părintele satului Achim Giani, Oprean Gheorghe Cosmin, Petcuț Ilie, Belea Gheorghe, Veciunca Toma, Miculaiciuc Ionel.

La începutul lunii martie 2016 clădirea a fost finalizată din data de 9 martie s-a început amenajarea muzeului în camera mică s-au așezat pe jos preșurile s-a montat patul cu strujac acoperit cu o frumoasă poniavă veche după care s-au așezat șase perini model vechi. Tot aici în camera mică s-a așezat o masă și două scaune vechi , mășărița – fața de masă țesută în războiul de țesut, pe peretele din partea de răsărit s-a așezat o icoană veche cu Intrarea în biserică a Maicii Domnului și deasupra ei un prosop vechi cu motive populare, pe ceilalți pereți sau pus câte o farfurie veche și câte un prosop popular, o ladă de zestre destul de veche un scăunel mic din lemn pe care odinioară bătrânii se așezau, pe peretele din partea dreaptă pe umeraș așezată în amintirea vremurilor de demult o șubă deosebită de albul pănurei cu motive populare deosebite de culorile roșu și negru.

Clădirea muzeului mai are printre exponate o interesantă căruță țărănească tradițională folosită la muncile câmpului, un plug vechi de arat pământul, o semănătoare din lemn destul de veche pe trei rânduri, moara de măcinat manual cereale, harșău de tăiat fân, coș de cules mere, roată mică de plug.

În camera mare a muzeului etnografic mai sunt așezate următoarele exponate : războiul de țesut șterguri, preșuri, măsurite, urzoiul pe care se puneau firele pentru țesut, vârtelnița, furca de tors lâna , lopată din lemn de scos pâinea din cuptor, lopată de lemn pentru cereale, troaca pentru frământat pâinea, dulap vechi din lemn sculptat, lavița veche tradițională, oale și farfurii de pământ, linguri de lemn , ulcioare de apă, costume vechi populare tradiționale de bărbat și femeie, cizme de culoarea neagră din piele, ușile vechi împărătești ale iconostasului, ripițele vechi ale bisericii cu care se mergea odată la rugăciunile pentru holde, fierul vechi de călcat cu cărbuni, piua de lemn, tepsie veche metalică, țitera, tulnicul, jumătatea, pătrarul pentru măsurarea cerealelor, barda veche, briciul de barbierit, scaun vechi din lemn cu spătar, jug din lemn pentru un bou, farfurii vechi din porțelan pictate, șterguri.

Știința prelucrării a diverselor materii prime, formele deosebite, simetria ordonării motifelor decorative după reguli înscrise și în același timp repartizarea culorilor – indiferent că ne referim la obiectele de ceramică, din lemn, fier, textile și de port popular, dau măsura reală a talentului oamenilor pământului, în condițiile firești ale unei continue locuiri în această străveche vatră de civilizație românească.

Ansamblul acestor realizări, poartă pecetea unui specific inconfundabil, sînt dacă ne raportăm la răspîndirea lor, expresia unei culturi populare reprezentative pentru români din întregul spațiu carpato- danubiano- pontic.

5.4 ȘCOALA SATULUI

„Școala trebuie să-l învețe pe om să-i prețuiască pe cei din jur și pe sine, pentru a putea trăi bucuriile vieții “. Nicolae Iorga

Constrânsă de împrejurări s-a retras în tinda bisericii , alături de altarul credinței străbune și a ținut aprins firicelul de lumină națională din care trebuia să se aprindă mai târziu făclia culturii românești. Toate școlile confesionale din județul Arad au trecut sub grija statului adică au fost statificate.

Munca tuturor învățătorilor a fost enormă pentru a da viață școlilor și pentru a chema la lumină toate mlădițele neamului românesc. Datorită activității și hărniciei învățătorilor astăzi se găsesc în majoritatea comunelor și satelor din Județ coruri bisericești și biblioteci. Cercurile culturale sunt opera tuturor învățătorilor.” Șezătorile culturale, serbările școlare și alte manifestări ocazionale sub conducerea învățătorilor care au contribuit la adâncirea culturii românești în rândul poporului “. ²⁴²

Străjeria a fost un mijloc ideal de integrală educație care tot prin învățători și-a realizat programul său .

În comuna Dud exista încă din 1924 o școală primară veche care valora suma de 160. 000 coroane, lei.

Primul învățător al satului Dud cunoscut cu numele apare la anul 1791 și se numea Iosif Georgevici ²⁴³.

20 octombrie 1908 învățătorul școlii din Comuna Dud se numea Mihai Leucuța.

La 2 februarie 1909 învățătorul școlii din Comuna Dud a fost Pr. Teodosie Motorca.

²⁴² Dr. Ioan Nichin, Monografia administrativă a Județului Arad până în 1938, Arad – 1938, p. 300.

²⁴³ Prof. Dr. Vasile Popeangă, Op. cit., p. 48 .

În data de 21 august 1922 are loc sfințirea școlii din comuna Dud de către preotul satului Melentie Pop unde întreg poporul a luat parte la această slujbă de sfințire a școlii, învățătorul mulțumește preotului iar preotul a vorbit poporului despre însemnătatea actului de sfințire arătând importanța de a-și trimite copiii la școală spre luminarea minților²⁴⁴.

10 mai 1923 Școala din Comuna Dud organizează o excursie cu copiii la pădurea comunală a satului.

La 7 iunie 1923 are loc la Școala din Comuna Dud examen școlar la școala primară ortodoxă din Dud participând și revizorul școlar Domnul Pr.Mihai Leucuța Protopop tractual la școala cu clasele I – VI prezenți fiind 55 de băieți și 20 de fete care au luat calificativul de suficient.

Între anii 1924 - 1925 învățător al școlii din Comuna Dud era Domnul Teodor Tudoran.

13 mai 1925 învățătorul școlii din Comuna Dud a fost Domnul Vasile Dumitrescu.

14 octombrie 1939 învățătoarea școlii din Comuna Dud a fost Doamna Ana Avram.

28 noiembrie 1940 învățătorul școlii din Comuna Dud a fost Domnul Viorel Dipșe.

1939 – 30 ianuarie 1941 învățătorul școlii din Comuna Dud a fost Domnul Dumitru Buda.

11 septembrie 1941 învățătoarea școlii din Comuna Dud a fost Doamna Ana Văgălău²⁴⁵.

25 septembrie 1941 învățătorul școlii din Comuna Dud a fost Domnul Ioan Bogdan.

20 noiembrie 1941 învățătorul școlii din Comuna Dud a fost Domnul Pavel Ilarie²⁴⁶.

11 februarie 1942 este numit ca învățător al școlii din Comuna Dud Domnul Gheorghe Naghi.

31 august 1943 Are loc detașarea Doamnei învățătoare Sofia Titeu de la Școala din Șilindia la Școala din Dud.

²⁴⁴ Arhiva Școlii Generale cu Clasele I – IV din Comuna Dud “ Ziarul evenimentelor anuale Școala Dud 1922 – 1923, p. 7.

²⁴⁵ Arhiva Școlii Generale cu Clasele I – IV din Comuna Dud, Registrul actelor intrate și ieșite 1939 – 1941, p. 8.

²⁴⁶ Arhiva Școlii Generale cu Clasele I - IV din Comuna Dud, Registrul actelor intrate și ieșite, 1941, p. 10.

28 noiembrie 1944 învățătorul școlii din Comuna Dud a fost Domnul Antoniu Hețig.

5 ianuarie 1946 învățătorul școlii din Comuna Dud a fost Domnul Gheorghe Dâmbu.

9 septembrie 1946 învățătoarea școlii din Comuna Dud a fost Domnișoara Aurelia Muscă pricepută la muzică și partituri pentru muzică corală bisericească a fost conducătoarea și cea care a instruit corul bisericii ortodoxe din Comuna Dud.

28 octombrie 1946 învățătoarea școlii din Comuna Dud a fost Doamna Valeria Pavel.

26 mai 1947 are loc recensământul populației din Comuna Dud.

1 decembrie 1947 au loc la școala din Comuna Dud cursurile de alfabetizare și culturalizare.

29 octombrie 1949 învățător al școlii din Comuna Dud a fost Domnul Ștefan Holbura.

Școala veche din satul Dud a avut o clădire simplă, curată și modestă. Avea un coridor lung din care se intra în două săli de clasă la intrare una în partea dreaptă, o cancelarie pentru învățători din care se mergea în sala unde se păstra materialul didactic și alta în partea stângă iar coridorul avea ieșire în curtea școlii.

În anul 1962 la școala veche din satul Dud vine învățătoarea Gligor Maria, înlocuind-o pe învățătoarea Pisica Paraschiva care s-a pensionat.

Doamna învățătoare Gligor Maria 1962 - 1990 s-a preocupat de copii a avut o vocație de dascăl la catedră cu multă perseverență, răbdare a pregătit copii și i-a învățat multe dansuri populare, a făcut repetiții cu corul de copii și scenete. A desfășurat programe artistice cu copii prin deplășările pe care le-a făcut la căminele culturale de la Târnova, Agrișul Mare, Drauț, Tauț și Nadăș . Tot la școala din satul Dud a fost învățător domnul Gligor Gheorghe 1962- 1980 care a învățat cu răbdare pe copii satului tainele scrisului și cititului.

Când școala veche de la Dud a fost demolată, cursurile școlii s-au ținut la Căminul cultural din Dud construit în anul 1965. Căminul vechi cultural a fost în fostul conac boieresc al lui Terek. A avut două încăperi una care era sala de spectacol și alta în care era o magazie..

Școala nouă din satul Dud a fost construită în anul 1977. Domnul Văcean Lazăr născut în satul Dud , a plecat la București și a ajuns Director la Comisia Economică a Planificării CSPA pe patru județe, Regiunea Oradea, a sprijinit construcția școlii noi prin banii alocați din fondul de stat . Primar la Târnova în acest timp a fost Domnul învățător Haidu Ioan .

Clădirea școlii noi are în prezent respectiv la parter o sală de clasă pentru copii , cancelaria învățătorilor , grupul social iar la etajul unu are două săli de clasă pentru copii. A fost reparată în totalitate capital în anul 2002.

În prezent școala din satul Dud oferă condiții bune pentru copii datorită faptului că toate sălile de clasă sunt parchetate, zugrăvite frumos, curate și școala are încălzire centrală , pentru o bună desfășurare a procesului educativ.

Actualmente în anul acesta 2014 Școala din satul Dud a fost renovată total în exterior, schimbat geamurile sau pus termopane, s-a construit o magazie pentru lemne în curte iar în prezent se lucrează intens la construirea unui teren mic de fotbal pentru copii.

Școala primară cu clasele I – IV din satul Dud are în prezent un număr de 43 elevi.

Au mai predat la Școala primară din satul Dud următoarele învățătoare : Crișan Loredana, Negoiescul Lavinia, Popa Nadia, Preda Ileana.

La Școala primară din satul Dud predau următoarele cadre didactice :

- 1.Rău Monica Crina – Învățătoare.
- 2.Parasca Gligor Corina – Învățătoare.
- 3.Hanțig Anna – Profesoară de limba ucrainiană.
- 4.Suciu Florin – Profesor de limba engleză.
- 5.Lela Florin – Profesor de religie ortodoxă.
- 6.Botezatu Onisim – Profesor de religie penticostală.
- 7.Morar Ovidiu – Profesor de sport.

GRĂDINIȚA SATULUI

Grădinița cu program normal a satului Dud a fost înființată în anul 1968 de către domnișoara educatoare Vârtei Luminița care a educat cu perseverență , răbdare și devotament în acest timp mulți copii .

Ea a funcționat într-o clădire veche construită în anul 1900, în fosta casă a învățătorului care era amplasată în actuala curte a grădiniței.

Peste drum de fostul magazin al satului Dud mai există vechiul nuc care a fost umbra la care copiii s-au jucat și i-au cules roadele.

Din toamna anului 1970 la Grădinița cu program normal din satul Dud a fost repartizată domnișoara Sida Ana care mai târziu prin căsătorie s-a numit Cârja Ana.

Doamna educatoare Cârja Ana a căutat prin activitatea neobosită de la catedră să lărgescă orizontul cunoașterii copiilor, majoritatea lor provenind din familii modeste și în acele vremuri dascălii, educatorii au fost adevărații modelatori ai copiilor, mijloacele de informare în masă televizor, radio, video fiind la începuturi, cartea citită, povestită, ilustrată a fost adevăratul izvor al cunoașterii.

Un alt obiectiv al muncii educative din grădiniță a fost inițierea copiilor în arta scrisului, în lecturarea de imagini pentru integrarea cât mai ușoară în activitatea de școlar.

Educatoarea Cârja Ana a condus activitatea instructiv educativă în Grădinița cu program normal de la Dud până în anul 1979, când activitatea grădiniței a încetat datorită reducerii numărului de copii, pe fondul îmbătrânirii populației, tineretul plecând la școli și rămânând la locuri de muncă găsite în oraș.

Grădinița cu program normal din satul Dud s-a reînființat din nou când au apărut copii, datorită migrării de cetățeni ucrainieni în sat.

În anul 1991 s-au făcut demersuri pentru reînființarea Grădiniței din localitatea Dud. După reînființarea Grădiniței aceasta a funcționat cu o educatoare Preda Luciana și o grupă de copii până în anul 2000 când s-a înființat o a doua grupă de copii și a venit a doua educatoare.

Actualmente conducătoarea Grădiniței cu program normal din localitatea Dud este educatoarea Preda Luciana care cu multă răbdare, perseverență și devotament se ocupă de educația copiilor implicându-se activ în procesul educativ al acestora.

Educatoarea Preda Luciana împreună cu cealaltă educatoare Rațiu Viorica organizează în fiecare an școlar serbări : 1 Decembrie Ziua Națională a României, 8 Martie, Ziua eroilor, 1 Iunie, sfârșit de an școlar.

A organizat excursii cu copiii de la grădiniță la : Căsoaia, Muzeul Ioan Slavici din Șiria și au participat la spectacolul muzical coregrafic cuprins în Proiectul educațional internațional “Copilăria un basm fără sfârșit “de la Șiria.

A participat la următoarele concursuri :

1. “Trăistuța cu talente “ – Hunedoara premiul I .
2. ”Să întâmpinăm Paștele” – Maramureș premiul I .
3. “Mărțișoare zâmbitoare” – Arad premiul I .
4. “Daruri – eco” – Arad premiul special al juriului .

Grădinița cu program normal de la Dud are în anul 2014 un număr de 36 de copii.

Clădirea actuală a grădiniței a fost renovată total fiind tencuită s-au schimbat ușile și geamurile, tavanele au fost îmbrăcate în rigips, pereții interiori au fost tencuiți și gletuiți, vopsiți cu vopsea lavabilă, s-a introdus apa și s-a construit pentru copii o baie și un grup social.

În anul 2014 acoperișul grădiniței a fost schimbat total s-au înlocuit leăturile și țigla, punându-se scândură și folie de protecție împotriva apei după care acoperișul a fost acoperit cu tablă ondulată.

Actualmente la Grădinița din satul Dud se ocupă de educarea copiilor din sat două educatoare.

CAPITOLUL VI

PERSONALITĂȚI DE SEAMĂ ALE SATULUI

1. PROF. DR. ACADEMICIAN CORNELIA BODEA 1916–2010.

Cornelia Bodea s-a născut la 8 aprilie 1916, în satul Dud, comuna Târnova din județul Arad. Pe linie paternă provenea dintr-o familie de preoți ortodocși, tatăl Cornel Bodea preot ortodox în satul Dud, iar pe cea maternă, dintr-una de învățători, mama Xenia, este nepoata memorandistului Aurel Suciu. Învăță tainele scrisului și cititului în satul natal . Primește o aleasă educație în mediul părintesc și este pe deplin convinsă că ființa umană trebuie să fie de folos comunității din care face parte, ceea ce a condus la fortificarea sa morală.

Urmează liceul cu perseverență și încredere la București, ca elevă a Institutului Societății Ortodoxe Naționale a Femeilor Române. Chemarea spre a studia cu atenție trecutul istoric vine din familia sa, marcată uneori de faptele mai importante ale nobilimii române locale.

Devine studentă la Facultatea de Litere și Filozofie a Universității din București pe care a absolvit-o cu distincția supremă în anul 1937 cu calificativul maxim Magna cum laude.

În anul 1937 a publicat în revista “Hotarul “ din Arad prima parte din monografia Cetății Desnei, lucrare cu un ecou deosebit pentru vremea de atunci.

În anul 1941 a obținut doctoratul²⁴⁷ în istorie cu teza de doctorat” Moise Nicoară 1784 – 1864 și rolul său în lupta pentru emancipare religioasă a românilor din Banat și Crișana” lucrare acceptată și apreciată cu calificativ maxim , care a folosit fondul documentar păstrat la Biblioteca Academiei.

La 1969 ajunge doctor docent în istorie.

Ea a fost aleasă membru corespondent în anul 1990 și membru titular în 1992 al Academiei Române ²⁴⁸.

A fost membru de onoare al mai multor Academii, Institute naționale și internaționale. Ca o recunoaștere a meritelor sale deosebite conducerea municipiului Arad, în 1997, i-a decernat titlul de Cetățean de onoare, iar în 24 ianuarie 2002, i-a fost conferit titlul de doctor honoris causa al “ Universității “Aurel – Vlaicu” din Arad și “Ovidius “ din Constanța, devenind mai târziu și membru de onoare al Academiei de Istorie din Portugalia.

La împlinirea vârstei de 90 de ani a fost distinsă de Președintele României cu Ordinul Național Pentru Merit, în grad de Mare Cruce.

Omul de știință, istoricul Cornelia Bodea a fost pasionată de idealismul vizionar al lui Nicolae Bălcescu, a cercetat și studiat din colbul și uitarea vremii manuscrise aflate în prima bibliotecă a țării, lucrări și scrisori, documente inedite ale acestuia și ale altor fruntași revoluționari pașoptiști : Eftimie Murgu, Gheorghe Magheru, Avram Iancu.

O temă deosebită a constituit-o lupta românilor pentru unitate²⁴⁹ și independență națională, căreia Cornelia Bodea i-a cosacrat, poate , cea mai mare parte a operei sale , care se regăsește și în volumele “ 1848 la români “ o istorie masivă în date și mărturii “, care este un adevărat triptic pentru întreaga epocă.

Cornelia Bodea²⁵⁰ a fost atașată de locurile natale și a păstrat o legătură permanentă cu Aradul.

²⁴⁷ Revista “Biserica și Școala “, Episcopia Aradului, anul LXV, nr. 27, 6 iulie 1941, p. 233.

²⁴⁸ Dorina Rusu, Membrii Academiei Române 1866 – 2003, Ediția a II – a, București – 2003, p. 118 – 119.

²⁴⁹ Dr. Ștefan Ștefănescu, Enciclopedia istoriografiei românești, București – 1978, p. 62.

²⁵⁰ Liviu Mărghitan , Academicieni originari din județul Arad, secolele XIX – XX, Arad – 2004, p. 87 – 90.

Prin generozitatea sa, a fost salvată biserica monument istoric din lemn de la Groșeni, protopopiatul Ineu, ea a suportat întreaga cheltuială a strămutării, transportării și restaurării, bisericii de lemn “ Sfânta Cuvioasă Paraschiva” care a fost așezată în parcul din curtea Spitalului Clinic Județean de urgență din Arad, târnosită la 14 octombrie 2002, a devenit astfel ctitorul readucerii la viață²⁵¹ a unui monument religios modest și simplu încărcat de istorie.

Bogata activitate istorică a Corneliei Bodea a fost curmată în 28 aprilie 2010, la frumoasa vârstă de 94 de ani, trecând la cele veșnice. A fost una dintre cele mai mari personalități de seamă ale satului Dud

2. COLONEL DRĂUCEAN ANDREI.

S-a născut în anul 1927 în satul Dud, din județul Arad. Școala primară a făcut-o în satul natal, iar mai apoi a urmat Liceul Agricol de la Ghioroc și Școala de meserii C.F.R. fiind pedagog la acest Liceu.

A absolvit Școala de ofițeri de pompieri și grăniceri de la Oradea, după care a fost repartizat la București și a avut funcția de loțiitor al Comandantului Școlii de ofițeri de Miliție din București.

1970 – 1972 Este numit Comandant al formațiunilor de pompieri pe țară. Revoluția din 21 decembrie 1989 l-a prins acolo la datorie.

3. CĂPITAN DRĂUCIAN ONUȚ.

S-a născut în anul 1922 în satul Dud, din județul Arad. Școala primară a făcut-o în satul Dud. Urmează apoi școala mai departe și participă la vârsta maturității sale ca luptător activ în armata română în cel de-al doilea război mondial la războiul dus între 1940 – 1944 împotriva armatei roșii ruse. Participă la aceste lupte grele duse de armata română în asaltul Odesei și Sevastopolului, la Țiganca, Cotul Donului, Stepa Calmucă după care cade prizonier la ruși și este dus într-un lagăr din Rusia. Se întoarce înapoi din prizonierat cu Divizia Tudor Vladimirescu în țară își continuă studiile în domeniul militar la Breaza și după câțiva ani de perseverență și muncă ajunge

²⁵¹ Pr. dr.Pavel Vesa, Academician Cornelia Bodea 1916 – 2010, în Rev. de cultură Arca, Nr. 7- 8- 9, Arad – 2010, p. 31.

să fie înaintat în grad în funcția de căpitan al Ministerului Apărării Naționale la Comisariatul militar din Lipova. A trecut la cele veșnice în anul 5 mai 1975.

4. INGINER HANDRA IUSTIN.

S-a născut în anul 1920 în satul Dud , din județul Arad. Școala primară a absolvit-o în satul natal, după care a urmat Facultatea la Timișoara. S-a mutat mai întâi la Zerind și apoi în Aradul Nou.

A ajuns inginer de Cadastru la organizarea teritoriului pe țară.

5. INGINER DRAUCIAN NEȚA NICOLAE.

S-a născut în anul 1937 în satul Dud, din Județul Arad . Școala primară a absolvit-o în satul natal și apoi a urmat Liceul C.F.R Arad pe care l-a absolvit în anul 1954.

A urmat Facultatea de Geologie din București pe care a absolvit-o în anul 1959 fiind de profesie Inginer geolog în București și actualmente pensionar, locuiește în Municipiul Arad.

6. INGINER DRĂUCIAN NEȚA.

S-a născut la data de 13.01. 1947 în satul Dud , Comuna Târnova din Județul Arad. Școala primară a absolvit-o în satul Dud și la Târnova, după care urmat Liceul Nr. 3 din Arad , absolvent al acestuia în anul 1965.

A urmat apoi Facultatea de Agronomie din Timișoara pe care a absolvit-o în anul 1970. La terminarea Facultății primește repartitia de inginer agronom la CAP Semlac. Lucrează aici cu perseverență și devotament și după 7 ani ajunge șef de Fermă, Inginer Șef iar după 8 ani Președinte de CAP.

Este promovat ca Inginer la Intreprinderea Județeană de Legume și Fructe Arad în perioada 1984 – 1986.

În anul 1986 ajunge la Arad Inginer agronom la Comitetul Județean de Partid, Adjunct Șef secția agrară.

La 1 februarie 1990 a fost numit Inginer la Agromec Curtici, unde datorită seriozității și devotamentului său ajunge în anul 2000 Director. Rămâne aici la Combinatul Agro – Industrial Curtici pe funcția de Șef Fermă producție vegetală până în anul 2006.

Din anul 2006 până în data de 29 iunie 2011 a fost Director la S.C. Combinatul Agro-Industrial Olari. Actualmente Domnul Inginer este pensionar și locuiește în Arad.

7. SIDA TEODOR .

S-a născut la 20. 11. 1950 în satul Dud, comuna Târnova din județul Arad. Școala primară a absolvit-o în satul Dud și apoi la Târnova, după care a urmat Școala profesională din Arad . După câțva timp devine absolvent al Școlii tehnice din Arad iar în prezent este administrator, patron al firmei private de mobilă tapițată QTEA din Arad .

8. PROFESOR BERAR ONUȚ.

S-a născut la 16 mai 1949 în satul Dud, Comuna Târnova, Județul Arad. Școala primară cu clasele I – IV a absolvit-o în satul Dud și apoi clasele V – VIII la Școala din Târnova.

În anul 1967 este absolvent al Liceului teoretic din Ineu secția reală.

Urmează apoi Institutul Pedagogic de trei ani de la Timișoara, Facultatea de științe ale Naturii, secția Biologie absolvită în anul 1974. Continuă studiile în domeniul Biologiei la Universitatea “Vasile – Goldiș” din Arad, devenind în anul 2008 Licențiat. Pentru munca și devotamentul depus în învățământ domnul Profesor devine Profesor cu Gradul II didactic și apoi Profesor de biologie cu Gradul I didactic.

9. EDUCATOAREA CÂRJA ANA .

S-a născut la 13 februarie 1950 în satul Dud, Comuna Târnova, Județul Arad. Școala primară cu clasele I - IV a absolvit-o în satul Dud și apoi clasele V – VIII la Școala din Târnova.

În anul 1965 a intrat la Liceul pedagogic din Arad pe care l-a absolvit în anul 1970. Din anul 1970 a fost educatoare pentru multe generații de copii la Grădinița cu Program Normal din satul Dud, Comuna Târnova și Șiria.

Doamna educatoare a avut o vocație de educatoare la catedră cu multă perseverență, răbdare a modelat copii , i-a inițiat în tainele scrisului, cititului și desenului. A pus multă râvnă și suflet în educarea copiilor.

Actualmente doamna educatoare este pensionară și este una din bunele credincioase ale Bisericii ortodoxe din satul Dud.

10. ÎNVĂȚĂTOAREA BĂDESCU LENUȚA.

S-a născut la 22 octombrie 1954 în satul Dud, Comuna Târnova, Județul Arad. Școala primară cu clasele I – IV a absolvit-o în satul Dud și apoi clasele V – VIII la Școala din Târnova.

În anul 1969 a intrat la Liceul pedagogic din Arad pe care l-a absolvit în anul 1974. Din anul 1974 a profesat ca învățătoare la Școala generală Nr. 27 și apoi la Liceul Ion Vidu din Timișoara .

11. OPREAN MAXIM.

S-a născut la 1 noiembrie 1950 în satul Dud, Comuna Târnova din județul Arad. Școala cu clasele I – IV le-a absolvit în satul Dud, iar clasele V – VIII la Școala din localitatea Târnova.

Urmează apoi Școala profesională „Vasile Roaită” din Arad pe care a absolvit-o în anul 1969 cu specialitatea de lăcătuș mecanic.

Lucrează din anul 1969 la I. J.C. L – Arad , I. J.A. – Arad .

În anul 1994 este absolvent al Școlii Tehnice de Maiștrii de la UCECOM – Arad.

Din anul 1994 lucrează ca maistru în instalații de apă cu pricepere și profesionalism la Compania de Apă din Arad până la pensionare.

Actualmente este un bun membru al Consiliului Parohial și epitrop la Parohia Ortodoxă Dud.

12. VINTESCU ANA. (Născută STOIA)

S-a născut la 27 ianuarie 1950 în satul Dud, Comuna Târnova din județul Arad. Școala primară cu clasele I - IV le-a absolvit în satul Dud, iar clasele V – VIII la Școala din localitatea Târnova.

În anul 1965 a intrat la Liceul din Ineu pe care l-a absolvit în anul 1969.

Urmează apoi Facultatea de Studii Economice din Timișoara pe care a absolvit-o în anul 1973. După terminarea studiilor a lucrat la : Institutul de Cercetare și Proiectare Echipamente Hidroenergetice din Reșița – 1974, iar apoi la Banca de Investiții din Reșița.

A lucrat apoi în Arad la Schela de Foraj Zădăreni, Firma de Construcții CONAR – Arad și la Administrația Finanțelor Publice a Municipiului Arad.

Actualmente doamna Ana este pensionară și este una dintre bunele credincioase ale Bisericii ortodoxe din satul Dud.

13. DOCTOR COSMA LENA. (născută TOMUȚA)

S-a născut în anul 1956 în satul Dud, comuna Târnova din județul Arad . Școala primară a absolvit-o în satul Dud – Tauț și Liceul teoretic Nr. 3 din Arad, după care a urmat Facultatea de medicină din Cluj, specializându-se în chirurgie.

În prezent doamna Doctor este un renumit medic chirurg la Spitalul din Bistrița .

14. TOMUȚA ARSENIE .

S-a născut în anul 1966 în satul Dud, comuna Târnova din județul Arad . Școala primară a absolvit-o în satul natal și Liceul CFR din Arad, după care a urmat Facultatea de construcții din Timișoara .

În prezent este patron al firmei “ ALEX – Company” de articole de unică folosință pentru restaurante și magazine din Timișoara .

15. OPREA IONEL .

S-a născut la 12 octombrie 1970 în satul Dud, comuna Târnova din Județul Arad. Școala primară a absolvit-o în satul Dud și apoi Liceul Industrial Nr. 7 din Arad.

A început activitatea sportivă in anul 1980 la haltere și în anul 1983 la atletism. În anul 1989 a obținut o medalie de argint la Campionatul European de juniori de la Varazdin (Iugoslavia).

În anul 1992 a devenit multiplu campion național balcanic.

Reia activitatea sportivă intens iar în anul 1998 la seniori a câștigat titlul de Campion național balcanic la seniori în proba de aruncare a discului.

Prin mult antrenament și perseverență obține bine meritatul loc II la jocurile francofone din anul 2001 de la Edmonton (Canada).

Participă activ la Campionatul mondial din anul 2002 și ajunge finalist la Campionatele europene de la Munchen.

În anul 2003 a debutat ca antrenor de atletism la Clubul sportiv municipal din Arad. Pregătește intens cu perseverență pe tânărul sportiv Gaga Andrei cu care împreună obțin numeroase recorduri naționale la juniori.

Respectiv în anul 2010 la Campionatul de juniori din Canada obține locul II în proba de aruncare a discului. În prezent sportivul și antrenorul Oprea Ionel locuiește în satul Dud într-o casă frumoasă , are o familie minunată și doi copii gemeni .

16. PREOT PETCUȚ TUȚU .

S-a născut la 1 decembrie 1952 în satul Dud, Comuna Târnova, din Județul Arad. Școala primară a absolvit-o în satul Dud.

Urmează cursurile Seminarului Teologic Caransebeș pe care l-a absolvit în anul 1972, fiind hirotonit preot pentru Parohia ortodoxă Mădrigești unde a activat între anii 1974 – 1977.

Din anul 1977 este transferat în funcția de preot paroh la Parohia ortodoxă Secaș la Biserica cu hramul “Pogorârea Sfântului Duh”și la filia Iacobini, unde activează și în prezent .

17. PROFESOARA PETCUȚ ELENA. (născută VLACIȘ)

S-a născut la data de 20 octombrie 1957 în satul Dud, Comuna Târnova, din Județul Arad. Școala primară a făcut-o în satul natal , după care a absolvit Liceul Industrial din Ineu în anul 1980.

Urmează apoi Colegiul de Institutori de la Arad pe care l-a absolvit în anul 2002 și Facultatea de Științe Sociale și Psihopedagogie din cadrul Universității “Aurel – Vlaicu” Arad în anul 2011 având specialitatea de profesor învățământ primar.

În prezent doamna preteasă este profesoară la Școala Gimnazială din Iacobini.

18. DOCTOR PETCUȚ ANA.

S-a născut la data de 5 februarie 1957 în satul Dud, Comuna Târnova, din Județul Arad. Școala primară a făcut-o în satul Dud, după care a absolvit Liceul “Moise Nicoară” din Arad în anul 1976.

Urmează Facultatea de Medicină Generală din Timișoara pe care a absolvit-o în anul 1982, având specialitatea de Doctor Medicină Generală la

Spitalul din Sebiș. Actualmente este Doctor de familie la cabinetul particular din Sebiș.

19. INGINER PETCUȚ MAXIM.

S-a născut la data de 30 iulie 1957 în satul Dud, Comuna Târnova, din Județul Arad. Școala generală a făcut-o în satul Dud, după care a absolvit Liceul Industrial Nr. 2 din Arad în anul 1977.

A urmat Institutul Politehnic” Traian – Vuia” din Timișoara, Facultatea de Mecanică Agricolă pe care a absolvit-o în anul 1983.

În anul 1983 a fost repartizat ca inginer mecanic la S.M.A Șiria iar între anii 1983 – 1986 inginer mecanic la S.M.A Sâtleani.

Între anii 1989 – 1990 a fost Inginer mecanic Șef la Fabrica de Tutun din Arad , apoi în perioada 1990 – 1996 Director la Fabrica de Tutun din Arad, între 1996- 2000 Director vânzări SC. Maxim SRL, 2000 – 2001 Inginer CTP Arad , 2002 – 2006 Coordonator transport SC. Budak Com Impex SRL Arad .

Actualmente domnul Inginer este agricultor și locuiește în orașul Arad.

20. INGINER TOMUȚA MUREȘAN IOSIF.

S-a născut la data de 15 iunie 1969 în satul Dud, Comuna Târnova din Județul Arad. Școala cu clasele I – IV le-a absolvit în satul Dud, iar clasele V – VIII la Școala din Târnova.

În anul 1987 este absolvent al Liceului Agroindustrial din Sântana.

A urmat apoi Facultatea de Agronomie din Timișoara specialitatea Horticultură pe care a absolvit-o în anul 2009 fiind licențiat.

Actualmente lucrează 150 de Ha de teren agricol în satul natal Dud în cadrul Intreprinderii Individuale „OVI – AGRO “ Dud.

21. EDUCATOAREA PREDA LUCIANA

S-a născut la data de 23 septembrie 1970 în satul Dud, Comuna Târnova din Județul Arad. Școala generală clasele I – IV le-a făcut în satul Dud iar clasele V – VIII în localitatea Târnova.

A absolvit Liceul industrial Nr.6 din Timișoara și Școala postliceală Dimitrie Țichindeal Arad specialitatea învățători – educatoare.

Este absolventă a Universității Aurel – Vlaicu Arad, Facultatea de Științe ale Educației, Psihologie și Asistență Socială, specializarea în Pedagogia învățământului primar și preșcolar.

Are Masteratul în Psihopedagogia educației timpurii și a școlarității mici.

Actualmente este educatoare la Grădinița cu program normal din satul Dud.

22. OPREAN GHEORGHE COSMIN.

S-a născut la data de 28 mai 1978 în satul Dud, Comuna Târnova, din Județul Arad. Școala generală clasele I - IV le-a făcut în satul Dud iar clasele V – VIII în localitatea Târnova.

A absolvit apoi Liceul agricol din Sântana în anul 1996.

Este absolvent al Universității Vasile – Goldiș din Arad, Facultatea de contabilitate și informatică – licențiat.

A absolvit Masteratul în contabilitate .

E membru activ în Consiliul Parohial al Bisericii ortodoxe din Satul Dud.

23. CĂPITAN HORHOGEA VASILE.

S-a născut la data de 19 septembrie 1973 în satul Dud, Comuna Târnova, din județul Arad. Școala generală clasele I – IV a absolvit-o în satul Mocrea iar clasele V – VIII în orașul Ineu.

A absolvit Liceul Militar Ștefan cel Mare din Câmpulung Moldovenesc, în anul 1992.

Este absolvent al Academiei Militare Nicolae Bălcescu din Sibiu, Licențiat în 1996, chimie – fizică.

Ofițer al Ministerului Apărării Naționale N.B.C.- 1996.

Sublocotenent – 1996.

Locotenent – 2001.

Căpitan MAPN – 2004 la U. M. 01926 Timișoara .

Consilier la Serviciul Cartografie din 2008 până în prezent la Consiliul Județean Arad.

24. HORHOGEA ALINA RALUCA.

S-a născut la data de 15 octombrie 1976 în satul Dud, Comuna Târnova din Județul Arad. Școala generală clasele I – IV a absolvit-o în satul Drauț, iar clasele V – VIII la Arad.

A absolvit Liceul Ioan Slavici din Arad în anul 1995.

Este absolventă a Universității Vasile – Goldiș Arad, Facultatea de Drept în anul 1999.

Are Masteratul în Drept în anul 2001.

Actualmente este Consilier Juridic la Direcția Muncii Arad.

25. OPREAN FLORIN VALENTIN.

S-a născut la data de 10 iunie 1973 în satul Dud, Comuna Târnova din Județul Arad. Școala generală clasele I – IV și clasele V – VIII le-a absolvit la Școala Generală Nr. 5 din Arad.

A absolvit Liceul Nr. 2 din Arad în anul 1991.

Este absolvent al Colegiului Postliceal Sanitar Arad, Secția tehnică dentară în anul 1994.

Actualmente este un bun și renumit tehnician dentar la Arad.

26. CÂRJA SORIN .

S-a născut la data de 9 februarie 1973 în satul Dud, Comuna Târnova din județul Arad. Școala generală cu clasele I – IV le – a absolvit în satul Dud iar clasele V – VIII la Școala generală din Târnova.

A absolvit Liceul Silvic din Timișoara în anul 1992.

Este absolvent al Universității Vasile – Goldiș Arad, Facultatea de Marketing și administrarea afacerilor în anul 1999.

În perioada anilor 2000 – 2005 a lucrat ca Director de vânzări la Coca – cola iar între anii 2005 – 2008 Director de vânzări la Ceresit.

Între anii 2008 – 2012 a fost Director comercial la firma Izometal și din anul 2012 Administrator firmă proprie Gazprom .

27. TOMUȚA MUREȘAN OVIDIU IOSIF.

S-a născut la data de 8 decembrie 1991 în satul Dud, Comuna Târnova din Județul Arad. Școala primară clasele I – IV le-a făcut în Tauț iar clasele V – VIII la Școala din Târnova

A absolvit Liceul „Mihai – Viteazul” din Ineu în anul 2009.

Este absolvent al Universității „Aurel – Vlaicu “ din Arad, Facultatea de Economie, Comerț, Servicii Turism, licențiat în anul 2014.

Actualmente lucrează la Centrul de informare și promovare turistică al Primăriei Comunei Tauț.

6.1 ECHIPA DE FOTBAL “ CHICIORA “- DUD

Echipa de fotbal “ Chiciora “- Dud a fost înființată în anul 1949 de către domnul Alexandru Sărățeanu.

Încă de la începuturile ei echipa de fotbal a avut următorii jucători :

- 1.Bâșca Onu . (zis Dolphy)
- 2.Preda Mitruț.
- 3.Moț Nicolae.
- 4.Moț Onuț.
- 5.Sida Gheorghe. (Toda)
- 6.Sida Nica. (Vărăjitoru)
- 7.Țurlea Onu.
- 8.Petcuț Axente. (Tuțu)
- 9.Țurlea Matei. (Bodoloc)
- 10.Țurlea Gherasim. (Dica)
- 11.Petcuț Gheorghe .(Ceșcu)
- 12.Mureșan Gherasim. (Cota)

Antrenorul echipei de fotbal a fost domnul Alexandru Sărățeanu.

În anul 1951 echipa de fotbal “ Chiciora “- Dud ²⁵² în cadrul unui campionat al zonei a jucat meciul cu echipa de fotbal din Zăbrani pe terenul din Arad al echipei “Gloria “, echipa de la Dud a câștigat meciul din deplasare cu scorul de 6 – 3 iar la terminarea meciului de fotbal victoria a fost sărbătorită printr- o masă deosebită dată la Restaurantul “Palace “ din Arad, unde actualmente este astăzi Teatrul de stat. Jucătorii echipei de fotbal “Chiciora “- Dud au primit cadou pentru victoria câștigată la Arad fiecare câte un aparat de radio, un echipament de fotbal complet și o minge de fotbal.

²⁵² Informație culeasă de la domnul Țurlea Onu , sat Dud Nr. 211, Județul Arad.

Echipa de fotbal "Chiciora "-Dud din anul 1981 a avut următorii
jucători :

- 1.Bozeșan Ioan.
- 2.Sabău Cornel. (Diga)
- 3.Mureșan Ioan. (Pițuș)
- 4.Berar Cornel.
- 5.Pribac Doru.
- 6.Oprean Cristian.
- 7.Papp Ștefan.
- 8.Mureșan Petru.
- 9.Cârja Rovin.
- 10.Chirilă Nica.
- 11.Mureșan Ilie.

12. Bele Gheorghe.
13. Miclea Vasile.
14. Mureșan Zaharia. (Ciacu)
15. Neamțu Pavel.

Antrenorul echipei de fotbal a fost domnul Maxim Stoia.

Cea mai mare performanță a echipei a fost în anul 1978 la un meci unde s-a ajuns la baraj cu "Unirea" "Șeitin" și "Luptătorul" "Lipova" pentru campionat județean.

Echipamentul de fotbal era procurat de la echipa "UTA" Arad de către domnul antrenor Stoia Maxim.

Echipa de fotbal "Chiciora" de la Dud a fost reînființată în 1975 cu ajutorul domnului Tomuța Pascu de către Beldea Nicolae și Gligor Ștefan. Ea a dominat împrejurimile a învins la scor pe celelalte echipe din comunele și satele din jur. Situația financiară a echipei nu a fost prea bună pe motiv că nu s-a putut intra în județ.

Echipa de fotbal „Chiciora”- Dud din anul 1975 a avut următorii jucători :

1. Drăucian Dorinel.
2. Berar Cornel.
3. Preda Teodor.
4. Petcuț Onuț.
5. Pristavu Gheorghe.
6. Preda Gherasim.
7. Duța Gheorghe.
8. Farcaș Mihota.
9. Beldea Nicolae.
10. Mureșan Petrișor.
11. Oprean Petru.
12. Tomuța Pascu.
13. Bele Gheorghe.

A reușit să supraviețuiască până în anul 1990, ea fiind o satisfacție și o bucurie pentru întregul sat. La meciurile care s-au jucat la terenul din satul Dud s-au adunat mulți oameni copii, tineri, bătrâni.

În anul 2000 echipa de fotbal a fost reînființată de către domnul Beldea Nicolae, care a pus mult suflet și a luptat pentru ca satul Dud să aibă o echipă bună de fotbal.

Echipa de fotbal "Chiciora" – Dud din anul 2000 a avut următoarea componență :

1. Beldea Nicolae – președinte.
2. Farcaș Ioan.
3. Cioară Ioan – antrenor.
4. Stoia Maxim.
5. Hanțig Petru.
6. Petcuț Florin.
7. Cociuba Sorin.
8. Păscuț Ciprian.
9. Tudor Nelu.
10. Tuca Gheorghe.
11. Berar Cornel.
12. Hanțig Iorc.
13. Beldea Adrian.
14. Mani Sorin.
15. Berar Teodor.
16. Mureșan Ioan.
17. Mureșan Ilie.

18.Ghinga Florin.

Jucători consacrați : Gaica Alexandru
Mănăilă Nicolae
Beserman.

Sponsori :

1.Moț Ilie.

2.Moldovan Puiu – SUA.

A participat în Campionatul Județean promoție – onoare – Divizia D când din lipsa de fonduri echipa s-a retras cedînd locul la echipa UTA – II.

În perioada anilor 2011 – 2012 echipa de fotbal “Chiciora “- Dud a fost reînființată de către domnul patron Baciș Ioan.

6.2 POEZIE RELIGIOASĂ

O mână mi- se întinde

*Un covor de lacrimi
Am țesut Iisuse ...
Dar Tu din mila necuprinsă ,
Le-ai adunat în mâna Ta
Ce-a pironită și străpunsă ,
Sus pe cruce, la Golgota .*

Această scurtă poezie a fost scrisă în Postul Paștilor din anul 2012 de preotul satului Dud , Pr. Giani Achim .

Rugă către Iisus

*Iisuse patimile Tale
Pe care Le-ai răbdat
Sunt pentru a mele fapte rele,
Și pentru al meu păcat.*

*Loviri și pălmui
Pe toate Le-ai răbdat
Scuipări, cununa cea de spini,
Pentru al meu păcat.*

*Cuie-n picioare și în mâini
Batjocură ai răbdat
Ți-au dat să porți haina de ocară,
Pentru al meu păcat.*

*Iisuse crucea a fost grea
Și drumul a fost greu
Și eu Iisuse tare aș vrea
Să-l pot sui și eu.*

*Aș vrea ca și sufletul meu
Cel păcătos
Să fie bun ca și al Tău,
Și fără de păcat.*

Rugăciune Lui Iisus

*Iisuse bune
Pune pacea Ta
Peste țara mea.*

*Iisuse bune
Lasă dar bogat
Peste al meu sat.*

*Iisuse bune
Trimite bucurie
Cui se roagă Ție.*

*Iisuse bune
Trimite mângâiere
Unde e durere.*

*Iisuse bune
Tu ne miluiești
Și ne ocrotești.*

*Iisuse bune
Lasă a Ta- ndurare
Neamurilor Tale.*

Răbdarea

*Tare bună e răbdarea
Aici pe pământ
Doar acel ce ști să rabde
Va deveni sfânt.*

*Eu nici când nu voi râvni
La daruri înalte
Pentru că nu pot răbda
Nici o nedreptate.*

*Tot încerc și mă căiesc
Ca să pot răbda
Dar inima nu mă lasă
Pentru că e rea.*

*Inimă tu ești haină
Și nu ții cu mine
Dar sper că va veni vremea
Și iar va fi bine.*

*Să mă pot ruga mereu
În liniște și pace
Și să pot răbda într-una
Orice mi s-ar face.*

Smerenia

*De multe ori am auzit
Că smerenia-i tare bună
Și că omul cel smerit
Liniște și pace adună.*

*Vameșu cel cu smerenie
Care-n templu se ruga
Mai curat ca fariseul
Se-ndrepta la casa sa.*

*Tată Sfânt mă rog eu Ție
Cum se ruga vameșu
Milostiv să-mi fi Tu mie
Și îmi iartă păcatul .*

*Îmi trimite Tată Sfânt
O smerenie curată
Liniște și pace-n suflet
Păcatele Tu mi le iartă.*

Cea mai scurtă rugăciune

*Rugăciunea cea mai scurtă
De aici de pe pământ
Tu o poți zice oriunde
Fie-n gând , fie șoptit.*

*Zi așa întotdeauna
Ori unde te vei afla
Doamne miluiește- mă
Și la rău nu mă lăsa.*

*Când Domnul te miluiește
El revarsă asupra ta
Toată dragostea Lui, toată
Pacea și iubirea Sa.*

*Domnul tău te miluiește
Însă tu să-I ceri mereu
Nu lăsa să se răcească
Ruga către Dumnezeu .*

CAPITOLUL VII

CONCLUZII

Interesul pentru caracteristicile etnografice ale satului românesc și pentru satul în care sunt preot ortodox a aprins în inima și mintea mea dorința de a studia patrimoniul etnografic al acestei localități.

Satul românesc este o lume fascinantă unde credința în Dumnezeu este mai presus de orice. Este o lume a tradițiilor străvechi, a cântecelor, unde munca pământului este o obligație sfântă. Pământul este privit ca un dar al Creatorului.

Un mare poet român spunea : *„nu este român adevărat acela care nu poartă în suflet icoana vie a strămoșilor săi”*.

O datorie de suflet și un mesaj pentru generațiile viitoare este de a ne păstra comorile spirituale și materiale să nu ne uităm originile, rădăcinile, obiceiurile, tradițiile străvechi populare, obiectele vechi moștenite de la strămoși ale satului românesc tradițional.